

DUTCH BIRDING

VOLUME 35 • NO 2 • 2013

Dutch Birding

Internationaal tijdschrift over
Palearctische vogels

REDACTIE

Dutch Birding
Duinlustparkweg 98A
2082 EG Santpoort-Zuid
Nederland
editors@dutchbirding.nl

FOTOREDACTIE

Dutch Birding
p/a René Pop
Postbus 31
1790 AA Den Burg-Texel
Nederland
rene.pop@dutchbirding.nl

ABONNEMENTENADMINISTRATIE

p/a Gerald Oreel
Deurganck 15
1902 AN Castricum
Nederland
circulation@dutchbirding.nl

WWW.DUTCHBIRDING.NL

webredactie@dutchbirding.nl

BESTUUR

Dutch Birding Association
Postbus 75611
1070 AP Amsterdam
Nederland
dba@dutchbirding.nl

COMMISSIE DWAALGASTEN

NEDERLANDSE AVIFAUNA
CDNA
Duinlustparkweg 98A
2082 EG Santpoort-Zuid
Nederland
cdna@dutchbirding.nl

COMMISSIE SYSTEMATIEK

NEDERLANDSE AVIFAUNA
CSNA, p/a George Sangster
csna@dutchbirding.nl

INSPREEKLIJN
010-4281212

INTERNET
www.dutchbirding.nl

Dutch Birding

HOOFDREDACTEUR Arnoud van den Berg (023-5378024, arnoud.van.den.berg@dutchbirding.nl)

ADJUNCT HOOFDREDACTEUR Enno Ebels (030-2961335, enno.ebels@dutchbirding.nl)

UITVOEREND REDACTEUR André van Loon (020-6997585, andre.van.loon@dutchbirding.nl)

FOTOGRAFISCH REDACTEUR René Pop (0222-316801, rene.pop@dutchbirding.nl)

REDACTIEAID Peter Adriaens, Sander Bot, Ferdy Hieselaar, Gert Ottens, Roy Slaterus, Roland van der Vliet en Rik Winters

REDACTIE-ADVIESRAAD Peter Barthel, Mark Constantine, Andrea Corso, Dick Forsman, Ricard Gutiérrez, Killian Mullarney, Klaus Malling Olsen, Magnus Robb, Hadoram Shirihai en Lars Svensson

REDACTIEMEDEWERKERS Max Berlijn, Harvey van Diek, Nils van Duivendijk, Steve Geelhoed, Marcel Haas, Jan van der Laan, Hans van der Meulen, Kees Roselaar, Vincent van der Spek, Jan Hein van Steenis, Pieter van Veelen en Peter de Vries

PRODUCTIE EN LAY-OUT André van Loon en René Pop

ADVERTENTIES Debby Doodeman, p/a Dutch Birding, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam
advertising@dutchbirding.nl

ABONNEMENTEN De abonnementsprijs voor 2012 bedraagt: EUR 39.50 (Nederland en België), EUR 40.00 (rest van Europa) en EUR 43.00 (landen buiten Europa). Abonnees in Nederland ontvangen ook het dvd-jaaroverzicht.

U kunt zich abonneren door het overmaken van de abonnementsprijs op girorekening 01 50 697 (Nederland), girorekening 000 1592468 19 (België) of bankrekening 54 93 30 348 van ABN•AMRO (Castricum), o.v.v. 'abonnement Dutch Birding'. Alle rekeningingen zijn ten name van de Dutch Birding Association. Het abonnement gaat in na ontvangst van de betaling.

Dutch Birding is een tweemaandelijks tijdschrift. Het publiceert originele artikelen en mededelingen over morfologie, systematiek, voorkomen en verspreiding van vogels in de Benelux, Europa en elders in het Palearctische gebied. Het publiceert tevens bijdragen over vogels in het Aziatisch-Pacifische gebied en andere gebieden.

De volgorde van vogels in Dutch Birding volgt in eerste instantie een klassieke 'Wetmore-indeling'. Binnen dit raamwerk worden voor taxonomie en naamgeving de volgende overzichten aangehouden: *Dutch Birding-vogelnamen* door A B van den Berg (2008, Amsterdam; online update 2013, www.dutchbirding.nl/page.php?page_id=228) (taxonomie en wetenschappelijke, Nederlandse en Engelse namen van West-Palearctische vogels); *Vogels van de wereld – complete checklist* door M Walters (1997, Baarn) (Nederlandse namen van overige vogels van de wereld); *The Howard and Moore complete checklist of the birds of the world* (derde editie) door E C Dickinson (redactie) (2003, Londen) (taxonomie en wetenschappelijke namen van overige vogels van de wereld); en *IOC world bird names 3.3* door F Gill & D Donsker (2013, www.worldbirdnames.org) (Engelse namen van overige vogels in de wereld).

Voor (de voorbereiding van) bijzondere publicaties op het gebied van determinatie en/of taxonomie kan het Dutch Birding-fonds aan auteurs een financiële bijdrage leveren (zie Dutch Birding 24: 125, 2001, en www.dutchbirding.nl onder 'Tijdschrift').

www.dutchbirding.nl

WEBREDACTIE Garry Bakker, Gijsbert van der Bent, Wietze Janse en Ben Wielstra. FOTOREDACTIE Menno van Duijn en Chris van Rijswijk. GELUIDENREDACTIE Kasper Hendriks WEBMASTERS Albert van den Ende, Jeroen van Vianen (DBAlerts) en Peter Weiland.

Dutch Birding Association

BESTUUR Arjan van Egmond (voorzitter, 071-4010656; 06-21585788), Rob Gordijn, Thierry Jansen, Toy Janssen, Kees de Vries (penningmeester) en Han Zevenhuizen (secretaris); tevens is de redactie van Dutch Birding met een zetel vertegenwoordigd. BESTUURSMEDEWERKERS Jurriën van Deijk, Debby Doodeman, Thomas van der Es, Wietze Janse (Dutch Bird Alerts), Arnold Meijer, Gerald Oreel, Marc Plomp, Henk van Rijswijk, Pieter van Veelen, Jeroen van Vianen, Ruben Vlot, Kees de Vries en Steven Wytéma.

Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA)

LEDEN Rob van Bemmelen, Nils van Duivendijk, Dick Groenendijk (voorzitter), Arjan Ovaa, Willem van Rijswijk, Roy Slaterus, Arend Wassink en Rik Winters. MEDEWERKER Marcel Haas (archivaris). De CDNA is een commissie van de Dutch Birding Association en de Nederlandse Ornithologische Unie.

Commissie Systematiek Nederlandse Avifauna (CSNA)

LEDEN Arnoud van den Berg, André van Loon, Kees Roselaar en George Sangster (secretaris). De CSNA is een commissie van de Dutch Birding Association en de Nederlandse Ornithologische Unie.

© 2013 Stichting Dutch Birding Association. Het copyright van de foto's en tekeningen blijft bij de fotografen en tekenaars. ISSN 0167-2878.

Drukkerij robstolk®, Mauritskade 55, 1092 AD Amsterdam, Nederland, www.robstolk.nl

Dutch Birding

CHIEF EDITOR Arnoud van den Berg (+31-235378024, arnoud.van.den.berg@dutchbirding.nl)

DEPUTY CHIEF EDITOR Enno Ebels (+31-302961335, enno.ebels@dutchbirding.nl)

EXECUTIVE EDITOR André van Loon (+31-206997585, andre.van.loon@dutchbirding.nl)

PHOTOGRAPHIC EDITOR René Pop (+31-222316801, rene.pop@dutchbirding.nl)

EDITORIAL BOARD Peter Adriaens, Sander Bot, Ferdy Hieselaar, Gert Ottens, Roy Slaterus, Roland van der Vliet and Rik Winters

EDITORIAL ADVISORY BOARD Peter Barthel, Mark Constantine, Andrea Corso, Dick Forsman, Ricard Gutiérrez, Killian Mullarney, Klaus Malling Olsen, Magnus Robb, Hadoram Shirihai and Lars Svensson

EDITORIAL ASSISTANTS Max Berlijn, Harvey van Diek, Nils van Duivendijk, Steve Geelhoed, Marcel Haas, Jan van der Laan, Hans van der Meulen, Kees Roselaar, Vincent van der Spek, Jan Hein van Steenis, Pieter van Veelen and Peter de Vries

PRODUCTION AND LAY-OUT André van Loon and René Pop

ADVERTISING Debby Doodeman, c/o Dutch Birding, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam advertising@dutchbirding.nl

SUBSCRIPTIONS The subscription rate for 2012 is: EUR 39.50 (Netherlands and Belgium), EUR 40.00 (Europe) and EUR 43.00 (countries outside Europe). Subscribers in the Netherlands also receive the DVD year review.

Subscribers in Belgium, Denmark, Finland, Germany, Norway and Sweden are kindly requested to pay the subscription fee to our local bank accounts in these countries. Details can be found on the internet (www.dutchbirding.nl).

British subscribers are requested to pay exclusively by Sterling cheque. Cheques should be sent to Dutch Birding, c/o Gerald Oree, Deurganck 15, 1902 AN Castricum, Netherlands. Subscribers in other countries can make their payment by credit card (Access, Eurocard, MasterCard or Visa). Please send an e-mail indicating your credit card type, account number, the expiry date and full address details to circulation@dutchbirding.nl. The subscription starts upon receipt of payment and already published issues will be sent.

Dutch Birding is a bimonthly journal. It publishes original papers and notes on morphology, systematics, occurrence and distribution of birds in the Benelux, Europe and elsewhere in the Palearctic region. It also publishes contributions on birds in the Asian-Pacific region and other regions.

The sequence of birds in Dutch Birding basically follows a classic 'Wetmore sequence'. Within this framework, the following lists are used for taxonomy and nomenclature: *Dutch Birding bird names* by A B van den Berg (2008, Amsterdam; online update 2013, www.dutchbirding.nl/page.php?page_id=229) (taxonomy and scientific, Dutch and English names of Western Palearctic birds); *Vogels van de wereld – complete checklist* by M Walters (1997, Baarn) (Dutch names of remaining birds of the world); *The Howard and Moore complete checklist of the birds of the world* (third edition) by E C Dickinson (editor) (2003, London) (taxonomy and scientific names of remaining birds of the world); and *IOC world bird names 3.3* by F Gill & D Donsker (2013, www.worldbirdnames.org) (English names of remaining birds of the world).

For (preparation of) special publications regarding identification and/or taxonomy, the Dutch Birding Fund can offer financial support to authors (see Dutch Birding 24: 125, 2001, and www.dutchbirding.nl under 'Journal').

www.dutchbirding.nl

WEB EDITORS Garry Bakker, Gijsbert van der Bent, Wietze Janse and Ben Wielstra. **PHOTOGRAPHIC EDITORS** Menno van Duijn and Chris van Rijswijk. **SOUNDS EDITOR** Kasper Hendriks **WEBMASTERS** Albert van den Ende, Jeroen van Vianen (DBAlerts) and Peter Weiland.

Dutch Birding Association

BOARD Arjan van Egmond (president, +31-714010656; +31-621585788), Rob Gordijn, Thierry Jansen, Toy Janssen, Kees de Vries (treasurer) and Han Zevenhuizen (secretary); the editors of Dutch Birding also have one seat in the board. **BOARD ASSISTANTS** Jurriën van Deijk, Debby Doodeman, Thomas van der Es, Wietze Janse (Dutch Bird Alerts), Arnold Meijer, Gerald Oree, Marc Plom, Henk van Rijswijk, Pieter van Veelen, Jeroen van Vianen, Ruben Vlot, Kees de Vries and Steven Wytema.

Dutch rarities committee (CDNA)

MEMBERS Rob van Bemmelen, Nils van Duivendijk, Dick Groenendijk (president), Arjan Ovaa, Willem van Rijswijk, Roy Slaterus, Arend Wassink and Rik Winters. **ASSISTANT** Marcel Haas (archivist). The CDNA is a committee of the Dutch Birding Association and the Netherlands Ornithologists' Union.

Dutch committee for avian systematics (CSNA)

MEMBERS Arnoud van den Berg, André van Loon, Kees Roselaar and George Sangster (secretary). The CSNA is a committee of the Dutch Birding Association and the Netherlands Ornithologists' Union.

© 2013 Stichting Dutch Birding Association. The copyright of the photographs and drawings remains with the photographers and artists. ISSN 0167-2878.

Printed by drukkerij robstolk®, Mauritskade 55, 1092 AD Amsterdam, Netherlands, www.robstolk.nl

Dutch Birding

International journal on Palearctic birds

EDITORS

Dutch Birding
Duinlustparkweg 98A
2082 EG Santpoort-Zuid
Netherlands
editors@dutchbirding.nl

PHOTOGRAPHIC EDITOR

Dutch Birding
c/o René Pop
Postbus 31
1790 AA Den Burg-Texel
Netherlands
rene.pop@dutchbirding.nl

SUBSCRIPTION ADMINISTRATION

c/o Gerald Oree
Deurganck 15
1902 AN Castricum
Netherlands
circulation@dutchbirding.nl

WWW.DUTCHBIRDING.NL

webredactie@dutchbirding.nl

BOARD

Dutch Birding Association
Postbus 75611
1070 AP Amsterdam
Netherlands
dba@dutchbirding.nl

DUTCH RARITIES COMMITTEE

CDNA
Duinlustparkweg 98A
2082 EG Santpoort-Zuid
Netherlands
cdna@dutchbirding.nl

DUTCH COMMITTEE FOR

AVIAN SYSTEMATICS
CSNA, c/o George Sangster
csna@dutchbirding.nl

INTERNET

www.dutchbirding.nl

Artikelen / papers

CDNA-mededelingen

Recensies / reviews

DBA-nieuws

Corrigenda

WP reports

Recente meldingen / recent reports

Voorplaat / front cover

- 69 Ageing, sexing and subspecific identification of Osprey, and two WP records of American Osprey *Roine Strandberg*
- 88 Kortbekzeekoet langs Schiermonnikoog in oktober 2005 [THICK-BILLED MURRE AT SCHIERMONNIKOOG IN OCTOBER 2005] *Ben Wielstra & Rob van Bemmelen*
- 100 Kortbekzeekoet bij Lauwersoog en Den Helder in juli-augustus 2012 [THICK-BILLED MURRE AT LAUWERSOOG AND DEN HELDER IN JULY-AUGUST 2012] *Nils van Duivendijk, Enno B Ebels, Kees Rebel & Merel Zweemer*
- 107 Distribution, habitat, identification and taxonomy of Streaked Scrub Warbler in Morocco *Patrick Bergier, Michel Thévenot, Arnoud B van den Berg & The Sound Approach*
- 122 Noordse Waterlijster op Vlieland in september 2010 [NORTHERN WATERTHRUSH ON VLIELAND IN SEPTEMBER 2010] *Ben Gaxiola & Enno B Ebels*
- 126 Uitkomsten CDNA-vergadering *Dick Groenendijk, Arjan Ovaas & Willem van Rijswijk*
- 127 *Barn Owl Conservation Handbook: a comprehensive guide for ecologists, surveyors, land managers and ornithologists* by The Barn Owl Trust *Magnus S Robb*
- 128 Dutch Birding-vogelweekenden 2013
- 129 February–mid-March 2013 *Arnoud B van den Berg & Marcel Haas*
- 138 Januari-februari 2013 *Roy Slaterus & Vincent van der Spek*
- Kleine Torenvalken / Lesser Kestrels *Falco naumanni*, Tarifa, Andalucía, Spanje, 10 mei 2012 (*René Pop/The Sound Approach*)

Ageing, sexing and subspecific identification of Osprey, and two WP records of American Osprey

Roine Strandberg

In autumn 2002, I conducted fieldwork for my master thesis at Lake Hammarsjön in southernmost Sweden. My research focused on foraging strategies during migration of Osprey *Pandion haliaetus* (Strandberg 2002, 2004, Strandberg et al 2006). The studies have continued since, with satellite tracking of Swedish Ospreys by the Raptor Research Group at Lund University (RRGL). My interest in Ospreys encouraged me to examine, in addition to free-flying and handheld birds, 1000s of photographs online (mostly from www.artportalen.se and www.netfugl.dk) to reveal useful characters for identification. In 2010, I started to look more closely at the differences between birds of the European and North American population, ie, between nominate *P h haliaetus* (hereafter

haliaetus) and American Osprey *P h carolinensis* (hereafter *carolinensis*). During a visit to Veracruz, Mexico, in autumn 2010, I observed nearly 600 *carolinensis* in the field, which was the key to revealing subspecific differences.

Four subspecies are traditionally recognized (Poole 1989, del Hoyo et al 1994, Ferguson-Lees & Christie 2001): *haliaetus* (Palearctic), *carolinensis* (North America), *ridgwayi* (Caribbean region) and *cristatus* (coastal Australia and Indonesia to New Caledonia); note that *cristatus* has been given species status recently (Eastern Osprey *P cristatus*; cf Christidis & Boles 2008, Gill & Donsker 2013). The population of *haliaetus* breeding along the Red Sea differs distinctly from the rest of *haliaetus*. In this paper, short basic descriptions of all

97 Osprey / Visarend *Pandion haliaetus haliaetus*, adult male, Hammarsjön, Sweden, 11 April 2009
(Patrik Olofsson)

FIGURE 1 Ospreys / Visarenden *Pandion haliaetus haliaetus*. **A** adult female, Skagen, Denmark, 19 April 2005 (*Carsten Gadgaard*); **B** first calendar-year female, Stevns, Denmark, 25 August 2007 (*Frank Abrahamson*). Combination of fresh plumage, pale tips to flight-feathers and upperparts, rusty yellow wash to underwing-coverts and orange-yellow iris are first-autumn characters. Young females often lack the distinct dark drop-spots on the underwing-coverts that adult females show. Note also female characters shown by both birds, including large head, broad and long wings, long tail, large feet and robust breast/belly. Pattern on greater underwing-coverts is often hard to judge and also variable (see figure 6-7 and 14). Looking closer at the adult female (**A**), tips of often concealed outer median underwing-coverts are visible.

subspecies are given, while focusing on *haliaetus* and *carolinensis*.

With the information found in current literature in mind, it was clear to me that there is need for a fresh comprehensive Osprey identification paper dealing with accurately given characters for ageing and sexing and for subspecific identification. My research also resulted in the discovery of two Western Palearctic (WP) records of *carolinensis*, from the Azores and Iceland.

Current knowledge on identification

Even though species recognition and ageing of Ospreys is rather straightforward, identifying subspecies and sexing has received very little attention in the literature. Concerning sexing, most handbooks and field guides note that females are larger than males and highlight that females have a breast-band which is 'darker, broader, wider, better marked, more prominent, more pronounced, more heavily patterned or browner'

FIGURE 2 Ospreys / Visarenden *Pandion haliaetus haliaetus*. Comparison of iris colour between adult and juvenile. **A** adult female, Grimsö, Sweden, 5 July 2007 (*Raymond Klaassen*); **B** rather typical juvenile male, Hammarsjön, Sweden, 8 August 2010 (*Patrik Olofsson*). Note bluish tinged orbital ring and gape (compare with *P h carolinensis* in figure 12).

than in males and that the breast-band character overlaps between the sexes (Cramp & Simmons 1980, del Hoyo et al 1994, Wheeler & Clark 1995, Forsman 1999, Ferguson-Lees & Christie 2001, Gensbøl 2004, Liguori 2005, Olsen 2007, Dennis 2008, Svensson et al 2009, van Duivendijk 2011). Aside from the breast-band character, the most up-to-date information is found in Forsman (1999), who describes the sex differences as: 'males have narrower wings and a slimmer body, particularly around the belly and vent, than females' and 'males also show more uniformly white lesser and median underwing-coverts than females, which often show a more patterned forearm, with several rows of dark spots to their lesser and median coverts'.

Very little is said about the sexing of juveniles but Forsman (1999) concludes that 'nothing is known about sexing juveniles by plumage' and Prevost (1982) notes that juveniles overlap completely in breast coloration and underwing-covert markings.

According to Ferguson-Lees & Christie (2005), compared with *haliaetus*, *carolinensis* is slightly larger, the forehead, back and wings are darker brown, the crown and chest are whiter and it has almost no gorget streaks; *cristatus* is smaller and has shorter wings, the whole head is whiter, the eye-stripe narrower and 'less continuous' and the gorget stronger.

Identification

Before starting with identification, it must be considered that, even though subspecific and sex differences are relatively reliable, every single character overlaps. There are individuals that will be impossible to identify with certainty in the field. However, most adult birds are possible to sex with some practice. Usually, size and jizz are the most evident sex differences but they still require experience. Using field marks only, juvenile Ospreys (of the two subspecies) are often 'easier' to assign to subspecies than to sex. To simplify the text when describing characters, I have tried to limit the use of phrases like 'most often' or 'the majority show', which could be added to every single character. Hence, when reading the text, keep in mind that a combination of characters always gives a more reliable identification.

Ageing (all subspecies)

Because subadult birds (first-winter to third-summer) do not occur regularly in northern latitudes (Dennis 2008, Bai & Schmidt 2012, RRGL unpublished) and young Ospreys complete a full moult

in c 18 months (Prevost 1983), this paper only deals with Ospreys in adult and juvenile plumage. Ageing has been thoroughly dealt with by most of the current identification guides (eg, Wheeler & Clark 1995, Forsman 1999, Svensson et al 2009). For information concerning moult, see Prevost (1983) and Forsman (1999). A summary of the most useful juvenile characters that separate juveniles from adults (figure 1) includes: **1** pale tips to flight-feathers and upperparts; **2** pronounced barring to greater underwing-coverts (note that these are barred in all age classes but the majority of adults have a broader dark outer band fading inwards to greyer coloration, while juveniles show dark hourglass shapes or two equally broad blackish bands on white background); **3** barring on secondaries more distinct and regular; **4** rusty-yellow wash to underwing-coverts (adults show sandy wash on close views); **5** orange-yellow to reddish iris (yellow in adults); and **6** fresher plumage in general.

Sex differences in adult *haliaetus*

Haliaetus is relatively easy to sex and even though most individuals overlap in one or a few characters, most have either a typical female or male appearance. Figure 3 summarizes, in order of preference, the most useful characters for sexing *haliaetus*: **1** wing shape; **2** pattern of underwing-coverts and axillaries; **3** breast and belly shape; **4** head and bill shape (same female in figure 9 from a better angle to show head jizz); **5** breast-band pattern; **6** tail length; and **7** under primary coverts pattern/carpal patch shape. More subtle differences can be found in the upperparts coloration. Differences summarized in figure 3 are discussed below. Furthermore, females typically show active moult during the breeding season; males moult continuously but suspend the moult of flight-feathers until they reach their autumn stop-over or wintering grounds (though beware of unsuccessful breeders).

Size and jizz (wing shape, breast and belly shape, head and bill shape and tail length)

The size difference between the sexes is a good clue as females are distinctly larger than males, adding to the overall differences in jizz. However, measurements overlap and when dealing with birds showing intermediate size and jizz one needs to consider plumage characteristics. Obviously, this is impossible with distant birds. With practice, it is apparent that a typical female has broader and longer wings, a longer tail, a more pronounced head (often with a bushier neck)

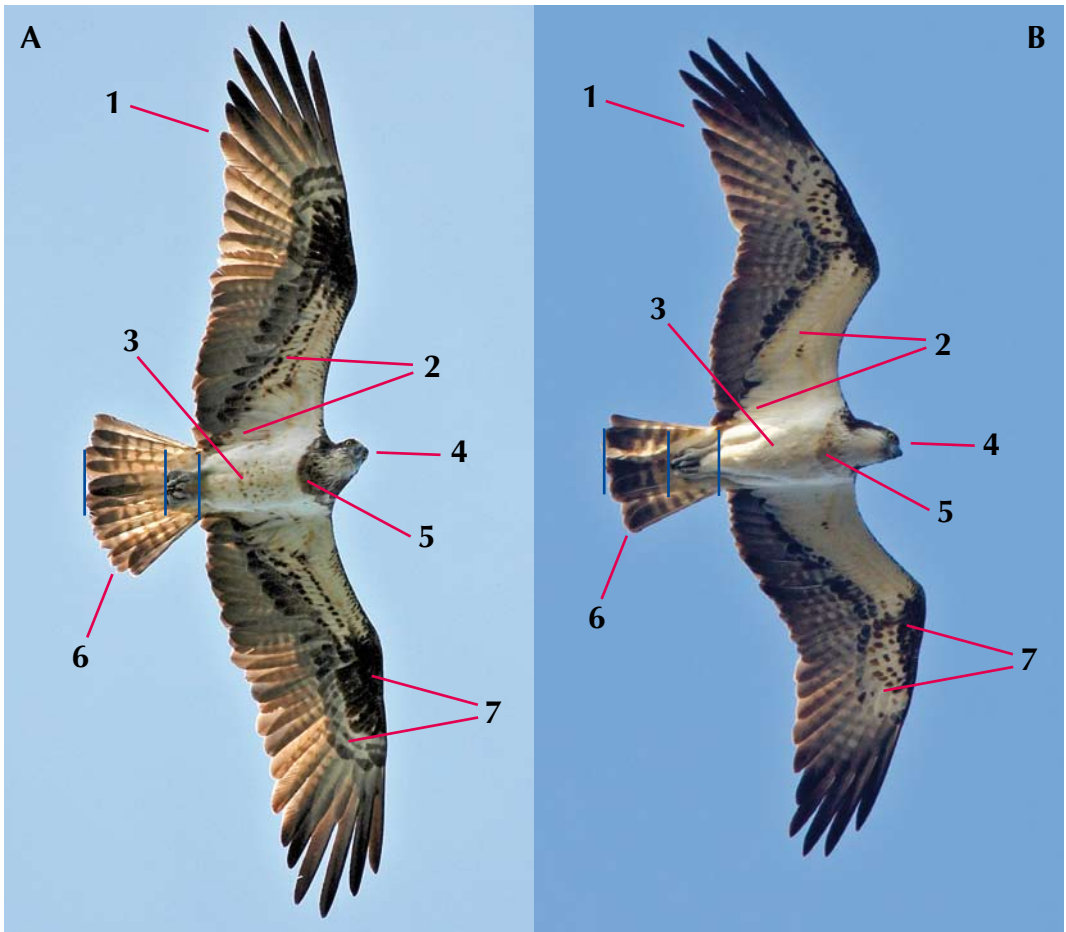

FIGURE 3 Ospreys / Visarenden *Pandion haliaetus haliaetus*. **A** adult female, Åsnen, Sweden, 1 July 2008 (*Håkan Berg*); **B** male, Färjansö, Sweden, 25 April 2011 (*Lars Petersson/www.larsfoto.se*). Numbers refer to sexing characters mentioned in text. Blue lines indicate differences in ratio of feet and tail.

with a somewhat heavier bill, larger feet and a more pronounced breast and belly (often giving a 'beer-bellied' look). A typical male is more 'athletic-looking', with narrower wings, muscular breast and flatter belly. In females, the remiges are longer, giving a more disproportionate appearance with a large wing area. This can be especially hard to judge from photographs as an instant frozen angle often gives a skewed appearance. The longer tail of females is best judged in profile, with the feet ending well short of half the tail length. The feet of males extend to about half or slightly less than half of the tail length. However, this is rather hard to judge from images as it depends on the angle and most probably is subject to individual variation. Many Ospreys

pictured at close range are flying away from the photographer, at which point the tail is often spread and the feet pushed backwards. Remember that the size of the feet (larger in females) is difficult to judge in flight as they are often concealed by feathers. Females show a bigger head (or, maybe more correctly, are longer necked) although this can be very hard to judge because females are larger overall. Hence, this feature is best observed in perching birds or in a profile view (and with experience).

Breast-band

The character that most field guides focus on, the breast-band, is quite a good start when examining the plumage. The majority of *haliaetus* females

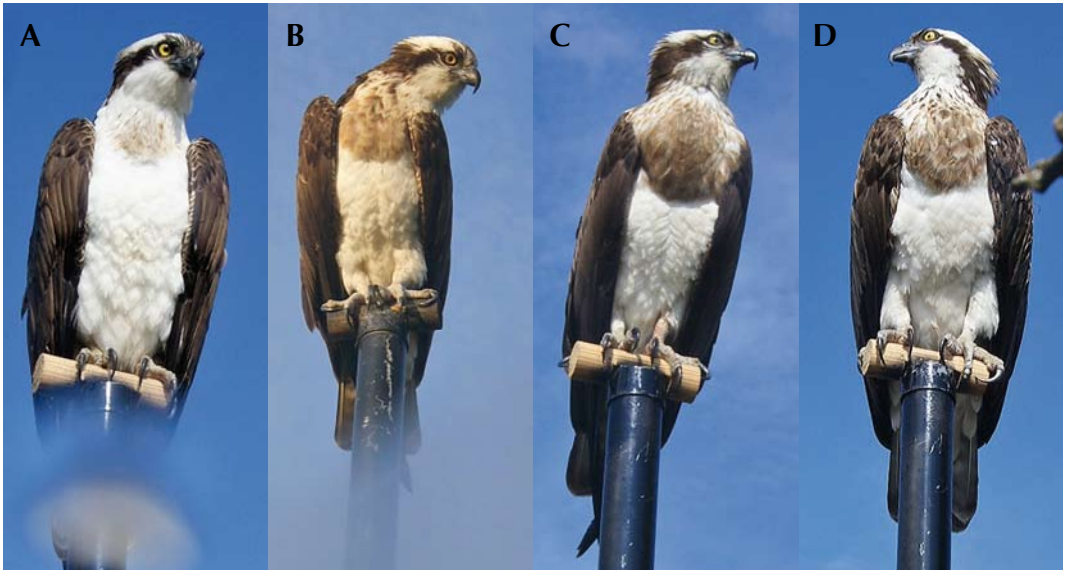

FIGURE 4 Ospreys / Visarenden *Pandion haliaetus haliaetus*, Ivösjön, Sweden, 1 April to 5 June 2010 (*Raptor Research Group at Lund University*). Variation in breast-band in nominate *haliaetus* illustrated by three adult males (A-C), compared with rather typical adult female (D). Note also larger size, feet and head, longer tail, paler shoulders (wing-coverts) and bushier neck of female.

have a broader, darker and more visible breast-band than males, even though there is overlap between the sexes. The bird in figure 7A shows a rather typical breast-band for male *haliaetus*. However, of 480 sexed adult Ospreys in a gallery of images from www.artportalen.se (c 70% of which were males, which are overrepresented in photo galleries due to the species' behaviour dur-

ing the breeding period – males forage while females care for the young), 12% of the males showed a pale, sparsely streaked to sometimes nearly invisible breast-band (with a faint pale brown wash). Hence, a minority of *haliaetus* males shows incomplete markings or faint coloration on the breast but I have not found one single male, either in the field or in photo galleries, that lacks

FIGURE 5 Ospreys / Visarenden *Pandion haliaetus haliaetus*. **A** adult female, Ivösjön, Sweden, 6 July 2008 (*Linda Niklasson*); **B** adult male, Armsjön, Sweden, 25 April 2012 (*Leif Strandberg*). Comparison of underwing patterns in well-pigmented individuals.

FIGURE 6 Ospreys /Visarenden *Pandion haliaetus haliaetus*, adult females. **A** Havgårdssjön, Sweden, 20 August 2008 (*Christian Ljunggren*); **B** Jordan, 25 April 2011 (*Mats Wallin*); **C** Havgård, Sweden, 26 August 2011 (*Christian Ljunggren*). Typically, females appear heavier with larger head (longer neck), bigger feet, broader wings and longer tail than males. Underparts are overall more spotted and barred than in males. Note variation in underwing patterns and extent of breast-band.

FIGURE 7 Ospreys /Visarenden *Pandion haliaetus haliaetus*, adult males. **A** Foteviken, Sweden, 29 April 2010 (*Tommy Holmgren*); **B** Väneren, Sweden, 16 July 2012 (*Patrik Olofsson*); **C** Ivösjön, Sweden, 2 May 2010 (*Linda Niklasson*). Typically, males appear slimmer with smaller head, smaller feet, narrower wings and shorter tail than females. Underparts are overall less spotted and barred than in females. Note variation in underwing patterns and extent of breast-band.

any colour tone on the breast. At the other end of the spectrum, c 10% of the males had a well-marked breast-band as in typical females, sometimes at the extreme end even for a female (figure 4). As most photographed presumed males with exceptionally pronounced breast-bands exhibit a set of female-like plumage characters due to a general high amount of feather pigmentation, they are best left unsexed by the inexperienced observer. In females, more than 80% have a broad and heavily marked breast-band, most often continuing as an intact band on the neck sides, while c 5% show a reduced breast-band, even less developed than in a typically marked male. Hence, one out of 10 males shows a female-like breast-band while females rarely show reduced breast-bands, making this a rather good start when sexing *haliaetus*.

Underwing-coverts and axillaries

The spot markings on the underwing-coverts (figure 5-7) are a very good sexing character, apart from jizz. In both sexes, most birds have a blackish to greyish centre to the outer median underwing-coverts. However, in most birds this pattern is completely or partly concealed by the next row of coverts (see adult female in figure 1). A typical female shows one or two additional rows of relatively large and drop-like spots on the median underwing-coverts ('drop-spot band'), the spots often continuing up on to the flanks and sometimes even onto the belly (figure 9). Females can also show spotting on the lesser underwing-coverts. Well-pigmented males show one row of medium-sized spots (often consisting of elongated, pale brown drop-like spots) and one row of small spots on the median underwing-coverts, often combined with spotless axillaries.

Rarely, females lack a second drop-spot band to the median underwing-coverts but instead show a few randomly distributed spots, especially in the centre of the coverts area and onto the axillaries. A few females even lack typical drop-spot bands but have big scattered drops on the median underwing-coverts and randomly distributed spots elsewhere on the coverts and axillaries. In most cases, they show other reliable female characters as well. Males in general have, with the exception of the outer (often concealed) median coverts band, an almost completely white coverts area with one or a few spots in the centre. Less than 10% lack these central spots, while the same amount of birds shows two rather obvious but pale brownish bands of small spots, and 1-2% show two prominent bands with female-type spots that are, however,

slightly smaller than in typical females (figure 5). The band formed by the blackish tip of the greater underwing-coverts is solid and narrow in males, while females have slightly longer feathers (giving a banded appearance) with irregular gaps (due to moult during northern summer). However, individual variation is large in this aspect.

Under primary coverts and carpal patch

Males show an open white field to the inner hand and greater under primary coverts, often divided by a dark border line to the outer greater under primary coverts. Females give a more barred appearance with one thinner proximal and one broader distal band or two broad dark bands across the greater under primary coverts. When males show a female-type central band across the greater under primary coverts, the band is typically paler and narrower. The black solid part of the carpal patch is generally more restricted in males, while females can have a more solid blackish coloration to the median under primary coverts, even similar to *carolinensis*.

Upperparts

The brown upperwing and back are slightly paler brown in females, often looking mottled, whereas males are plainer blackish. This may be most pronounced in autumn when females are in active moult, with sun-bleached feathers (from sunny incubating days) admixed with fresh feathers, while males show fewer extremely sun-bleached feathers and have fewer fresh feathers due to a lower rate of summer moult.

Sex differences in adult *carolinensis*

In figure 8, typical *carolinensis* adults are shown, with the differences between sexes described in the captions.

Size and jizz

The differences between the sexes seem to be slightly less pronounced in *carolinensis* than in *haliaetus*. Females are rarely as massive looking as in *haliaetus*, maybe due to a slightly narrower wing and slimmer body. However, the general jizz differences given above for sexing *haliaetus* also apply for *carolinensis*.

Breast-band

In typical birds, the breast-band is almost absent on males, reduced to a few central spots/streaks but rather well defined by several rows of spots on females. There is overlap, probably larger than in *haliaetus*. Poole (1989) noted that he was able to

FIGURE 8 American Ospreys / Amerikaanse Visarenden *Pandion haliaetus carolinensis*. **A** adult female, Bahamas, 14 March 2010 (*Craig Nash*); **B** adult male, Wyoming, USA, 10 July 2007 (*Mats Wallin*). General sex appearance is same in *carolinensis* as in *haliaetus* but difference is slightly less obvious as the size difference seems to be less. Nevertheless, wings, tail and neck are typically longer in females while the belly is less pronounced in *carolinensis* females, making body shape more even between sexes. Furthermore, females show stronger markings with spotted underwing-coverts area and heavily spotted breast-band. Note also big solid carpal patch in both sexes and slightly broader bands across greater under primary coverts in female.

sex only 50-70% of the pairs studied in North America when relying on breast-band alone.

Underwing-coverts and axillaries

Females show distinct spotting to the underwing-coverts with, in most birds, a central cluster of spots fading outwards and an irregular band of spots along the outer median underwing-coverts. Some females have two or more drop-spot bands as in *haliaetus*. Males often show an identical drop-spot band as females to the outer median underwing-coverts but are often plain white on the remainder of the underwing-coverts.

Under primary coverts and carpal patch

Both sexes often show barred greater under primary coverts. However, females have a broader terminal bar while males are paler barred, sometimes lacking obvious bars. The carpal patch, which includes the median under primary coverts, is typically solid black in both sexes but some in-

dividuals – especially males – have sparsely white-spotted median under primary coverts.

Upperparts

The upperparts are blackish to blackish-brown with females generally slightly paler than males.

Subspecies identification: adult *haliaetus* and *carolinensis*

Distinguishing adult *carolinensis* from *haliaetus* is difficult but not impossible, and as adults are very unlikely to be recorded on the opposite continent it will usually not be a significant problem (see below for WP records). The key is to age and sex the bird correctly and combine the critical characters accordingly. The important characters for separating adults of both subspecies are listed below (see also figure 9).

General coloration

Haliaetus: brownish, females paler and often

FIGURE 9 Ospreys / Visarenden *Pandion haliaetus*. **A** *P h carolinensis*, adult female, Cape May, New Jersey, USA, 20 September 2010 (Mats Wallin); **B** *P h haliaetus*, adult female, Åsnen, Sweden, 1 July 2008 (Håkan Berg); note extremely dark median under primary coverts for a *haliaetus*; **C** *P h carolinensis*, adult male, Wyoming, USA, 10 July 2007 (Mats Wallin); same bird as in figure 8B; **D** *P h haliaetus*, adult male, Dakar, Senegal, 22 November 2006 (Patrik Olofsson)

FIGURE 10 Ospreys / Visarenden *Pandion haliaetus*, first-year females. **A** *P h haliaetus*, Djoudj, Senegal, 21 November 2006 (Patrik Olofsson); **B** *P h haliaetus*, Falsterbonäset, Sweden, 31 August 2011 (Christian Ljunggren); **C-D** *P h carolinensis*, Cape May, New Jersey, USA, 28 September 2010 (Stefan Magnusson). Most useful characters to distinguish between young birds is illustrated in these females. Note prominent breast-band in *haliaetus*, continuing all the way up onto neck sides, while *carolinensis* has a spotted band reduced to a breast-patch. No direct subspecies differences are recognized concerning carpal patches. Iris color differs with more orange-yellow to reddish eyes in *carolinensis*. Also compare belly shape.

FIGURE 11 Ospreys / Visarenden *Pandion haliaetus*. **A** *P h haliaetus*, juvenile, Hammarsjön, Sweden, 2 July 2011 (Roine Strandberg); **B** *P h carolinensis*, juvenile, West River, Shady Side, Maryland, USA, 30 July 2011 (Eliot Malumuth). Note differences in upperwing coloration, with *haliaetus* showing less contrast, narrower and rustier pale tips to wing-coverts and also typically a paler patch in centre of wing-coverts.

FIGURE 12 Ospreys / Visarenden *Pandion haliaetus*. **A** *P h carolinensis*, juvenile, Tashmoo, New England, USA, 2 August 2008 (Rob Bierregaard); **B** *P h haliaetus*, Grimsö area, Sweden, 19 July 2007 (Raymond Klaassen). Note in *carolinensis* reddish iris, blackish plumage, darker upper gape, black eyeliner, and lack of gorget streaks, and in *haliaetus* yellow-orange iris, brownish plumage, equally bluish upper and lower gape, blue-grey eyeliner and black gorget streaks.

mottled brown and pale brown on upperwing-coverts. *Carolinensis*: blackish-brown, males often blacker on upperwing-coverts.

Breast-band

Haliaetus: intact broad and blurry breast-band. Males can show very pale wash but still often over a relatively broad area while females are richer brown in a broader band all the way up onto the neck sides. *Carolinensis*: distinctly spotted breast-band. The band is often absent in males, while females show distinct and large spots producing a relatively narrow 'mosaic' band across the breast.

Underwing-coverts

Haliaetus: blackish or barred greater underwing-coverts. Males commonly show a black central spot in a white coverts area (median and lesser underwing-coverts), while females have two distinct bands on the underwing-coverts. *Carolinensis*: distinctly black greater underwing-coverts. Males commonly show completely white coverts area, while females have a distinct central cluster of spots on the underwing-coverts. Both sexes generally have dark spots irregularly distributed on outer median underwing-coverts (only visible if not concealed).

Under primary coverts and carpal patch

Haliaetus: incompletely barred greater under primary coverts; males can lack barring, females have one or two broader bands. Carpal patch excludes median under primary coverts; median un-

der primary coverts of females heavily spotted, in males with smaller sparsely distributed spots. *Carolinensis*: completely barred greater under primary coverts, in males paler barred than in females. Carpal patch includes median under primary coverts, uncommonly showing white-spotted median under primary coverts.

Subspecies identification: juvenile *haliaetus* and *carolinensis*

Juveniles of *carolinensis* are separated from adults by the same criteria as in *haliaetus*. However, juvenile *carolinensis* differs significantly from juvenile *haliaetus* and can be distinguished using a combination of important characters (figure 10-12).

General coloration

Juvenile *carolinensis* looks very pied when perched. In addition, *carolinensis* often lacks the whitish patch on the upperwing-coverts that *haliaetus* usually shows (figure 11) and has distinct white scaling to the feathers. *Haliaetus* looks a bit sordid in comparison.

Breast-band

The character somewhat overlaps but most *haliaetus* show a rather prominent breast-band all the way up onto the neck sides, while *carolinensis* has a large patch of spots confined to the breast (female type) or just a row of fine spots in the centre of the breast (male type).

FIGURE 13 Ospreys /Visarenden *Pandion haliaetus*. **A** *P h cristatus*, adult female, Flores, Indonesia, 10 August 2010 (Lars Petersson/www.larsfoto.se); **B** *P h ridgwayi*, adult male, north Yucatan, Mexico, 6 February 2012 (Greger Flyckt); **C** nominate *haliaetus* of Red Sea form, juvenile male, Hurghada, Egypt, 8 August 2010 (Stefan Magnusson). In *cristatus*, note large feet and head in combination with shorter tail and large wing area, well-marked breast-band combined with few droplets confined to outer median underwing-coverts. In *ridgwayi*, note black-and-white plumage, distinct carpal patches, pure white median and lesser underwing-coverts and lack of breast-band. In Red Sea *haliaetus*, note sandy wash to overall very pale underparts and lack of breast-band and spotting.

Underwing-coverts

Juveniles show the same differences as in adults but the majority of individuals seem to have an unspotted underwing-coverts area.

Under primary coverts and carpal patch

As in adults but juveniles of both subspecies have white and rusty scaling on the under primary coverts. No direct subspecies differences are recognized but *haliaetus*, especially males, can show a more restricted carpal patch.

Iris color

Haliaetus: yellow to orange-yellow (orange uncommon); *carolinensis*: orange-yellow to red-orange (yellow uncommon) (figure 12). Note that the iris of *haliaetus* seems to get paler and more yellowish at a younger age than in *carolinensis*.

Eye region

Haliaetus is paler around the eye with most often a bluish-grey orbital ring, while *carolinensis* is distinctly blackish around the eye (as if using mascara), with a reduced or absent bluish-grey orbital ring (figure 12).

Facial pattern

Haliaetus has a bluish to grey upper gape in the same colour tone as the lower gape, while *carolinensis* typically shows a blackish to dark grey upper gape. Furthermore, *haliaetus* most often shows noticeable black gorget streaks (more common in females), while *carolinensis* lacks gorget streaks or shows very fine striping that is difficult to detect.

Other subspecies: *cristatus*, *ridgwayi* and southern form of *haliaetus*

Ospreys breeding in southern (sunnier) regions (*cristatus*, *ridgwayi* and southern form of *haliaetus*) are generally plainer than northern birds, showing a paler back and whiter underparts (figure 13). Typical for all three is that the underwing is very clean, with unmarked median and lesser underwing-coverts and a large white area across the base of the primaries and greater under primary coverts, with no prominent banding.

Cristatus (Australasia) is the smallest taxon, with a pronounced white crown. Males also have reduced black on the neck sides, creating a typical 'bandit mask'. The upperparts are generally paler brown than in other subspecies. Compared with

Ageing, sexing and subspecific identification of Osprey, and two WP records of American Osprey

FIGURE 14 Ospreys / Visarenden *Pandion haliaetus haliaetus*, showing variation in underwing pattern. Left row: females; right row: males. **A-F** north-eastern Germany, 27 June to 13 July 2005 (Daniel Schmidt); **G** Grimsö area, Sweden, 9 July 2007 (Patrik Olofsson); **H** Ivön, Sweden, 15 August 2009 (Linda Niklasson). Note larger size of females with broad and long wing, long tail, large head and feet, as well as robust body. Females also show double-barred under primary coverts, big carpal patch, large drop-spots to median underwing-coverts and well defined breast-band. Palest males show only fine rusty yellow streaking to breast. Upper female (**A**) shows very male-like drop-spots (elongated and diffuse) in combination with very pale plumage and is best sexed by jizz (however, note that photograph is slightly overexposed).

the other subspecies, *cristatus* has large feet and a large head (most likely due to smaller body size) in combination with a shorter tail and large wing area. In adults, the sex characters seem to be as in other subspecies: the breast-band is very well marked in females but often absent in males. The droplets are mainly confined to the outer median underwing-coverts, with differences between the sexes hard to judge.

Ridgwayi (Caribbean) is rather close to *carolinensis*, showing black-and-white plumage with large blackish carpal patches. However, from below, the body and median and lesser underwing-coverts are pure white with no breast-band or spotting. Females have a slightly darker wash on the breast and only a few diffuse spots on the outer median underwing-coverts.

Haliaetus breeding along the Red Sea differ from the rest of the population significantly. They are rather pale brown on the upperparts and juveniles have a sandy (not rusty as in *haliaetus*) wash to the underparts. As in *cristatus* and *ridgwayi*, Red Sea birds lack prominent breast-bands and spotting on the underwing-coverts. I think there is a need for further investigation to judge if this population warrants treatment as a distinct subspecies or not. At least, the breeding population is geographically separated from the other subspecies and birds are relatively easy to identify in the field.

Western Palearctic records of *carolinensis*

During my research, I came across two well-documented records in the WP of birds that I identified as *carolinensis*. If accepted by the relevant rarities committees, these records constitute the first for the Azores and Iceland, respectively, and the first and second for the WP.

Iceland, September 2008

On 22 September 2008, a young male Osprey showing characters of a male *carolinensis* was photographed at close range at Hafnarfjörður, Iceland (plate 98-100). I found the photographs at the website <https://notendur.hi.is/yannk/index-eng.html> and contacted the photographer, who kindly

sent me the images. No additional information was given to the observation other than that it was the 22nd Osprey record for Iceland. Typical characters shown in the photographs are the generally blackish-brown coloration with clear-cut white scaling, narrow small-spotted breast band, black lining to the gape, lack of gorget streaks (although prominent gorget streaks is first and foremost a female character), orange iris with blackish eyeliner, large carpal patch and distinctly black hour-glass patterned greater underwing-coverts.

Azores, October-November 2011

From 13 October to 4 November 2011, a young Osprey was present on Flores, Azores (plate 101-102). As Osprey is a very rare visitor to the islands, which are a magnet to American vagrants, I received a letter with photographs of the bird from Olof Jönsson, who asked my opinion about it. The photographers, Mika Bruun and Jan Kåre Ness, had realised that the black-and-white appearance was odd for a northern European Osprey. Going through the characters one by one, none corresponded with *haliaetus*! As the bird was easily recognized as a female, the characters pointed to a first-year *carolinensis*: generally black-and-white appearance, yellow-orange iris (in October), blackish gape, distinctly black around the eye, lack of obvious gorget streaks and unspotted axillaries in combination with a typical cluster of spots (as in adult females) in the centre of the underwing-coverts. Furthermore, the breast-band was rather restricted, which is rarely the case in young *haliaetus* females that show well-spotted underwing-coverts as this bird. For more images of this bird, see www.birdingazores.com.

Discussion

With an increased knowledge and awareness, it seems likely that *carolinensis* will show up in the Old World more often in the near future (and probably *haliaetus* in North America), either being wind drifted or ship assisted over the Atlantic Ocean. Another interesting record concerns an adult male Osprey photographed on board a ship at sea south-west of the Azores in October 2007

98-99 American Osprey / Amerikaanse Visarend *Pandion haliaetus carolinensis*, first-year male, Hafnarfjörður, Iceland, 22 September 2008 (Dagur Brynjólfsson)

100 American Osprey / Amerikaanse Visarend *Pandion haliaetus carolinensis*, first-year male, Hafnarfjörður, Iceland, 22 September 2008 (*Dagur Brynjólfsson*) **101** American Osprey / Amerikaanse Visarend *Pandion haliaetus carolinensis*, first-year female, Flores, Azores, 20 October 2011 (*Jan Kåre Ness*) **102** American Osprey / Amerikaanse Visarend *Pandion haliaetus carolinensis*, first-year female, Flores, Azores, 22 October 2011 (*Mika Bruun*)

(<http://tinyurl.com/aqzc9oo>), showing no obvious breast markings (and a black eye region, no gorget streaks and pied appearance), and as the record location was closer to the American continent than to the European, this suggests that the bird was a *carolinensis*. However, as there is only one photograph of this bird perched, it will remain unidentified to subspecies. No other decent Osprey photograph in the www.birdingazores.com photo gallery fits *carolinensis* and most photographs appear to show *haliaetus*.

Further research

I hope this paper will encourage birders to pay more attention to Osprey identification. Hopefully, the features mentioned in this paper will be tested further and other features will be added in the future.

Acknowledgements

First and foremost, I like to thank Mikael Hake for sharing his expertise during long and encouraging Osprey discussions, not the least during our fieldwork. I also thank the rest of the Raptor Research Group at Lund University, especially Thomas Alerstam, Nils Kjellén, Raymond Klaassen (the Netherlands), Patrik Olofsson and Mirja Ström-Eriksson. Thanks also go to Rob Bierregaard (Pennsylvania, USA), Alan Poole (Massachusetts, USA) and Daniel Schmidt (Germany) for correspondence. My gratitude goes to Eduardo Martínez Leyva (Mexico) and the crew at ProNatura Veracruz for hosting Mirja and me as volunteers during a fantastic migration season in 2010. Thanks go to Jörgen Bernsmo, Olof Jönsson, Hans Larsson and Oskar Nilsson for providing some important references and discussion. Thanks also to Greg McIvor for correcting and improving my English and Mirja Ström-Eriksson for advices on the manuscript. I also wish to thank Frank Abrahamson (Denmark), Håkan Berg, Rob Bierregaard, Mika Bruun (Finland), Dagur Brynjólfsson (Iceland), Per Schans Christensen (Denmark), David Erterius, Greger Flyckt, Carsten Gadgaard (Denmark), Tommy Holmgren, Raymond Klaassen, Christian Ljunggren, Stefan Magnusson, Eliot Malumuth (Maryland, USA), Craig Nash (Northern Ireland), Jan Kåre Ness (Norway), Linda Niklasson, Patrik Olofsson, Lars Petersson, Daniel Schmidt, Leif Strandberg, Mattias Ullman and Mats Wallin for kindly allowing me to use their photographs.

Samenvatting

BEPALING VAN LEEFTIJD, GESLACHT EN ONDERSOORT VAN VISAREND EN TWEE WP-GEVALLEN VAN AMERIKAANSE VISAREND
In dit artikel worden kenmerken besproken waarmee

leeftijd, geslacht en ondersoort van Visarend *Pandion haliaetus* kunnen worden bepaald. Hierbij ligt de nadruk op de Europese ondersoort *P h haliaetus* (hierna *haliaetus*) en Amerikaanse Visarend *P h carolinensis* (hierna *carolinensis*). Afzonderlijke kenmerken vertonen overlap en een combinatie van kenmerken levert de meest betrouwbare determinatie. Grootte en 'jizz' zijn de beste geslachtsverschillen maar zonder ervaring lastig te gebruiken; juveniele zijn vaak gemakkelijker op ondersoort dan op geslacht te determineren. Juveniele verschillen van adulte door: **1** lichte toppen aan slagpennen en veren van bovendelen; **2** duidelijkere en regelmatigere bandering op armpennen; **3** roestgele waas op ondervleugeldekveren; **4** oranjegele tot roodachtige iris (geel bij adulte); en **5** verser verenkleed.

Vrouwtjes *haliaetus* zijn duidelijk groter dan mannetjes en hebben bredere en langere vleugels, een langere staart, langere hals, grotere poten en een opvallende borst- en buikpartij ('bierbuik'); mannetjes zien er 'atletischer' uit, met smallere vleugels, 'gespieerde' borst en vlakkere buik. De langere staart van het vrouwtje valt het beste op van onder, met poten die duidelijk tot minder dan de helft van de staart reiken. De meeste vrouwtjes *haliaetus* hebben een bredere, donkerdere en opvallendere borstband dan mannetjes, hoewel hier overlap is; c 10% van de mannetjes vertoont een vrouwtjesachtige borstband en vrouwtjes vertonen in zeldzame gevallen een gereduceerde borstband. De vlekken op de ondervleugeldekveren vormen een zeer goed geslachtskenmerk: vrouwtjes vertonen een rij van vrij grote drupelvlekken op de middelste ondervleugeldekveren (vrijwel ongetekend wit bij mannetjes); minder dan 10% van de mannetjes vertoont twee rijen van bruinachtige en iets kleinere vlekken dan bij vrouwtjes. Mannetjes hebben vaak een open wit veld op de binnenhandvleugel en grote onderhanddekveren, terwijl vrouwtjes twee donkere bandjes over de grote onderhanddekveren vertonen. Het massief zwarte deel van de polsvlek is doorgaans bij mannetjes kleiner dan bij vrouwtjes. De bovenzijde is bij vrouwtjes iets lichter bruin dan bij mannetjes.

Bij typische *carolinensis* is de borstband vrijwel afwezig bij mannetjes maar te zien als verschillende vlekkenrijen bij vrouwtjes. Vrouwtjes vertonen meestal een cluster van vlekken in het centrum van de ondervleugeldekveren (bij mannetjes vaak egaal wit). Beide geslachten hebben gebandeerde grote onderhanddekveren; de polsvlek, die ook de middelste onderhanddekveren omvat, is typisch massief zwart. De bovendelen zijn zwartachtig tot zwartbruin (bij vrouwtjes iets lichter dan bij mannetjes).

Het onderscheiden van adulte *carolinensis* en *haliaetus* is lastig maar de donkere veerpartijen zijn zwartbruin bij *carolinensis* en bruinachtig bij *haliaetus*. De borstband van mannetjes *haliaetus* kan tot een waas zijn gereduceerd (maar meestal over een vrij breed gebied), terwijl vrouwtjes een duidelijke, smalle mozaïekband van vlekken vertonen. Mannetjes *haliaetus* hebben vaak een centrale donkere vlek op de witte ondervleugeldekveren, terwijl vrouwtjes *haliaetus* daar twee duidelijke vlekkenrijen hebben. Mannetjes *carolinensis* hebben

doorgaans geheel witte ondervleugeldekveren; vrouwtjes hebben een opvallende cluster van vlekken in het centrum van de ondervleugeldekveren. Bij *haliaetus* omvat de polsvlek niet de middelste onderhanddekveren, maar is bij vrouwtjes wel vaak zwaar gevlekt; bij *carolinensis* omvat de polsvlek ook de middelste onderhanddekveren.

Juveniele *carolinensis* verschilt duidelijk van juveniele *haliaetus* door een combinatie van kenmerken. Juveniele *carolinensis* in zit maakt een zeer bonte indruk met duidelijke geschubde veren, en de witachtige vlek op de bovenvleugeldekveren van juveniele *haliaetus* ontbreekt. De meeste juveniele *haliaetus* hebben een vrij opvallende borstband, doorlopend tot op zijhals; juveniele *carolinensis* hebben een grote vlekkenconcentratie beperkt tot de borst (vrouwtjes-type) of slechts een rij van kleine vlekjes in het midden van de borst (mannetjes-type).

Vooral mannetjes *haliaetus* kunnen een kleinere polsvlek hebben dan *carolinensis*. Juveniele *haliaetus* heeft een gele tot oranjegele iris (oranjegeel tot roodoranje bij *carolinensis*). *Haliaetus* heeft een blauwgrijze oogrand en bovensnavelbasis; *carolinensis* is opvallend zwart rond het oog en aan de bovensnavelbasis. *Haliaetus* heeft meestal zwarte keelstreping (vooral bij vrouwtjes); deze keelstreping ontbreekt of is zeer fijn bij *carolinensis*.

Studie van foto's op internet leverde twee WP-gevallen op van *carolinensis*: in IJsland op 22 september 2008 en op Flores, Azoren, van 13 oktober tot 4 november 2011. Indien aanvaard betreft het hier de eerste gevallen voor de WP.

References

Bai, M-L & Schmidt, D 2012. Differential migration by age and sex in central European Ospreys *Pandion haliaetus*. *J Ornithol* 153: 75-84.
Christidis, L & Boles, W E 2008. Systematics and taxon-

omy of Australian birds. Melbourne.
Cramp, S & Simmons, K E L (editors) 1980. The birds of the Western Palearctic 2. Oxford.
Dennis, R 2008. A life of Ospreys. Dunbeath.
van Duivendijk, N 2011. Advanced bird ID handbook – the Western Palearctic. London.
Ferguson-Lees, J & Christie, D A 2001. Raptors of the world. London.
Forsman, D 1999. The raptors of Europe and the Middle East: a handbook of field identification. London.
Gensbøl, B 2004. Rovfuglene i Europa, Nordafrika og Mellemøsten. København.
Gill, F & Donsker, D (editors) 2013. IOC world bird names (version 3.3). Website: www.worldbirdnames.org.
del Hoyo, J, Elliott, A & Sargatal, J (editors) 1994. Handbook of the birds of the world 2. Barcelona.
Liguori, J 2005. Hawks from every angle: how to identify raptors in flight. Princeton.
Olsen, K M 2007. Rovfugle i felten. København.
Poole, A F 1989. Ospreys: a natural and unnatural history. Cambridge.
Prevost, Y A 1982. The wintering ecology of Ospreys in Senegambia. PhD thesis. Edinburgh.
Prevost, Y A 1983. The moult of the Osprey *Pandion haliaetus*. *Ardea* 71: 199-209.
Strandberg, R 2002. Stopover and migration strategies in the Osprey *Pandion haliaetus*. Master thesis. Lund.
Strandberg, R 2004. Fiskgjusarna vid Hammarsjön – vad pysslar de med egentligen? *Anser* 43: 129-138.
Strandberg, R, Alerstam, T & Hake, M 2006. Wind-dependent foraging flight in the Osprey *Pandion haliaetus*. *Ornis Svecica* 16: 150-163.
Svensson, L, Grant, P J, Mullarney, K & Zetterström, D 2009. Collins bird guide. Second edition. London.
Wheeler, B K & Clark, W S 1995. A photographic guide to North American raptors. San Diego.

*Roine Strandberg, Department of Biology, Ecology Building, Lund University, Sweden
(roine.strandberg@biol.lu.se)*

Kortbekzeekoet langs Schiermonnikoog in oktober 2005

Ben Wielstra & Rob van Bemmelen

Traditiegetrouw verblijven wij (Rob van Bemmelen en Ben Wielstra) in het voorjaar en najaar met een groepje vogelaars een lang weekend op Schiermonnikoog, Friesland. Het najaarsweekend van 2005 begon weinig spectaculair. Zondag 23 oktober was een stille en druilerige dag en we besloten daarom maar over zee te gaan turen. Toen we rond 09:00 op het Noordzeestrand ter hoogte van strandpaviljoen De Marlijn kwamen bleken er echter 'overall om ons heen' Kleine Alken *Alle alle* te vliegen. We stonden direct op scherp en brachten de rest van de dag trekkelijk door. Het werd een memorabele trekfelsessie, waarbij we een Nederlands dagrecord Kleine Alk konden neerzetten (3287 exemplaren; van Bemmelen & Wielstra 2005). De diversiteit aan langstreckende zeevogels was aanzienlijk (zie <http://tinyurl.com/av4svyz>). Het hoogtepunt liet echter tot 's middags op zich wachten. Kasper Hendriks had zijn zinnen op Alk *Alca torda* gezet en pikte pal naar oost kijkend een kanshebber op. Hij waarschuwde RvB en BW. De vogel in kwestie viel direct op door de donkere zijkop en de compacte bouw; alle eerder passerende Alk/Zeekoeten *Uria aalge* waren in winterkleed. Naarmate de vogel naderde was de zijkop steeds beter te zien. 'Hè, dat lijkt wel een Kortbekzeekoet ...' merkte BW op. Kort hierop gevolgd door: 'dat is een Kortbekzeekoet!'. Terwijl de vogel nog voorlangs moest komen hadden de overige aanwezigen hem reeds in beeld. De Kortbekzeekoet *U lomvia* passeerde door de branding en liet zich onder uitstekende omstandigheden zien. Martijn Renders was zo koelbloedig om enkele foto's te maken. Toen de vogel uit beeld was verspreidde RvB de bijzondere waarneming via Dutch Bird Alerts terwijl de overige aanwezigen rondansten – of stug Kleine Alken bleven noteren. Rond 18:00 verlieten we uitgeteld het strand.

Beschrijving

De beschrijving is gebaseerd op veldnotities van de waarnemers en foto's van MR (plaat 103-104).

GROOTTE & BOUW Typische alkachtige Alcidae. Grootte ongeveer als Zeekoet of Alk. Opvallend compacte bouw met kort achterlichaam, bolle buik, 'stierennek' en 'bochel'. Hoekige kop ('IJsduiker *Gavia immer*-bult') door

hoog voorhoofd en platte kruin, via achterhoofd geleidelijk overgaand in lichaam; niet duidelijk afgescheiden. Korte (ongeveer derde van koplengte), dolkvormige snavel. Snavel geleidelijk overlopend in voorhoofd en enigszins naar beneden gericht lijkend. Foto's, wanneer sterk ingezoomd op achterlichaam, pootprojectie suggererend. **VERENKLEED** Kop van voren bekeken geheel donkere indruk makend. In lateraal aanzicht meer details zichtbaar. Boven- en zijkop geheel egaal zwart. Kin vuilwit. Smalle, onscherpe scheiding tussen contrasterend lichte keel en donkere kop aan achterzijde iets oplopend. Dun, zwart, compleet lijkend borstbandje. Bovendelen zeer donker (ongeveer als Alk) met witte achterrand aan armvleugel. Oksels en ondervleugeldekveren licht. Onderzijde armpennen, handpennen en tertials donker. Zwarte streep over stuit (gevormd door donkere bovendelen) relatief smal door hoog oplopende, ongestreepte en scherp afgesneden witte achterflank. Buik wit.

NAAKTE DELEN Snavel en oog donker. Pootkleur niet kunnen bepalen.

GEDRAG & OMSTANDIGHEDEN Waargenomen rond 16:10. Vogel vloog door branding, van oost naar west. Waarnemers stonden op strand, nabij branding, op verhoging (onderbouw van strandpaviljoen). Vogel ruim ten oosten opgepikt en gevolgd tot 'uit beeld'. Vogel tijdens passeren constant in beeld (niet verdwijnend in golfdalen). Afstand 'rechtvoor' was c 130 m (gebaseerd op goniometrische berekeningen aan foto's en metingen aan satellietbeelden van Google Earth, contra van Bemmelen et al 2005). Gedurende waarneming zon in rug (bewolking c 3/8). Windrichting en -kracht WNW4. Solitair vliegend maar zowel enkele Alken als Zeekoeten diezelfde dag passerend onder vergelijkbare omstandigheden.

Determinatie van Alk en zeekoeten

De soorten waarmee Kortbekzeekoet verward kan worden zijn Zeekoet en Alk. We beschrijven hoe Kortbekzeekoet te onderscheiden is op basis van structuur, koptatroon en enkele andere kleedkenmerken. De tekst is gebaseerd op van den Berg (1980), Glutz von Blotzheim & Bauer (1982), Cramp (1985), Harris et al (1989), Gaston & Jones (1997), Jonsson (1997), Blomdahl et al (2003), Svensson et al (2009, 2010) en van Duivendijk (2010); specifieke verwijzingen zijn alleen gegeven waar nodig.

Jizz

Structuurverschillen tussen Kortbekzeekoet, Zeekoet en Alk spelen een belangrijke rol bij de deter-

103-104 Kortbekzeekoet / Thick-billed Murre *Uria lomvia*, Paal 7, Noordzeestrand, Schiermonnikoog, Friesland, 23 oktober 2005 (Martijn Renders)

minatie. Een vliegende Kortbekzeekoet combineert een opvallend hangende, bolle buik, met een hoge rug en een korte 'stierennek' (cf plaat 105-106). Svensson et al (2009, 2010) beschrijven de soort als 'vliegend vaatje' (Nederlandse versie) of 'rugbybal' (Engelse versie); Blomdahl et al (2003) gebruiken een vergelijkbare typering. Bij Alk en Zeekoet is de overgang van romp naar kop geprononceerder dan bij Kortbekzeekoet. Zeekoet heeft ten opzichte van Kortbekzeekoet een meer langgerekt postuur in vlucht (cf plaat 110-112). Ook Zeekoet kan een enigszins 'gebochelde' indruk maken. Bij Zeekoet lijkt het zwaartepunt van het lichaam iets achter de vleugels te liggen terwijl dit bij Kortbekzeekoet en Alk ter hoogte van de vleugels lijkt te liggen. Hoewel steviger gebouwd dan Zeekoet komt Alk meer gestroomlijnd over dan Kortbekzeekoet door het meer 'torpedovormige' lichaam en de langere staart (cf plaat 107-109). De stevige kop en snavel resulteren in een topzware indruk. Alk mist het 'gebochelde' postuur maar kan wel een bolle buik hebben.

Het is geen verrassing dat de snavel van Kortbekzeekoet korter is dan die van Zeekoet. In vergelijking met Alk is de snavel juist langer en spits (voor die laatste geldt: hoe ouder de vogel, hoe hoger de snavel; Cramp 1985, Camphuysen & Leopold 2004). De overgang tussen kop en snavel bij Kortbekzeekoet is minder opvallend dan bij Alk en Zeekoet. De indruk van een in vlucht iets neerwaarts gericht gehouden snavel, veroorzaakt door een stijl voorhoofd en gekromd culmen, is typisch voor Kortbekzeekoet en verschilt van Alk en Zeekoet, waarbij de snavel recht naar voren of zelfs iets opwaarts gericht lijkt te zijn (Blomdahl et al 2003). Alk onderscheidt zich van de beide zeekoeten door de lange, voorbij de poten stekende

puntige staart. Bij de beide zeekoeten is de staart kort en reiken de poten tot voorbij de staart. Grootteverschillen tussen zeekoeten en Alk zijn bij langsvliegende vogels niet bruikbaar. Terwijl de in de zuidelijke Noordzee algemene ondersoort van Alk *A t islandica* een slag kleiner is dan beide zeekoeten, kunnen de zeldzamere noordelijke Alken (nominaat *A t torda*) net zo groot en zwaar zijn. De beide zeekoeten onderling tonen een aanzienlijke overlap in grootte. Formaat is dus slechts zeer beperkt bruikbaar voor identificatie.

Koppatroon

Beide zeekoeten en Alk hebben in zomerkleed een egaal zwarte kop. Echter, in winterkleed heeft Kortbekzeekoet een kenmerkend koppatroon, met een egaal zwarte zijkop en een contrasterende lichte keel. Het wit van de lichte keel heeft een hoekige vorm, waarbij de onscherpe maar smalle scheidingslijn tussen wit en zwart aan de achterzijde iets omhoog loopt. Zeekoet en Alk vertonen in winterkleed een uitgebreide witte tekening op de zijkop. Deze tekening wordt bij beide soorten doorbroken door een donkere oogstreep, die bij Zeekoet zeer uitgesproken is maar bij Alk minder duidelijk begrensd en korter. Het dunne en (bijna) complete borstbandje van Kortbekzeekoet in winterkleed wijkt af van het patroon van Alk. Alk heeft brede, afgeronde zijborstvlekken, die bovendien minder ver richting de middenborst reiken. De zijborstvlekken van Zeekoet lijken op die van Kortbekzeekoet.

Een belangrijke vraag bij de determinatie is of Zeekoeten en Alken tijdens de rui van de kopveren (van zomer- naar winterkleed of vice versa) een op Kortbekzeekoet lijkend koppatroon kunnen vertonen. Aangezien de keel en zijkop simultaan wor-

105-106 Kortbekzeekoet / Thick-billed Murre *Uria lomvia lomvia*, Spitsbergen, 7 september 2007 (Roy de Haas/Agami.nl) **107** Alk / Razorbill *Alca torda*, Noordzee ten westen van Den Haag, Zuid-Holland, 24 januari 2013 (Steve Geelhoed) **108** Alk / Razorbill *Alca torda*, Noordzee ten westen van Castricum, Noord-Holland, 10 januari 2012 (Steve Geelhoed)

den geruid zullen vogels met een mix van donkere en lichte veren op de keel dat in de regel ook op de oorstreek vertonen. Maar zijn er misschien uitzonderingsgevallen? Enkele auteurs doen een harde uitspraak dat zulke uitzonderingen niet bekend zijn (van den Berg 1980, McGeehan 1991ab, Sibley 2000). Van Duivendijk (2010) meldt dat ruiende Alk en Zeekoet in de herfst een donkere oorstreek en achterkant van de zijkop kunnen tonen in combinatie met een lichte keel. Hiermee wordt bedoeld dat, onder suboptimale omstandigheden, de kleine hoeveelheid wit op de oorstreek en op de zijkop van ruiende vogels gemakkelijk gemist kan worden (Nils van Duivendijk in litt). Yadon (1970) noemt een Pacifische Zeekoet *U a californica/inornata* met een op Kortbekzeekoet gelijkend koppatroon maar vermeldt specifiek een ge-

leidelijke overgang naar een lichte keel.

We hebben gezocht naar balgen (Naturalis Biodiversity Center, Leiden, Zuid-Holland) en foto's (internet) van Alken en Zeekoeten met een koppatroon gelijkend op Kortbekzeekoet. Dit resulteerde in foto's van twee Zeekoeten (plaat 113) en drie Alken (plaat 114) die het koppatroon van Kortbekzeekoet benaderen. Voor deze vogels geldt dat de keel een mix van donkere en lichte veren bezit, en niet de homogeen lichte keel van een winterkleed Kortbekzeekoet. Het koppatroon van de Zeekoet op plaat 113 lijkt op dat van een Kortbekzeekoet maar de lichte keel is beperkter en ronder. Samenvattend zijn er sterke aanwijzingen dat het koppatroon van Kortbekzeekoet diagnostisch is. Echter, mogelijk ruit een fractie van de Zeekoeten of Alken aberrant en voor zulke vogels

109 Alk / Razorbill *Alca torda*, Noordzee ten westen van Den Haag, Zuid-Holland, 24 januari 2013 (Steve Geelhoed)
110 Zeekoet / Common Murre *Uria aalge*, Noordzee ten westen van Den Haag, Zuid-Holland, 24 januari 2013 (Steve Geelhoed) **111** Zeekoet / Common Murre *Uria aalge*, Noordzee ter hoogte van Texel, Continentaal Plat, 21 oktober 2012 (Kees Boele) **112** Zeekoet / Common Murre *Uria aalge*, Noordzee ten westen van Castricum, Noord-Holland, 10 januari 2012 (Steve Geelhoed)

zal gelden dat er onder slechte waarnemingsomstandigheden verwarring met Kortbekzeekoet zou kunnen optreden, wanneer andere kenmerken niet in beschouwing worden genomen.

Timing van kopruï

De timing van de kopruï is een belangrijk punt met betrekking tot een hypothetische afwijkend ruiende Zeekoet of Alk. Hierbij dient rekening gehouden te worden met leeftijd en geografische oorsprong. Ook de staat van de kopruï is van belang: om tot verwarring met een Kortbekzeekoet-patroon te kunnen leiden moet een groot aandeel zomerkleedveren aanwezig zijn. Dit zou ofwel vlak na aanvang van de rui van zomerkleed naar winterkleed, ofwel juist in een laat stadium tijdens de rui

van winterkleed naar zomerkleed te verwachten zijn.

Broedende adulte Alken en zeekoeten beginnen direct nadat de jongen de kolonie verlaten met de rui naar winterkleed. Deze rui is compleet, dus ook de vliegveren worden gewisseld. De kopruï wordt aangevangen nabij de broedplaatsen en voltrekt zich voor een groot deel gedurende 40-45 dagen waarin de vogels niet in staat zijn om te vliegen. Op het moment dat ze weer kunnen vliegen bezitten ze een koppatroon dat grotendeels in winterkleed is. De timing van het broedseizoen vertoont bij Alk en Zeekoet relatief weinig geografische variatie – ongeveer drie weken (Cramp 1985). De geografische spreiding van de aanvang van de rui van zomerkleed naar winterkleed zal

113 Zeekoet / Common Murre *Uria aalge*, Tay, Dundee, Schotland, 28 december 2005 (Barry Farquharson). Individu met Kortbekzeekoet *U lomvia*-achtig koppatroon. Deze foto toont aan dat hoek en lichtval goede beoordeling van koppatroon moeilijk kunnen maken. Bijvoorbeeld snavelvorm en aanwezigheid van sterke flankstreping wijzen echter onherroepelijk op Zeekoet. Gezien tijd van het jaar is deze vogel in rui naar zomerkleed / Individual with a head pattern reminiscent of Thick-billed Murre *U lomvia*. This picture shows that angle and lighting can make it difficult to properly judge head pattern. For example, shape of bill and presence of strong flank striping unambiguously point to Common Murre. Considering time of year, this bird is moulting to summer plumage.

daarom eveneens in de orde van drie weken liggen. Bij Zeekoet vindt de handpenrui plaats vanaf eind juli tot in september. De rui naar winterkleed bij Alk vindt plaats van augustus tot oktober (Cramp 1985 noemt hierbij niet expliciet de periode van handpenrui).

De rui naar zomerkleed bij Alk en Zeekoet hangt samen met de terugkeer van vogels naar de broedrichels. Het terugkeren is afhankelijk van de beschikbaarheid van de broedrichels (vanwege bijvoorbeeld bedekking door sneeuw en ijs) en daarmee de geografische positie van de kolonie. Voor Britse Zeekoeten, die in de herfst al op de broedrichels terecht kunnen, betekent dit dat sommige vogels al in oktober naar zomerkleed ruien. De meest noordelijke Zeekoeten keren pas veel later terug naar de broedrichels (in Murmansk, Rusland, pas vanaf maart) en ruien daarom later, de noordelijkste populaties pas in april-mei (Cramp 1985). Het gevolg van deze variatie in de timing tussen de twee ruiperiodes (dus van zomerkleed naar winterkleed en weer terug) is dat noordelijke Zeekoeten langer in winterkleed zijn dan zuidelijke. Britse Alken keren pas eind februari-begin maart terug

114 Alken / Razorbills *Alca torda* en Zeekoet / Common Murre *Uria aalge* (links/left), Bruine Bank, Nederlands Continentaal Plat, 3 maart 2010 (Steve Geelbloed). Let op vage spikkeling op achterkop van linker Alk. Gezien tijd van het jaar is deze vogel in rui naar zomerkleed. Witte verticale lijn over snavel en dikte van snavel tonen aan dat deze vogel ouder is dan een jaar / Note white spots on hind neck of left Razorbill. Vertical white line on bill and thickness of bill show that this bird is older than one year. Considering time of year, this bird is moulting to summer plumage.

op de broedplaatsen en de kopruï naar zomerkleed vindt dan ook (pas) in januari-maart plaats. Noord-Scandinavische en IJslandse Alken broeden tot drie weken later en zullen naar verwachting ook zoveel later ruien.

Kuikens van Alk en Zeekoet kunnen hun eerste twee levensweken een op Kortbekzeekoet gelijkend koppatroon tonen (Birkhead & Nettleship 1985). Het juveniele kleed van de grotere alken is incompleet: het omvat wel contourveren, maar staart- en slagpennen ontbreken nog. Toch kunnen ze zwemmend flinke afstanden overbruggen. Op het Nederlands Continentaal Plat groeien naar schatting 15 000-45 000 Britse Zeekoetkuikens op (Bijlsma et al 2001) maar Alkkuikens zijn schaars (Geelhoed et al 2009). Tijdens een gedeeltelijke post-juveniele rui wordt geleidelijk het eerste winterkleed inclusief vliegeveren verkregen. Gedurende september verkrijgen de laatste eerstejaars vogels het vliegvermogen. Eerste-winter vogels bezitten altijd een winterkleedtekening op de zijkop. In vergelijking met volwassen vogels ruien onvolwassen (postjuveniele) Alken en Zeekoeten eerder naar winterkleed en later naar zomerkleed. Het

115 Kortbekzeekoet / Thick-billed Murre *Uria lomvia* (achter), met Zeekoet / Common Murre *U aalge*, Lerwick, Shetland, Schotland, december 2005 (Hugh Harrop)

116 Kortbekzeekoet / Thick-billed Murre *Uria lomvia*, Lerwick, Shetland, Schotland, december 2005 (Hugh Harrop)

FIGUUR 1 Percentage individuen in zomerkleed (donkergrijs), met kopruï (middengrijs) en in winterkleed (lichtgrijs) van Zeekoet *Uria aalge* (boven) en Alk *Alca torda* (onder) in zuidelijke Noordzee per maand. Getallen boven balken geven steekproefgrootte (bron: European Seabirds At Sea database) / Percentage of individuals in summer plumage (dark grey), with head moult (medium grey) and in winter plumage (pale grey) of Common Murre *Uria aalge* (upper panel) and Razorbill *Alca torda* (lower panel) in southern North Sea per month. Numbers above bars represent sample size (source: European Seabirds At Sea database).

duurt enkele jaren voordat de grotere alkachtigen volwassen zijn en de rui gaat over die tijd steeds meer synchroon lopen met die van adulte vogels. Voor niet-broedende adulte geldt waarschijnlijk eveneens dat ze eerder naar winterkleed en later naar zomerkleed ruien dan broeders.

Voor Nederland geldt dat de rui naar winterkleed al zo goed als voltooid is wanneer Alken en Zeekoeten in het najaar aan de Nederlandse kust arriveren. De rui naar zomerkleed vindt in Nederlandse wateren frequenter plaats. Een deel van de Zeekoeten met een zuidelijke oorsprong (Britannië) begint in oktober weer naar zomerkleed te ruien. Zeekoeten van verder noordelijk en Alken starten pas later met de rui naar zomerkleed.

Het beschreven patroon van kopruï sluit aan bij gegevens uit de Nederlandse Noordzee, verzameld tijdens tellingen vanaf schepen. Het overgrote deel van de Alken en Zeekoeten is gedurende

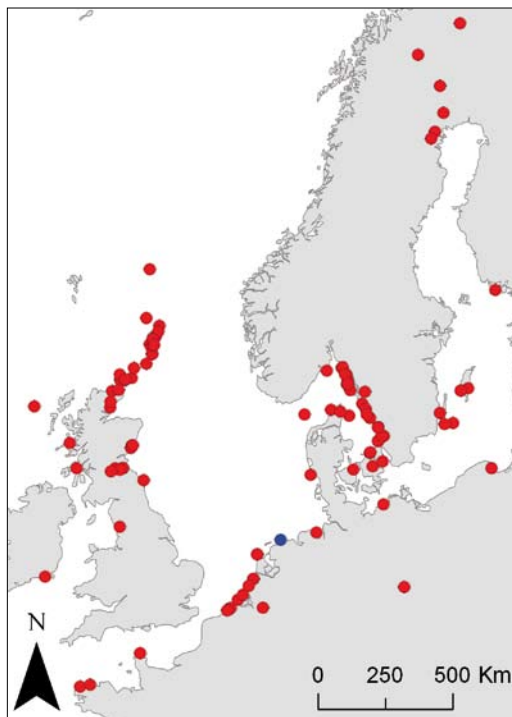
september tot en met november in winterkleed (figuur 1). Voor Alk geldt dat 0.5%, 0.3% en 0.4% kopruï vertoont in september, oktober en november. Voor Zeekoet betreft dit percentage 3.1%, 0.6% en 1.2%. Dit zijn vogels met kopruï maar niet noodzakelijkerwijs vogels die een op Kortbekzeekoet gelijkend koptatroon bezitten.

Bovendelen, flanktekening en okseltekening

Beide zeekoeten en Alk delen een contrastrijk, zwart-wit voorkomen. Er zijn echter verschillen wat betreft de kleur van de bovendelen, flanktekening en tekening op de ondervleugel. Voor deze drie punten geldt dat Kortbekzeekoet meer op Alk dan op Zeekoet lijkt (McGeehan 1991a, Blomdahl et al 2003). De bovendelen van Kortbekzeekoet zijn donkerder dan die van Zeekoet en bijna zo donker als die van Alk (maar kunnen nog een bruinige tint tonen als de zon er op staat; Blomdahl et

al 2003). De flanken van Kortbekzeekoet zijn in de regel ongestreept waardoor ze, in tegenstelling tot bij Zeekoet, scherp afgescheiden zijn van de donkere bovendelen (in zomerkleed kan Kortbekzeekoet soms echter beperkte streping vertonen; van Duivendijk 2010). Bij Kortbekzeekoet loopt de witte tekening op de stuitzijde verder omhoog dan bij Zeekoet. De ondervleugel van Kortbekzeekoet is bijna zo licht als die van Alk, maar toont nog wel geregeld een kleine hoeveelheid zwarte tekening, met name op de kleine dekveren aan de voorrand van de handvleugel. Opmerkelijk genoeg wordt Kortbekzeekoet in Cramp (1985) foutief geïllustreerd met een zeer sterke ondervleugeltekening.

In vergelijking met Alk en Kortbekzeekoet heeft Zeekoet bruinere bovendelen, donkerdere ondervleugeltekening en donkere streping op de flank. Deze kenmerken vertonen bij Zeekoet (in tegenstelling tot de andere twee soorten) aanzienlijke geografische, grotendeels clinale variatie en verdienen een uitgebreidere behandeling. Grofweg worden Atlantische Zeekoeten van zuid naar noord donkerder en worden de flankstreping en ondervleugeltekening duidelijker. De noordelijkste Zeekoeten (voorheen als aparte ondersoort *Ua hyperborea* erkend en ten minste eenmaal (Camp-huysen 1989) maar waarschijnlijk vaker (Kees Roselaar pers meded) in Nederland vastgesteld) benaderen wat betreft kleur van de bovendelen Kortbekzeekoet, maar hebben nog altijd bruinere bovendelen (Blomdahl et al 2003). Juist deze vogels vertonen in de regel de sterkste flankstreping en oksel- en ondervleugeltekening. Echter, de tekening van de ondervleugeldekveren kan variëren en in enkele noordelijke individuen tot een lijn donkere stippen op de kleine ondervleugeldekveren zijn gereduceerd, zoals bij Kortbekzeekoet (Cramp 1985). De flanktekening kan bij eerste-

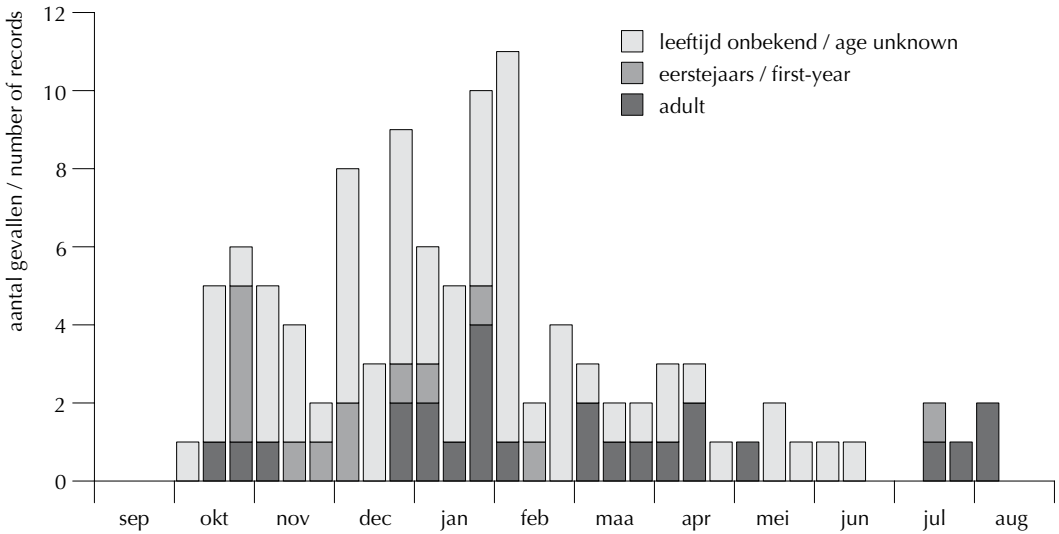
FIGUUR 2 Overzicht van 105 door zeldzaamhedencommissies aanvaarde gevallen (110 exemplaren) van Kortbekzeekoet *Uria lomvia* in Europa in 1900-2006 (cf van Bemmelen & Wielstra 2008 (rode stippen), plus de waarneming op Schiermonnikoog, Friesland, op 23 oktober 2005 (blauwe stip)) / Overview of 105 records accepted by rarities committees (110 individuals) of Thick-billed Murre *Uria lomvia* in Europe during 1900-2006 (cf van Bemmelen & Wielstra 2008 (red dots), plus the sighting at Schiermonnikoog, Friesland, on 23 October 2005 (blue dot))

TABEL 1 Breedte van wit veld op ondervleugel van drie alken Alcidae als percentage van breedte van armvleugel. Metingen genomen halverwege armvleugel van ingescande uitgespreide vleugels met behulp van ImageJ software / Width of white field on underwing of three auk species as percentage of width of wing. Measurements taken at middle of arm from scans of spread wings, using ImageJ software

soort	gemiddelde \pm SD	range	n
Zeekoet			
<i>Uria aalge</i>	57 \pm 3.4	52-64	22
Kortbekzeekoet			
<i>Uria lomvia</i>	54 \pm 5.6	44-66	16
Alk			
<i>Alca torda</i>	70 \pm 5.3	59-80	12

winter Zeekoet minder uitgesproken of zelfs afwezig zijn.

In tegenstelling tot Kortbekzeekoet ontbreekt de donkere okseltekening bij Alk volledig en zijn de ondervleugeldekveren spierwit. Er lijken nog enkele verschillen wat betreft het ondervleugelpatroon te zijn. Deze zijn nog niet in de literatuur beschreven en daardoor (nog) speculatief. Metingen aan een kleine set vleugels (Naturalis) wijzen er op dat het witte veld op de ondervleugel, gevormd door de kleine en middelste ondervleugeldekveren, bij Alk c twee derde van de breedte van de arm beslaat, terwijl dit bij beide zeekoeten iets meer dan de helft is (tabel 1). De lengte van deze veerpartijen beïnvloedt de zichtbaarheid van de onderzijde van de tertials bij een vliegend exem-

FIGUUR 3 Seizoenspatroon van 105 door zeldzaamhedencommissies aanvaarde gevallen (110 exemplaren) van Kortbekzeekoet *Uria lomvia* in Europa in 1900-2006 (cf van Bemmelen & Wielstra 2008, plus de waarneming op Schiermonnikoog, Friesland, op 23 oktober 2005). De eerstejaars in juli betreft een eerste-zomer / Seasonal pattern of 105 records accepted by rarities committees (110 individuals) of Thick-billed Murre *Uria lomvia* in Europe during 1900-2006 (cf van Bemmelen & Wielstra 2008, plus the sighting at Schiermonnikoog, Friesland, on 23 October 2005). The first-year in July concerns a first-summer.

plaar: de tertials lijken bij beide zeekoeten een uitgebreidere donkere vlek aan de basis van de ondervleugel te vormen dan bij Alk. Dit kenmerk is moeilijk direct toepasbaar in het veld en zelfs op vluchtfoto's is de grootte van de vlek lastig te kwantificeren: de zichtbaarheid lijkt afhankelijk te zijn van de houding van de vleugel. Beide 'kenmerken' verdienen een grotere steekproefgrootte om op waarde geschat te kunnen worden.

Naakte delen

Kortbekzeekoet heeft lichtere poten dan Alk en Zeekoet maar voor exemplaren in vlucht (of op het water) is dit een weinig bruikbaar kenmerk. Het diagnostische lichte, horizontale lijntje op de snijrand van de bovensnavel bij Kortbekzeekoet (van de mondhoek tot ongeveer het neusgat) is maar zeer zelden en nooit zo uitgesproken bij Zeekoet aanwezig. Bij vogels in vlucht is dit kenmerk echter moeilijk vast te stellen, tenzij de afstand klein is en de lichtomstandigheden gunstig zijn.

Leeftijdsoepaling

Volgens Cramp (1985) is de keel van eerste-winter Kortbekzeekoet meer gevlekt dan van een adult in winterkleed. Ruiende adulte zijn echter moeilijk met zekerheid uit te sluiten van eerste-winter vogels. Het lichte, horizontale lijntje op de snijrand

van de bovensnavel vervaagt in het winterkleed (Nettleship & Birkhead 1985). Een (vrijwel gehele) afwezigheid van dit lijntje wordt niettemin typisch geacht voor een eerste-winter. De aanwezigheid van het lijntje is moeilijk te zien in het veld, met name op grotere afstand (McGeehan 1991a). Volgens Blomdahl et al (2003) zijn eerste-winters en oudere vogels in winterkleed zelfs niet te onderscheiden onder normale zeetrekstandigheden.

Determinatie van vogel van Schiermonnikoog

De structuur van de vogel van Schiermonnikoog – de combinatie van een bolle buik, 'gebocheld' uiterlijk en 'stierennek' – past goed op Kortbekzeekoet. De aan- of afwezigheid van pootprojectie is niet bevestigend vastgelegd. De snavelvorm wijst op Kortbekzeekoet (te kort voor Zeekoet en te spits voor Alk). Eerstejaars Alk en Zeekoet die nog relatief kleine snavels kunnen bezitten, zijn uit te sluiten omdat deze eind oktober reeds ruimschoots in winterkleed zijn. Het koppatroon van de vogel van Schiermonnikoog is typisch voor Kortbekzeekoet: de combinatie van een egaal donkere zijkop, lichte keel en dun, compleet lijkend borstbandje is diagnostisch. Een zeer afwijkend ruiende Alk of Zeekoet zou een vaag begrensde, smoezelige keel en niet de sterke contrasterende lichte keel van de vogel van Schiermonnikoog tonen.

117 Kortbekzeekoet / Thick-billed Murre *Uria lomvia arra* (links) en Zeekoet / Common Murre *U aalge inornata*, Gambell, St Lawrence Island, Alaska, USA, August 2004 (Brian L Sullivan) **118** Kortbekzeekoet / Thick-billed Murre *Uria lomvia arra* (midden) en Zeekoeten / Common Murres *U aalge inornata*, Gambell, St Lawrence Island, Alaska, USA, August 2004 (Brian L Sullivan)

Bovendien zou gezien de tijd van het jaar alleen een extreem vroeg ruiende adulte zuidelijke Zeekoet op weg naar zomerkleed in aanmerking komen voor kopruï. Zuidelijke Zeekoeten bezitten juist de minst donkere bovendelen. Bovendien sluit de combinatie van zeer donkere bovendelen, lichte ondervleugel, afwezigheid van flankstreping en hoog oplopende witte zijflank (oftewel: een smalle, zwarte stuit) van de vogel van Schiermonnikoog Zeekoet (ongeacht de geografische oorsprong) uit. Samenvattend past de combinatie van waargenomen kenmerken alleen op Kortbekzeekoet.

De herkenning van Kortbekzeekoet in vlucht is geen sinecure en om tot een succesvolle determinatie te komen moeten alle kenmerken goed kunnen worden beoordeeld. Gezien de extreme zeldzaamheid in Nederland moeten deze kenmerken vervolgens voldoende zekerheid bieden om andere soorten met zekerheid uit te sluiten en aanvaarding door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) mogelijk te maken. Deze complexiteit wordt geïllustreerd door de lange tijd die de CDNA nodig had om de vogel van Schiermonnikoog te aanvaarden (6.5 jaar, inclusief een initiële afwijzing, cf van der Vliet et al 2007).

119 Kortbekzeekoeten / Thick-billed Murres *Uria lomvia arra* (rechtsonder) en Zeekoeten / Common Murres *U aalge inornata*, Gambell, St Lawrence Island, Alaska, USA, August 2004 (Brian L Sullivan)

Echter, onder gunstige omstandigheden is de identificatie van een langsvliegende Kortbekzeekoet zeker niet onmogelijk. Kortbekzeekoet deelt bepaalde kenmerken met Alk en andere met Zeekoet en de determinatie moet daarom gebaseerd worden op een combinatie van kenmerken. Bij een langsvliegende alkachtige is het van belang om op de volgende kenmerken te letten: **1** jizz; **2** snavelvorm; **3** pootprojectie; **4** koppelteken; **5** kleur van de bovendelen; **6** ondervleugel- en okseltekening; **7** aanwezigheid of afwezigheid van flankstreping; en **8** hoeveelheid wit op de achterflank en zwart op de stuit.

Voorkomen en verspreiding

Kortbekzeekoet is een circumpolaire soort, broedend in (sub)Arctische gebieden. Vanuit Nederland gezien bevindt het dichtstbijzijnde overwinteringsgebied zich ongeveer halverwege de Atlantische kust van Noorwegen. Elders in Europa, van Finland tot Frankrijk, is de soort als dwaalgast vastgesteld (figuur 2). De gevallen laten een seizoensgebonden patroon zien en de vogel van Schiermonnikoog valt in een kleine 'najaarspiek' (figuur 3). Eerstewinter vogels zijn in deze piek beter vertegenwoordigd dan adulte, terwijl voor de winter juist het omgekeerde geldt, maar de steekproefgrootte is klein (van Bemmelen & Wielstra 2008).

Het huidige geval betreft de achtste Kortbekzeekoet voor Nederland (cf van den Berg & Bosman 2001). De enige eerdere veldwaarneming betrof een met olie besmeurde vogel die op 4 februari 1979 voor de Brouwersdam, Zuid-Holland, zwom en hier op 10 februari dood werd aangetrof-

fen (van den Berg & Bos 1979). De vogel van Schiermonnikoog betreft het eerste aanvaarde langsvliegende exemplaar in Nederland. Van de waarnemingen in Europa had 46% betrekking op dood of verzwakt gevonden exemplaren en 54% op pleisterende vogels; claims van vluchtwaarnemingen werden veelal niet aanvaardbaar geacht, enkele Scandinavische gevallen daargelaten (van Bemmelen & Wielstra 2008). In juli-augustus 2012 volgde de derde levende vogel in Nederland (die uiteindelijk ook overleed), bij Lauwersoog, Groningen, op 28-29 juli en bij Den Helder, Noord-Holland, op 11-13 augustus (Zweemer et al 2012, van Duivendijk et al 2013).

Dankzegging

Hein van Grouw, Tineke Prins en Kees (C S) Roselaar verschaften toegang tot de museumcollecties die sindsdien samengevoegd zijn in Naturalis Biodiversity Center. Kees Camphuysen en CSR beantwoordden vragen over het ondervleugelpatroon van Zeekoet. Nils van Duivendijk danken we voor de discussies over determinatie van alkachtigen. We bedanken Kees Boele, Barry Farquharson, Steve Geelhoed, Roy de Haas, Hugh Harrop, Martijn Renders en Brian Sullivan voor het ter beschikking stellen van hun foto's.

Summary

THICK-BILLED MURRE AT SCHIERMONNIKOOG IN OCTOBER 2005 On 23 October 2005, a Thick-billed Murre *Uria lomvia* flew past the Wadden Sea island of Schiermonnikoog, Friesland, the Netherlands, during an exceptional mass movement of Little Auks *Alle alle*. The

bird passed the observers at a distance of c 130 m under good observation conditions, even allowing photographs to be taken. The overlap of individual characters between Thick-billed Murre and Common Murre *U aalge* or Razorbill *Alca torda* is discussed and it is stressed that the identification of Thick-billed Murre should be based on a combination of characters. In particular, attention is paid to the spatio-temporal variation in head moult in Common Murre and Razorbill. It is concluded that Common Murres and Razorbills in head moult might very occasionally resemble Thick-billed Murre but that place and time should be taken into account (and would not apply to the Schiermonnikoog record). The apparently longer white lesser and median underwing-coverts in Razorbills compared with both murre species is highlighted, causing a larger proportion of the underside of the tertials to be concealed: two differences not mentioned in the literature. Identification of the Schiermonnikoog bird is based on the following combination of characters: structure (pot-bellied, hunch-backed and thick-necked); bill shape (too short for Common Murre, too pointed for Razorbill); head pattern (dark side of the head, well-demarcated pale throat patch and thin breast-band); upperparts coloration (jetblack); pattern of underwing (paler underwing than typical Common Murre, in particular the armpit, less white on underwing than Razorbill); and flank pattern (no streaking, white extending high upon flank). The Schiermonnikoog bird has been accepted by the Dutch rarities committee (CDNA) as the eighth record for the Netherlands and concerned the second individual to be recorded while (still) alive.

Verwijzingen

- van Bemmelen, R & Wielstra, B 2005. Invasie van kleine alken op 23 oktober 2005: kort maar krachtig. NZG Nieuwsbrief 7: 1-4.
- van Bemmelen, R & Wielstra, B 2008. Vagrancy of Brünnich's Guillemot in Europe. *Seabird* 21: 16-31.
- van Bemmelen, R, Wielstra, B, Renders, M & Hendriks, K 2005. DB Actueel: Black-and-white weekend: Kleine Alken en Kortbekzeekoet langs Schiermonnikoog. *Dutch Birding* 27: 448-449.
- van den Berg, A B & Bos, J L M 1979. Levende Dikbekzeekoet *Uria lomvia* langs Brouwersdam in februari 1979. *Dutch Birding* 1: 109-111.
- van den Berg, A B 1980. On field identification of Brünnich's Guillemot *Uria lomvia*. *Dutch Birding* 2: 19-21.
- van den Berg, A B & Bosman, C A W 1999, 2001. Zeldzame vogels van Nederland – Rare birds of the Netherlands. Avifauna van Nederland 1. Eerste, tweede druk. Haarlem.
- Bijsma, R G, Hustings, F & Camphuysen, C J 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland – Common and scarce birds of the Netherlands. Avifauna van Nederland 2. Haarlem.
- Birkhead, T R & Nettleship, D N 1985. Plumage variation in young razorbills and murres. *J Field Ornithol* 56: 246-250.
- Blomdahl, A, Breife, B & Holmström, N 2003. Flight identification of European seabirds. Londen.
- Camphuysen, C J 1989. Vondst van een noordelijke Zeekoet *Uria aalge hyperborea* in Nederland. *Limosa* 62: 47-48.
- Camphuysen, C J & Leopold, M F 2004. The Tricolor oil spill: characteristics of seabirds found oiled in The Netherlands. *Atlantic Seabirds* 6: 109-128.
- Cramp, S (redactie) 1985. The birds of the Western Palearctic 4. Oxford.
- van Duivendijk, N 2010. Advanced bird ID guide – the Western Palearctic. Londen.
- van Duivendijk, N, Ebels, E B, Rebel, K & Zweemer, M 2013. Kortbekzeekoet bij Lauwersoog en den Helder in juli-augustus 2012. *Dutch Birding* 35: 100-106.
- Gaston, A J & Jones, I L 1997. Auk. Bird families of the world 4. Oxford.
- Geelhoed, S C V, Leopold, M F & Camphuysen, C J 2009. Alk *Alca torda* met halfwas jong op het Friese Front, juli 2009. *Sula* 22: 97-89.
- Glutz von Blotzheim, U N & Bauer, K M (editors) 1982. Handbuch der Vögel Mitteleuropas 8/II. Wiesbaden.
- Harris, A, Tucker, L & Vinicombe, K 1989. The Macmillan field guide to bird identification. Londen.
- Jonsson, L 1997. Vogels van Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten. Vijfde druk. Baarn.
- McGeehan, A 1991a. Brünnich's Guillemot: rare or overlooked? *Irish Birding News* 1: 105-112.
- McGeehan, A 1991b. Quizbird No. 22 Solution: Brünnich's Guillemot. *Birding World* 3: 71-73.
- Sibley, D 2000. The North American bird guide. New York.
- Svensson, L, Grant, P J, Mullarney, K & Zetterström, D 2009. Collins bird guide. Tweede editie. Londen.
- Svensson, L, Grant, P J, Mullarney, K & Zetterström, D 2010. ANWB vogelgids van Europa. Vierde druk. Den Haag.
- van der Vliet, R E, van der Laan, J, Berlijn, M & CDNA 2007. Rare birds in the Netherlands in 2006. *Dutch Birding* 29: 347-374.
- Yadon, V L 1970. Four Thick-billed Murre records for Monterey Bay. *Calif Birds* 1: 107-110.
- Zweemer, M, Witteveen, A, Rebel, K & Ebels, E B 2012. DB Actueel: Kortbekzeekoet bij Lauwersoog en Den Helder. *Dutch Birding* 34: 343-345.

Ben Wielstra, Piet Heinstraat 31, 2231 RK Rijnsburg, Netherlands
(ben.wielstra@gmail.com)

Rob van Bemmelen, Nieuwlanderweg 28, 1793 ET De Waal, Texel, Netherlands
(rvanbemmelen@gmail.com)

Kortbekzeekoet bij Lauwersoog en Den Helder in juli-augustus 2012

Nils van Duivendijk, Enno B Ebels, Kees Rebel & Merel Zweemer

Op 28 en 29 juli 2012 werd een Kortbekzeekoet *Uria lomvia* in zomerkleed waargenomen bij Lauwersoog, Groningen. Op 28 juli zwom de vogel net buiten de haven van Lauwersoog, waar hij werd opgemerkt en gefotografeerd door Atze Witteveen en Merel Zweemer. De volgende dag werd hij c 6 km naar het oosten langs de Kustweg teruggevonden, waar hij door enkele 100-en vogelaars kon worden bekeken. Hier kwam hij rond 09:00 enige tijd aan land. In de loop van de middag dreef hij steeds verder af de Waddenzee op en na 16:30 was hij niet meer zichtbaar. Op zaterdagmiddag 11 augustus werd dezelfde vogel herontdekt door Kees Rebel op zijn vaste trekpost bij Den Helder, Noord-Holland. Om 15:15 zag hij hem zwemmen voor de dijk bij de kustwachttorens van Huisduinen op c 100 m afstand. Rond 16:00 werd het nieuws verspreid en wederom kwamen veel vogelaars op de melding af. Hij zwom hier drie dagen, soms dicht onder de dijk en regelmatig duikend. Op de laatste dag, maandag 13 augustus, bleek hij niet meer te duiken en in de loop van de middag verslechterde zijn conditie zienderogen. Na c 15:00 zakte hij met de kop in het water en het laatste teken van leven was om 16:03. Het lijk dreef vrij snel met de stroom mee naar het oosten; een poging om de vogel met een bootje op te vissen mislukte omdat hij in het woelige water niet meer kon worden gevonden. Op basis van de foto's en de daarop zichtbare olieervuiling in de nek was duidelijk dat het bij beide waarnemingen om hetzelfde exemplaar ging. Het is mogelijk dat de vogel de afstand van c 130 km tussen Lauwersoog en Den Helder zwemmend en drijvend heeft afgelegd; hoewel er geen vleugelpenen ontbraken, is hij op beide plekken nooit vliegend gezien (Zweemer et al 2012).

Beschrijving

De beschrijving is gebaseerd op foto's van onder anderen Arnoud van den Berg, Hans Brinks, Jaap Denee, Enno Ebels, Mattias Hofstede, Michel Veldt en Co van der Wardt (cf Birding World 25: 276, 2012, Birdwatch nr 243: 3, 72, 2012, Dutch Birding 34: 340, plaat 478, 344, plaat 482, 345, plaat 483, 2012) en op videobeelden van Luuk

Punt (Lauwersoog) en Marc Plomp (Den Helder) (cf Plomp 2013).

GROOTTE & BOUW Typische alk Alcidae. Grootte en bouw ongeveer als Zeekoet *U aalge*. Compacte bouw met relatief kort achterlichaam, bolle buik en 'stierennek'. Hoekige kop met hoog voorhoofd en platte kruin. Korte (c een derde van koplengte), dolkvormige snavel. Snavel geleidelijk overlopend in voorhoofd.

VERENKLEED Kop, kin en keel geheel donker, zwartachtig met bruin waas op zijkop. Bovendelen zeer donker (ongeveer als Alk *Alca torda*) met witte toppen aan armpennen; bij centrale armpennen wit van de top doorlopend op binnenvlag. Flank ongestreept wit. Buik wit, naar keel toe in V-vormige punt oplopend. Ondervleugel wit met grijze tekening op okselveren. Onderzijde van arm- en handpennen grijs.

NAAKTE DELEN Snavel en oog donker. Snavel zwart met klein licht (hoornkleurig) puntje. Wit lijntje langs snijrand van bovensnavel, rechts duidelijker dan links. Poot bruinachtig tot donkergeel.

GEDRAG Vaak langdurig duikend; duiktijd oplopend tot 4 min. Overige tijd rustig zwemmend of dobberend. Staart af en toe opgericht houdend tijdens zwemmen.

BIJZONDERHEDEN Olieachtige substantie aanwezig op rechterzijhals en rechterflank.

Determinatie

Bij de determinatie is gebruik gemaakt van Yadon (1970), Stallcup (1976), van den Berg (1980), Glutz von Blotzheim & Bauer (1982), Cramp (1985), McGeehan (1991ab), Harris et al (1989), Jonsson (1997), Gaston & Jones (1997), Sibley (2000), Svensson et al (2009) en van Duivendijk (2011). De combinatie van zeer donkere bovendelen en kop, witte onderdelen en spitse snavel past alleen op Zeekoet of Kortbekzeekoet. Kenmerken die op Kortbekzeekoet duiden en Zeekoet uitsluiten zijn: **1** relatief korte snavel met sterk gekromde bovensnavel (langer en puntiger bij Zeekoet); **2** witte lijn langs snijrand van bovensnavel (ontbrekend of zeer vaag bij Zeekoet); **3** zeer donkere (zwartachtige) bovendelen (bruinachtig zwart bij Zeekoet); **4** op keel puntig oplopende witte onderdelen (meer afgerond bij Zeekoet); en **5** ontbreken van flankstreping (meestal aanwezig bij Zeekoet). De bruine tint op de zijkop is typisch voor Kortbekzeekoet in zomerkleed.

120 Kortbekzeekoet / Thick-billed Murre *Uria lomvia lomvia*, Kustweg, Lauwersmeer, Groningen, 29 juli 2012
(Martin van der Schalk)

121 Kortbekzeekoet / Thick-billed Murre *Uria lomvia lomvia*, Kustweg, Lauwersmeer, Groningen, 29 juli 2012
(Co van der Wardt). Op enkele centrale armpennen (rond s10) is grote hoeveelheid wit op binnenvlag zichtbaar.

122 Kortbekzeekoet / Thick-billed Murre *Uria lomvia lomvia*, Kustweg, Lauwersmeer, Groningen, 29 juli 2012 (Co van der Wardt)

Leeftijd

Alkachtigen kunnen op leeftijd worden gebracht aan de hand van kleeckenmerken, snavelstructuur en de mate van sleet aan slagpennen en handdekveren. Bij Kortbekzeekoet ontwikkelt zich het eerste zomerkleed (in het tweede kalenderjaar) veel later dan het zomerkleed bij adulte exemplaren en op de keel blijven normaliter nog witte veertjes aanwezig. De juveniele slagpennen vertonen gaandeweg het tweede kalenderjaar meer sleet en zijn lichter door bleking. Tweedekalenderjaar exemplaren zijn daardoor al vanaf april goed te onderscheiden van adulte door de bruine handpennen die contrasteren met de zwarte bovendelen – naast het eenvoudig te herkennen ‘winter-type’ kleed van deze leeftijdklasse (Nils van Duivendijk pers obs). Bij het verlaten van het nest moeten de handpennen nog uitgroeien maar zijn de handdekveren al wel aanwezig waardoor er, in tegenstelling tot adulte exemplaren, een leeftijdsverschil tussen de handdekveren en handpennen bestaat. Een eerste-zomer heeft een contrast tussen de oudere sterk gesleten handdekveren en jongere en minder sterk gesleten handpennen (Wilhelm et al 2008, Pyle 2009). De sna-

vel doet er twee tot drie jaar over om zich volledig te ontwikkelen, zowel wat betreft vorm als tekening. Bij tweede-kalenderjaar vogels is de snavel gemiddeld iets slanker en korter met een minder uitgesproken gonyshoek, en de lichte streep op de snijrand van de bovensnavel is nog vrij zwak in vergelijking met snavels van adulte. Het patroon op de grote dekveren op de ondervleugel is bij Zeekoet een goed leeftijdskenmerk, waarbij de juveniel-type veren grijs zijn met een duidelijke witte top, terwijl adult-type veren uniform grijs zijn met hooguit witte tekening rond de veerschacht (Camphuysen 1995). Bij Kortbekzeekoet is dit kenmerk niet bruikbaar omdat ook de adult-type grote dekveren op de ondervleugel een lichtere top of een lichte lijn kunnen hebben.

De vogel had een volledig zomerkleed met onder meer een geheel zwarte keel. De handpennen waren slechts iets bruiner dan de bovendelen, zoals bij veel adulte in het midden van de zomer vlak voor de slagpenrui; de grote handdekveren waren eerder donkerder dan lichter dan de handpennen. Hoewel er geen maten beschikbaar zijn zag de snavel er volgroeid uit met een duidelijke lichte lijn en een lichte punt (de lichte lijn was rechts wel duidelijker dan links).

Op basis van het volledige zomerkleed, het ontbreken van sterk gesleten en gebleekte bruine grote handdekveren, de slechts matig gesleten en gebleekte bruine handvleugel en de min of meer volgroeide snavel is aannemelijk dat de vogel ouder was dan een tweede-kalenderjaar. Peter Pyle (in litt) gaf aan dat hij de snavel aan de slanke kant vond, mogelijk duidend op een derde kalenderjaar. De aan één kant nog niet volledig ontwikkelde lichte lijn langs de bovensnavel zou daarmee in overeenstemming kunnen zijn.

Ondersoort

Kortbekzeekoet is een polytypische soort maar over zowel het onderscheid tussen de ondersoorten als het aantal valide ondersoorten is de literatuur beperkt en er bestaat geen overeenstemming en zelfs verwarring. De ondersoorten verschillen (soms subtiel) in snavelmaten, vleugellengte, zwartheid (grijswaarde) van de bovenzijde, bruintint van de achterkop in zomerkleed, grootte van de witte top aan de centrale armpennen en de omvang en intensiteit van het diffuse lichte gebied op de binnenvlag van de centrale armpennen. Het meest uitgebreide werk met betrekking tot de ondersoortherkenning (Portenko 1989) onderscheidt vijf ondersoorten, waarbij van west naar oost de kenmerken als volgt worden samengevat: **1** nominaat *lomvia* ((sub-)Arctische deel van Noord-Atlan-

123 Kortbekzeekoet / Thick-billed Murre *Uria lomvia lomvia*, Huisduinen, Den Helder, Noord-Holland, 12 augustus 2012 (Fred Visscher)

124 Kortbekzeekoet / Thick-billed Murre *Uria lomvia lomvia*, Huisduinen, Den Helder, Noord-Holland, 12 augustus 2012 (Michel Veldt)

125 Kortbekzeekoet / Thick-billed Murre *Uria lomvia lomvia* (verzameld op Spitsbergen in 1896), Natural History Museum, Tring, Engeland, 8 november 2012 (Nils van Duivendijk). Exemplaar met relatief kleine witte top (10 mm) aan armpennen en matig ontwikkelde lichtere binnenvlag (s10 blootgelegd). Nederlandse vogel lijkt meer wit te hebben.

126 Kortbekzeekoet / Thick-billed Murre *Uria lomvia arra* (verzameld op Commandeureilanden, Rusland, op 16 augustus 1896), Natural History Museum, Tring, Engeland, 8 november 2012 (Nils van Duivendijk). Typisch patroon met kleine witte top aan armpennen (hier 6 mm) en vrijwel zwarte binnenvlag.

tische Oceaan van Oost-Canada tot Nova Zembla (Novaya Zemlya), Rusland): bovenzijde zwart-achtig, tussen *leonorae* en *arra* in; relatief grote witte top aan centrale armpennen (9-14 mm) en diffuus wit op binnenvlag van centrale armpennen duidelijk aanwezig maar variabel. **2** *arroides* (Frans Jozefland (Zemlja Frantsa Iosifa), Rusland): zeer donkere, diepzwarte bovenzijde en relatief kleine witte top aan centrale armpennen. **3** *leonorae* (oostelijk Taimyr tot Nieuw-Siberische Eilanden (Novosibirskije ostrova), Rusland): minst donkere taxon met lichtste grijze bovenzijde; achterkop lichtbruin; grote witte top aan centrale armpennen (groter dan bij nominaat *lomvia*); snavel kort en slank in vergelijking met andere ondersoorten. **4** *heckeri* (Wrangel en Herald eilanden en noord-

kust van Chukotski-schiereiland, Rusland): gelijk aan *leonorae* maar snavel forser. **5** *arra* ((sub-)Arctische deel van Grote Oceaan van Beringstraat zuidelijk tot Aleoeten, VS, en Koerillen, Japan/Rusland): bovenzijde donkerst van alle taxa (diepzwart) en kleine witte top aan centrale armpennen (4-8 mm); niet of nauwelijks diffuus licht gebied op binnenvlag van centrale armpennen.

Glutz von Blotzheim & Bauer (1982) en Cramp (1985) onderscheiden *arroides* niet en plaatsen twijfels bij de opsplitsing van *heckeri* en *leonorae*; bovendien suggereren ze dat beide laatstgenoemde taxa misschien beter tot *arra* gerekend kunnen worden. Met name dat laatste is opmerkelijk vanwege de omschrijving van *leonorae* als maximaal verschillend van *arra* in grijswaarde van

de bovenzijde (Portenko 1989).

In discussies op de Dutch Birding website ontstond met name verwarring omdat de informatie uit Pyle (2008) over het verschil in armpenpatroon haaks staat op die in Russische bronnen, met name Portenko (1989), waardoor de vraag opkwam of een herkomst uit de Beringzee mogelijk was. Bestudering van foto's deed echter vermoeden dat de ondersoortnamen in Pyle (2008) zijn verwisseld. In november 2012 is door Nils van Duivendijk onderzoek verricht aan balgen. In de twee bezochte musea (Natural History Museum in Tring, Engeland, en Naturalis Biodiversity Center in Leiden, Zuid-Holland) bleek zoals verwacht nominaat *U l lomvia* sterk vertegenwoordigd te zijn (in Leiden uitsluitend nominaat *lomvia*) en waren alleen in Tring vijf balgen van de Pacificische *U l arra* aanwezig. Ondanks dit kleine aantal was duidelijk dat in Pyle (2008) nominaat *lomvia* en *arra* inderdaad zijn verwisseld (zowel in de illustraties en het onderschrift bij figuur 529, als in de hoofdtekst).

Op veldfoto's is het diffuse lichte gebied op de binnenvlag van centrale armpennen vaak niet of nauwelijks te beoordelen omdat de veren over elkaar geschoven liggen en daardoor elkaars binnenvlag overlappen. Op enkele foto's van de Nederlandse vogel is de bovenzijde van een aantal centrale armpennen echter redelijk goed te beoordelen omdat deze enigszins loskomen van de rij. Hierop is te zien dat de armpennen een relatief grote witte top hebben en dat er in ieder geval een goed ontwikkelde diffuse witte binnenvlag aanwezig is.

Van de vogel zijn geen maten van de witte top aan de centrale armpennen beschikbaar maar op enkele foto's is veel wit te zien op de binnenvlag van de centrale. De grote hoeveelheid wit (voor zover dit correct is en niet vertekend door fotografische effecten) werd slechts door een enkel exemplaar in de musea geëvenaard. De gevonden variatie in het patroon van de centrale armpennen in een relatief kleine serie van museumbalgen van nominaat *lomvia* (n=45) was vrij groot over het hele verspreidingsgebied. Een poging tot het bepalen van de lengte van de witte top op foto's leverde 9.6-13.6 mm op, gerelateerd aan een veronderstelde snavelhoogte ter hoogte van het einde van het neusgat van 13-16 mm bij volwassen exemplaren (ouder dan derde kalenderjaar; Pyle 2008) gemeten op de beste foto's onder de meest ideale hoek, wat in ieder geval goed past op nominaat *lomvia*. Los van de afgeleide maten past ook de combinatie van zwartachtige bovendelen, diep donkerbruine zij- en achterkop en relatief

veel wit op de centrale armpennen alleen goed op nominaat *lomvia*.

Verspreiding en voorkomen

Kortbekzeekoet is een circumpolaire soort, broedend in (sub)Arctische gebieden. Vanuit Nederland gezien bevindt het dichtstbijzijnde overwinteringsgebied zich ongeveer halverwege de Atlantische kust van Noorwegen. Elders in Europa is de soort als dwaalgast vastgesteld, van Finland zuidelijk tot Frankrijk. Voor informatie over gevallen van Kortbekzeekoet als dwaalgast in Europa (inclusief een overzichtskaart) zie van Bemmelen & Wielstra (2008) en Wielstra & van Bemmelen (2013).

Dit was het negende geval in Nederland; zes gevallen betroffen vondsten en slechts drie exemplaren werden levend gezien (waarvan twee uiteindelijk ook zijn overleden). De eerdere gevallen dateren van december 1919, december 1924, januari 1969, maart 1974, februari 1979, januari 1981, april 1992 en oktober 2005 (van den Berg & Bosman 2001, Wielstra & van Bemmelen 2013). Alleen de vogels van 1979 (Brouwersdam, Zuid-Holland) en 2005 (Schiermonnikoog, Friesland) zijn levend gezien, zij het door weinig vogelaars (cf van den Berg & Bos 1979, van Bemmelen et al 2005, Wielstra & van Bemmelen 2013). De vogel van 2012 was dus de eerste twitchbare voor Nederland en werd door zeker 500 vogelaars waargenomen.

Dankzegging

Wij danken Mark Adams en Hein van Grouw (beiden Natural History Museum, Tring, Engeland),

127 Kortbekzeekoet / Thick-billed Murre *Uria lomvia lomvia*, stervend of dood, Huisduinen, Den Helder, Noord-Holland, 13 augustus 2012 (Hans Brinks)

Jan Bisschop, Debby Doodeman, Jasmijn Hulleman, Steven van der Mije (Naturalis Biodiversity Center, Leiden) en Peter de Vries voor hun bijdragen aan dit artikel. Het balgenonderzoek van Nils van Duivendijk in Tring werd mede mogelijk gemaakt door een bijdrage uit het Dutch Birding-fonds (cf Dutch Birding 24: 125, 2002; www.dutchbirding.nl/page.php?page_id=38).

Summary

THICK-BILLED MURRE AT LAUWERSOOG AND DEN HELDER IN JULY-AUGUST 2012 On 28-29 July 2012, a summer-plumaged Thick-billed Murre *Uria lomvia* was seen at the Wadden Sea near Lauwersoog, Groningen, the Netherlands. On 11-13 August, the same bird was swimming at Den Helder, Noord-Holland, c 130 km to the west. The bird died in the afternoon while floating on the water (the corpse could not be collected). At both locations, the bird could be observed at close range and it was extensively photographed and videoed. The detailed documentation was sufficient to identify it as third calendar-year or older of the nominate subspecies *U. l. lomvia*. This was the ninth record, the third of a live bird (two of which eventually also died), the first in summer and the first twitchable in the Netherlands.

Verwijzingen

van Bemmelen, R, Wielstra, B, Renders, M & Hendriks, K 2005. DB Actueel: Black-and-white weekend: Kleine Alken en Kortbekzeekoet langs Schiermonnikoog. Dutch Birding 27: 448-449

van Bemmelen, R & Wielstra, B 2008. Vagrancy of Brünnich's Guillemot in Europe. Seabird 21: 16-31.

van den Berg, A B & Bos, J L M 1979. Levende Dikbekzeekoet *Uria lomvia* langs Brouwersdam in februari 1979. Dutch Birding 1: 109-111.

van den Berg, A B 1980. On field identification of Brünnich's Guillemot *Uria lomvia*. Dutch Birding 2: 19-21.

van den Berg, A B & Bosman, C A W 2001. Zeldzame vogels van Nederland – Rare birds of the Netherlands. Avifauna van Nederland 1. Tweede druk. Haarlem.

Camphuysen, C J 1995. Leeftijdsbepaling van Zeekoet

Uria aalge en Alk *Alca torda* in de hand. Sula 9 (1): 1-22.

Cramp, S (redactie) 1985. The birds of the Western Palearctic 4. Oxford.

van Duivendijk, N 2011. Advanced bird ID handbook – the Western Palearctic. Londen.

Glutz von Blotzheim, U N & Bauer, K M (redactie) 1982. Handbuch der Vögel Mitteleuropas 8/II. Wiesbaden.

Harris, A, Tucker, L & Vinicombe, K 1989. The Macmillan field guide to bird identification. Londen.

Jonsson, L 1997. Vogels van Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten. Vijfde druk. Baarn.

McGeehan, A 1991a. Brünnich's Guillemot: rare or overlooked? Irish Birding News 1: 105-112.

McGeehan, A 1991b. Quizbird No. 22 Solution: Brünnich's Guillemot. Birding World 3: 71-73.

Plomp, M (redactie) 2013. Dutch Birding-videojaaroverzicht 2012. Dvd. De Cocksdorp.

Portenko, L A 1989. Birds of the Chukchi Peninsula and Wrangel Island. Volume II. Washington DC.

Pyle, P 2008. Identification guide to North American birds. Part II. Anatidae to Alcidae. Point Reyes Station.

Pyle, P 2009. Age determination and molt strategies in North American alcids. Marine Ornithol 37: 219-225.

Sibley, D 2000. The North American bird guide. New York.

Stallcup, R W 1976. Pelagic birds of Monterey Bay, California. Western Birds 7: 113-136.

Svensson, L, Grant, P J, Mullarney, K & Zetterström, D 2009. Collins bird guide. Tweede editie. Londen.

Wielstra, B & van Bemmelen 2013. Kortbekzeekoet langs Schiermonnikoog in oktober 2005. Dutch Birding 35: 88-99.

Wilhelm, S I, Gilliland, S G, Robertson, G J, Ryan, P C & Elliot, R D 2008. Development and validation of a wing key to improve harvest management of Alcids in the Northwest Atlantic. J Wildlife Management 72: 1026-1034.

Yadon, V L 1970. Four Thick-billed Murre records for Monterey Bay. Calif Birds 1: 107-110.

Zweemer, M, Witteveen, A, Rebel, K & Ebels, E B 2012. DB Actueel: Kortbekzeekoet bij Lauwersoog en Den Helder. Dutch Birding 34: 343-345.

Nils van Duivendijk, Veluwemeer 82, 3446 JC Woerden, Nederland (nils.van.duivendijk@casema.nl)
Enno B Ebels, Joseph Haydnlaan 4, 3533 AE Utrecht, Nederland (ebels@wxs.nl)
Kees Rebel, De Zeis 27, 8091 NK Wezep, Nederland (kees.rebelzeetrek@hotmail.com)
Merel Zweemer, De Boorne 15, 8939 BS Leeuwarden, Nederland (mzweemer@googlemail.com)

Distribution, habitat, identification and taxonomy of Streaked Scrub Warbler in Morocco

Patrick Bergier, Michel Thévenot, Arnoud B van den Berg & The Sound Approach

Streaked Scrub Warbler *Scotocerca inquieta* sensu lato is widely distributed in arid landscapes from western Asia through Arabia to North Africa, reaching the Atlantic coast in Morocco (including Western Sahara). Several subspecies have been recognized, including two from Libya west to the Atlantic coast of North Africa. These are *S i saharae* from south-eastern Morocco eastward, and *S i theresae* in south-western Morocco including Western Sahara (Thévenot et al 2003). Hereafter, these two subspecies are called *saharae* and *theresae*, respectively. For this paper, we researched the distribution and biology of both little-known subspecies in Morocco, and looked at identification, vocalizations and differences with other subspecies further east.

Distribution in Morocco

Origin of records

A database has been used to compile the published data (Meinertzhagen 1940, Ruthke 1966, Vernon 1973, Heinze 1979, Goriup 1983, Schollaert et al 1994, Suarez et al 1996, El Ghazi & Franchimont 1998-99, El Ghazi et al 1998-99 and many others quoted in the text and cited in the references) and unpublished records of Streaked Scrub Warbler. The latter include sightings by the authors, records collected in the 1980s during the Breeding Birds Atlas Survey (Thévenot 1987) and by the Centrale Ornithologique Marocaine (COM) during the late 1970s and the 1980s (Thévenot et al 1980, 1981, 1982) and records collected subsequently from scientists, naturalists and birders following the increase of eco-tourism; some data were obtained from www.observado.org and most of them are available on www.go-south.org.

The database comprises 551 records from 1927 up the spring of 2012, of which 401 have been geo-referenced. All these data were plotted on a distribution map using MapInfo Professional software v8.0, in a grid of topographic 1:50 000 scale maps. Each map (15' latitude, 15' longitude) is c 24 x 27 km² (figure 1).

FIGURE 1 Distribution map of Streaked Scrub Warbler *Scotocerca inquieta* in Morocco, based on *The atlas of breeding birds in Morocco* (Michel Thévenot in prep)

Detailed distribution per region

We used the regions described in Thévenot et al (2003) (figure 2) to detect recent changes in distribution range between the end of 1999 (summarized in Thévenot et al 2003) and early 2012 (table 1).

Eastern Morocco (and marginally Eastern High Atlas)

There are no data since 1994 for the northern part of the eastern area of distribution, eg, in High Plateaux, Eastern High Atlas, Middle Moulouya and Plains of Eastern Morocco, where it has been previously observed (table 1). In Eastern Morocco, it is now only observed in Saharan Atlas, particularly in bushy steppes with scattered Phoenician Junipers *Juniperus phoenicea* in Jbel Grouz (Qninba et al 2005a) and it has not been recorded anymore at Bouarfá.

Rif

- I.1 Tangier Peninsula
- I.2 Jbala
- I.3 High Rif
- I.4 Southern Rif
- I.5 Eastern Rif

North Atlantic Plains & Hills

- II.1 Rharb
- II.2 Prérif
- II.3 Saïs
- II.4 Zemmour
- II.5 Zaër

Middle Atlantic Plains & Plateaux

- III.1 Chaouïa
- III.2 Doukkala
- III.3 Abda
- III.4 Chiadma
- III.5 Plateau des Phosphates
- III.6 Tadla
- III.7 Rehamna
- III.8 Srahna
- III.9 Haouz & Jbilet

Central Plateau

- IV Central Plateau

Middle Atlas

- V.1 Western Middle Atlas
- V.2 Eastern Middle Atlas

High Atlas

- VI.1 Haha
- VI.2 Western High Atlas
- VI.3 Central High Atlas
- VI.4 Eastern High Atlas

Eastern Morocco

- VII.1 Plains of Eastern Morocco
- VII.2 Hills of Eastern Morocco
- VII.3 High Moulouya
- VII.4 Middle Moulouya
- VII.5 High Plateaux
- VII.6 Saharan Atlas

Souss

- VIII Souss

Anti-Atlas

- IX.1 Western Anti-Atlas
- IX.2 Central Anti-Atlas
- IX.3 Eastern Anti-Atlas
- IX.4 Sarhro

East Saharan Morocco

- X.1 South Eastern Sahara
- X.2 Tafilalet
- X.3 Dadès-Draa
- X.4 Middle Draa

West Saharan Morocco

- XI.1 Lower Draa
- XI.2 Tarfaya
- XI.3 Saquiya Al-Hamra
- XI.4 Oued Ad-Deheb

FIGURE 2 Geographical divisions and subdivisions of Morocco (Thévenot et al 2003)

TABLE 1 Summary of available data on regional distribution of Streaked Scrub Warbler *Scotocerca inquieta* in Morocco

Geographic divisions (after Thévenot et al 2003)	≤ 1981		1982-1999		≥ 2000		Total	
	n data	n maps	n data	n maps	n data	n maps	n data	n maps
Plains of Eastern Morocco	2	2	1	1			3	3
Middle Moulouya			4	4			4	4
High Plateaux	4	4	3	3			7	7
Saharan Atlas	3	3	7	5	7	4	17	8
Eastern Morocco	9	9	15	13	7	4	31	22
South-Eastern Sahara	11	8	14	6	1	1	26	10
Tafilalt	26	10	35	11	51	10	112	15
Dadès-Draa	3	2	10	7	12	8	25	13
Middle Draa	1	1					1	1
East Saharan Morocco	41	21	59	24	64	19	164	39
Sarhro	10	5	12	8	17	3	39	11
Eastern High Atlas	1	1	3	3			4	4
Central High Atlas	1	1	3	2	3	2	7	3
High Atlas	2	2	6	5	3	2	11	7
Eastern area of distribution	62	37	92	50	91	28	245	79
Central Anti-Atlas			5	3			5	3
Western Anti-Atlas (easternmost part)					1	1	1	1
Souss (inland)	1	1	1	1			2	1
Central 'gap'	1	1	6	4	1	1	8	5
Western Anti-Atlas	13	5	20	7	10	3	43	7
Lower Draa	21	7	64	11	69	10	154	14
Tarfaya	6	5	44	12	27	9	77	15
Saquiati Al-Hamra	6	5	6	5	9	5	21	13
West Saharan Morocco	33	17	114	28	105	24	252	42
Western area of distribution	46	22	134	35	115	27	295	49

East Saharan Morocco (and marginally Central High Atlas)

The species was regularly noted in South-Eastern Sahara up to the late 1990s, eg, near Bou-Bernous and on the 'Hammada' of Boudenib, but there has been only one record after 2000 (near Atchana, area of Mengoub, in 2002 by M Lepley). It was still often observed in the Tafilalt but the majority of records came from a few sites, eg, km 43 west of Errachidia, and in Dadès-Draa, particularly in rocky hilly slopes in relatively well vegetated steppe-like areas. In the southern slopes of Central High Atlas, it has only been recently recorded at Azarhar n'Iguer n'Ait Zekri (1950 m) in southern foothills of Mgoun massif (SENS 2005) and in Gorges de Todra (but no more in Dadès Gorges). There are no recent records from Middle Draa where it has been previously observed once in the easternmost part of this region close to Dadès-Draa.

Sarhro

The warbler is abundant in the Jbel Sarhro where it frequents the bushy steppe with scattered junipers (arid and semi-arid bio-climatic stages; Qninba & Thévenot 2005, SENS 2005).

Eastern and Central Anti-Atlas (and easternmost part of Western Anti-Atlas)

In the 'gap' between the eastern and the western part of its distribution, the species remains unrecorded in Eastern Anti-Atlas. There are no recent records in Central Anti-Atlas where it was previously recorded (from east to west) at Tizi-n-Tarhatine (October 1992 by J Wittenberg, record omitted in Thévenot et al 2003); near Taliouine (April 1982 by W Dick in Thévenot et al 2003, May 1983 by P Isenmann and April 1993 by G Trochard; latter two records omitted in Thévenot et al 2003); and Souk El-Arba d'Assads (May 1986 by D Barreau & J P Marfin in Thévenot et al 2003). There are no recent records inland in Souss, where it has been previously reported twice from an area south of Taroudant, in 1954 (Bierman 1959) and in 1984 (J Franchimont; record omitted in Thévenot et al 2003). The only recent record in the 'gap' is from Tafraout in the mountains of the easternmost part of Western Anti-Atlas (March 2009 by B Recorbet).

Western Anti-Atlas and West Saharan Morocco

The species is common in Western Anti-Atlas

128 Streaked Scrub Warbler / Maquiszanger *Scotocerca inquieta*, Khnifiss lagoon, Tarfaya, West Saharan Morocco, 14 January 2012 (*Arnoud B van den Berg*) **129** Streaked Scrub Warbler / Maquiszanger *Scotocerca inquieta*, Oued Sayed, Goulimine, Lower Draa, Morocco, 5 April 2004 (*Arnoud B van den Berg*) **130** Streaked Scrub Warbler / Maquiszanger *Scotocerca inquieta*, Oued Boukila, Goulimine, Lower Draa, Morocco, 30 April 2010 (*Tomas Svensson*) **131** Streaked Scrub Warbler / Maquiszanger *Scotocerca inquieta*, young, Oued Boukila, Goulimine, Lower Draa, Morocco, 30 April 2010 (*Tomas Svensson*)

where it has recently been observed mostly in coastal areas west and north-west of Goulimine (eg, Fom Assaka, Oued Noun, Fort Bou-Jerif). It is common in Lower Draa from Goulimine to Tantan (especially at Asrir, Oued Boukila, and along the Draa valley near Tafnidilt, but it is irregular at Oued Sayed), and in Tarfaya where it is especially abundant on the littoral between Akhfénir and the Khnifiss lagoon and further inland in the gras (well vegetated depressions with herbaceous and bushes of, eg, *Nitraria*, *Atriplex*, *Rhus* and Boxthorn *Lycium*), on the plateaus and in the wadi valleys (eg, Oued El Ouair, Oued Ez-Zehar, Khaoui Naâm, Rhouiba; Qninba et al 2005b). Its range extends southwards into Saquiat Al-Hamra where

it was discovered by Valverde (1957) and still occurs in the coastal area from Layoune to Boujdour (eight records in 2001-11). However, it has probably disappeared inland from the bottom of Saquiat Al-Hamra near Smara where it was recorded in April 1973 (Congost-Tor 1976). The only recent record inland is from 2007 near Boukraa (see below). The species remains unrecorded further south in Oued Ad-Deheb.

The southernmost records to date are from Saquiat Al-Hamra: Boujdour on the coast (2 km north of Boujdour, 26,117°N-14,480°W, 9 April 2010, C Bermejo & J Portillo in Bergier et al 2011), and inland near Boukraa (26,283°N-12,800°W, 11 December 2007, Y Kayser).

132-133 Streaked Scrub Warbler / Maquiszanger *Scotocerca inquieta*, Asrir, Goulimine, Lower Draa, Morocco, 21 January 2012 (Arnaud B van den Berg)

Mauritania

Mauritania is often included in the species' distribution range (eg, Urban et al 1997, del Hoyo et al 2006). However, there is no evidence for the species' occurrence south of Boujdour, Western Sahara. The species is not listed for Mauritania by Ienmann et al (2010), who conclude that reports do not rule out Cricket Warbler *Spiloptila clamans*. The latter is a breeding species of Oued Ad-Deheb, Western Sahara (Amezian et al 2011, Charlton 2011) and in Mauritania north to Adrar but not mentioned for the Western Palearctic region by, eg, Cramp (1992).

We would be grateful if, in future, birders could inform us about records of Streaked Scrub Warbler, especially in Eastern Morocco, in the 'central gap' (which, however, is not as large as previously thought; cf Urban et al 1997) and in the south-westernmost part of its range (West Saharan Morocco).

Habitat

As already stated by Heim de Balsac & Mayaud (1962), Streaked Scrub Warbler is not a true Saharan species (in French): 'Considered as a desert bird, the Streaked Scrub Warbler lives actually in steppes or in attenuated desert. The Sahara desert constitutes the limit of its ecological possibilities'. In the same way, F Cuzin (in SENS 2005) wrote (in French): 'In the saharan borders, the species lives in fairly productive environments with a good vegetal cover – pre-saharan steppes rich in herbal and woody vegetation'.

In the Middle Moulouya valley, for example, Streaked Scrub Warbler has been recorded in April 1984 in the bottom of a gully with genistas *Genista*, wild olive trees *Olea oleaster* and rosemary *Rosmarinus officinalis*, on the slopes of Jbel Lahloua (850 m above sea level) covered with Alfa Grass *Stipa tenacissima* and Phoenician Junipers (arid bioclimatic layer) (by M Thévenot, R Prodon & H Tournier).

Most of the species' distribution range is situated in the Saharan bioclimatic layer 'sensu

Emberger' (Sauvage 1963) (Saharan Atlas, South-Eastern Sahara, Tafilalt, Dadès-Draa, inland Lower Draa and Tarfaya, Saquiati Al-Hamra) and in the Arid bioclimatic layer (Eastern High Plateaux, Western Anti-Atlas, coastal region of Lower Draa and Tarfaya). Locally, it also inhabits the Semi-arid bioclimatic layer (southern slopes of the High Atlas, eg, Gorges du Todra, and summits of Jbel Sarhro).

The highest-elevation records come from Jbel Sarhro where it is abundant in bushy steppe with wormwood, broom species (*Cytisus balansae*, *Genista scorpius*), germander *Teucrium*, distaff thistle *Carthamus fruticosus*, etc, scattered with a few Phoenician or Spanish junipers *J thurifera* (arid and semi-arid bioclimatic layers) up to 2500 m above sea level. In May 2005, records here have included a pair and a young bird at 2450 m on the upper southern slopes of Jbel Kwawouche and several territorial pairs at 2508 m on the upper southern slopes of Jbel Isk n'Alla, and at 2510 m on the plateau of Jbel Amellal (A Qninba, F Cuzin & M Thévenot). On Jbel Amellal, birds have been recorded up to the summit (2550 m) in winter (January 2001; F Cuzin).

At high altitude, the associated breeding species included Barbary Partridge *Alectoris barbara*, Moussier's Redstart *Phoenicurus moussieri*, Western Black-eared Wheatear *Oenanthe hispanica*, Tristram's Warbler *Sylvia deserticola* and Sardinian Warbler *S melanocephala* and not typical desert species.

Streaked Scrub Warbler is a resident in Morocco although there is evidence of some post-breeding dispersal outside of its breeding range (table 2). The northernmost extralimital record is from Essaouira in November 1986 (R E Wake in Thévenot et al 2003).

Range contraction

Although it is difficult to prove that Streaked Scrub Warbler has disappeared from several of the above-mentioned regions, it is likely that its populations have suffered from habitat degradation. There is no indication that its disappearance from

TABLE 2 Records of Streaked Scrub Warbler *Scotocerca inquieta* in Morocco outside normal distribution range (not summarised in table 1)

date	number	place	observer	reference
1 February 1993	1	Souss estuary	N Redman	Thévenot et al 2003
18 November 1986	1	near Essaouira	R E Wake	Thévenot et al 2003
18 November 1979	1	Massa	U Hirsch	Thévenot et al 1980, 2003
24 December 1978	1	Massa estuary	P E Betzholtz	Thévenot et al 2003
22-26 December 1978	1	Souss estuary	P E Betzholtz & M B Hansen	Thévenot et al 2003

certain areas follows a regular pattern (eg, nomadism caused by weather circumstances). This can be illustrated by the situation in the following regions.

In the eastern part of its Moroccan range (High Plateaux, Middle Moulouya and South Eastern Sahara), the species was regularly seen in the 1960s, 1970s and 1980s. Nowadays, it is rare or not even recorded anymore. This decrease is probably due to the progressive degradation in vegetation cover caused by global warming and an increase in human pressure (overgrazing and cultivation of flat areas initially covered with thick vegetation favourable to the species). When this human pressure is lower, eg, at high altitudes in mountains where the herbaceous and small tree cover is preserved (Jbel Grouz, Jbel Sarhro), populations are still doing well.

In other regions (Tafilalt, Dadès-Draa, inland of Saquiât Al-Hamra), it has become less abundant and has even disappeared from several sites where it was once common.

It is still a common bird in most of the westernmost parts of its Moroccan range, especially in the coastal areas of Lower Draa and Tarfaya, probably because of the oceanic influences and a lower human pressure on the habitat than more inland.

Breeding

In table 3, information on nesting sites and breeding phenology is summarized. Nearly always, nest building takes place from early February (3 February 1988, west of Errachidia, by N A Lethaby)

through April (latest being 1 May 1982, 16 km north of Agdz, by P Chadwick & R G Thomas (Thévenot & Beaubrun 1983)). However, a family flock observed on 30 January 2013 at Asrir, south-east of Goulimine, shows that nest building may occur as early as December as well. The nest is placed in a tussock or a low bush 0.2-0.5 m above the ground. It is a fairly big sphere built with dry material and with a lateral entrance. The inner incubating chamber is lined with down. Brood size varies from two to four nestlings (four times two, five times three, four times four). Fledglings are generally found from mid-April (Achouria, 14 April 1980; Thévenot et al 1981) but sometimes much earlier in the western part of the range (at Asrir on 30 January 2013 and on 25 February 2011). Probably, the species breeds twice, at least locally.

Taxonomy

Nomenclature

Formerly, the genus *Scotocerca* was placed close to *Prinia* in Cisticolidae (Dickinson 2003). However, it is more closely related to Cetti's Warbler *Cettia cetti* and for a short while it was incorporated in the newly formed Cettiidae (Sangster et al 2010, Alström et al 2011). Nowadays, *Scotocerca* is placed in Scotocercidae (Fregin et al 2012, Gill & Donsker 2013).

Up to eight subspecies of Streaked Scrub Warbler are listed by Cramp (1992) and del Hoyo et al (2006). Nominate *S i inquieta* is distributed

134 Streaked Scrub Warbler / Maquiszanger *Scotocerca inquieta*, Gorges du Todra, north of Tinerhir, Central High Atlas, Morocco, 26 January 2012
(Frank Dhermain)

135 Streaked Scrub Warbler / Maquiszanger *Scotocerca inquieta*, Tinjdat, Tafilalt, Morocco, 26 February 2011
(Daniel Trim)

Distribution, habitat, identification and taxonomy of Streaked Scrub Warbler in Morocco

TABLE 3 Breeding details of Streaked Scrub Warbler *Scotocerca inquieta* in Morocco sorted per area of distribution and date

date	place	details	observer(s)	reference
Eastern area of distribution				
15 February 1963 or 1964	wadi on plain of Tamlelt	pair nest building in thorny plant		Smith 1965
15 February 1963 or 1964	wadi near Ksar Es Souk (Errachidia)	pair nest building in thorny plant		Smith 1965
15 February 1963 or 1964	wadi near Tinerhir	pair nest building in thorny plant		Smith 1965
late May 1963	Jbel Saghro	family party of 6		Smith 1965
14 April 1980	W of Achouria, Gheriss valley	pair with 4 fledglings	M Bournaud	Thévenot et al 1981, Destre 1984
6 April 1981	E of Boudenib (Oued Guir)	nest building	S Nicolle	Thévenot et al 1981
1 May 1982	Agdz, 16 km north	pair collecting nest material and flying to nest	P Chadwick & R G Thomas	Thévenot & Beaubrun 1983
17 May 1982	SW of Boudenib	pair with 3 fledglings	R Destre	Destre 1984
4 June 1982	hamada E of Meski	pair with 3 fledglings	R Destre	Destre 1984
15 May 1983	S of Tinjdad, Jbel Ougnat	pair with 3 flying young	R Destre	Destre 1984
3 February 1988	5 km W of Errachidia	pair gathering nest material	N Lethaby	
14 April 1997	Marrha plain, east of Touroug	nest building	H Dufourny	
7 May 2004	Ajifa, Jbel Grouz (Figuig)	family party of 6	A Qninba, P Bergier & M Thévenot	
13 May 2005	Gorges of Aqqa Wlili (Jbel Saghro)	6 including a family party of 5	F Cuzin	Qninba & Thévenot 2005
8 April 2010	SW of Errachidia	pair with 2 fledglings	A B van den Berg	
13 March 2012	SW of Errachidia	pair nest building	A B van den Berg, H Delin & K Mullarney	
3 April 2012	SW of Errachidia	4+ including a pair finishing nest-building	J Muddeman	
Western area of distribution				
19 April 1979	10 km N of Goulimine	2 adults and 2 fledglings, outside nest	R Lévêque	
4 May 1985	Khniifiss lagoon	pair with 3 fledglings	D M Parker	Thévenot et al 1988
14 May 1985	Tarfaya	pair with 2 fledglings	M Thévenot	Thévenot et al 1988
25 April 1986	Khniifiss lagoon	group of 3 with 1 adult feeding young outside of nest, next to other adult building new nest	M Thévenot	Thévenot et al 1988
15 February 1994	Oued Sayed	pair nest building	H Karhu	Schollaert & Franchimont 1995
15 April 1999	Goulimine, 8-10 km S of town	family party of 4 flying young and 2 adults	P Castell	
26 February 2002	Oued Boukila	pair nest building	A László et al	
17 April 2002	Tantan road, S of Goulimine	2 birds collecting nesting material	A B van den Berg	
9 May 2009	30 km S of Tantan	family party of 4	L G R Evans	Bergier et al 2010
24 April 2010	Oued Boukila	family party of 4	C Lansdell	Bergier et al 2011, 2012
30 April 2010	Oued Boukila	feeding young outside of nest	T Svensson	
25 February 2011	Asrir, SE of Goulimine	family party of 5	R Brendan	Bergier et al 2012
5 April 2011	'Tantan 100', 33km SW of Goulimine	occupied nest in tiny low bush	C Chapleo et al	Bergier et al 2012
30 January 2013	Asrir, SE of Goulimine	family party of 6	A B van den Berg et al	

136 Streaked Scrub Warbler / Maquiszanger *Scotocerca inquieta*, west of Errachidia, Tafilalt, Morocco, 8 April 2010 (Arnoud B van den Berg) **137** Streaked Scrub Warbler / Maquiszanger *Scotocerca inquieta*, west of Errachidia, Tafilalt, Morocco, 13 March 2012 (Arnoud B van den Berg) **138** Streaked Scrub Warbler / Maquiszanger *Scotocerca inquieta*, south of Erfoud, Tafilalt, Morocco, 3 May 2010 (Benoît Maire) **139** Streaked Scrub Warbler / Maquiszanger *Scotocerca inquieta*, west of Errachidia, Tafilalt, Morocco, 29 March 2009 (Arnoud B van den Berg)

from north-eastern Egypt to Jordan and central Arabia. Three other subspecies are described further south in the Arabian Peninsula (*S i grisea*, *S i buryi* and *S i striata*) but Jennings (2010) suggests that a review is needed. In western Central Asia from Iran to Uzbekistan, Kazakhstan, Pakistan and north-western India, also three subspecies are known (*S i montana*, *S i platyura* and again *S i striata*). *Saharae* occurs from eastern and southern Morocco eastward (Thévenot et al 2003) and through Algeria and Tunisia into Libya. *Thesae* has been described by Meinertzhagen (1939) from a male collected near Bou Izakarn on 5 November 1938 and, according to Thévenot et al (2003), it occurs in south-western Morocco. It should be noted that there is confusion about the distribu-

tion of *thesae* which according to some sources can be found in all of Morocco (eg, Cramp 1992).

Morphology

Saharae has been described as pale sandy brown above and whitish below, less distinctly streaked than *thesae* (eg, del Hoyo et al 2006). *Thesae* is said to be distinctly darker than *saharae* (upperparts dark grey-brown), with heavier streaking on nape and breast and warm buffy flanks and vent (Cramp 1992, del Hoyo et al 2006). From photographs, it is hard to link plumage differences with the alleged regions of the two subspecies in Morocco (cf Thévenot et al 2003). In the field, this was also noted by Will Soar (in litt) and his fellow

birders who observed c 10 individuals at Lamsied between Layoune and Boujdour, Saquiat Al-Hamra, Western Sahara, on 11-13 February 2012. They were 'extremely surprised' to see that these birds showed the features of *saharae*, quite different from the *theresae* birds they had seen near Goulimine, Lower Draa, that month (Bergier et al 2012). Similarly, in West Saharan Morocco, V Schollaert et al (in Lenglar et al 2001-02) observed *theresae* individuals at Tantan, Lower Draa, on 10 September 1999, two days after identifying four individuals at Layoune, Saquiat Al-Hamra, as *saharae*.

A comparison of photographs by Arnoud van den Berg from three different areas, the region between Errachidia and Goulmima in East Saharan Morocco (possibly in *saharae* range, cf Thévenot et al 2003), near Goulimine in Lower Draa, West Saharan Morocco (in *theresae* range) and at Khnifiss lagoon, Tarfaya, West Saharan Morocco (in *theresae* range) showed that some but perhaps not all photographs from Goulimine in south-western Morocco were in accordance with what has been described for *theresae*, showing warm buffy colours. On the other hand, however, from further south-west in West Saharan Morocco, at Khnifiss lagoon, photographs showed birds as pale as those near Errachidia in East Saharan Morocco.

Other observers, however, reported that they recognized *theresae* in a much larger area than indicated by Thévenot et al (2003), such as in Dadès-Draa (eg, 43 km east of Goulmima), High Atlas (eg, Gorges de Todra), and Atlantic Sahara in Lower Draa (eg, Asrir, Qued Boukila, Grandes Plaines) and Tarfaya (Khnifiss). Photographs by F Dhermain at Gorges du Todra, Tinerhir, in January 2012 showed birds similar to most *theresae* at Goulimine. Photographs by B Maire from Erfoud, Tafilalt, East Saharan Morocco, on 3 May 2010 showed birds with less reddish brown tones, especially on the supercilium. Obviously, it is hard to judge colours from photographs taken in strong light, especially when different cameras are used by different photographers, and further study should be done, eg, in museum collections.

The variation in colour intensity within the population of *theresae* found near Goulimine, Lower Draa, having richer and darker colours than in areas further east or south may perhaps relate to an ecological adaptation. According to Gloger's Rule (Gloger 1833), birds in more humid habitats tend to show darker and redder colours than those in drier areas ('eumelanin' and, therefore, are darker or redder

140 Streaked Scrub Warbler / Maquiszanger *Scotocerca inquieta inquieta*, Hameishar plains, southern Negev, Israel, 17 December 2012 (Yoav Perlman)

than inland populations of drier habitats which acquire more 'pheomelanin' and, therefore, appear paler or more sandy coloured'). Therefore, we think that, because of a presumed lack of consistent plumage differences, *theresae* can be regarded as a synonym of *saharae*, rendering *theresae* as an ecological type rather than a subspecies.

Much more striking are differences in morphology between Streaked Scrub Warblers in North Africa and *S i inquieta* (hereafter nominate *inquieta*) in the Middle East from Egypt to north-western Arabia and Syria. According to Svensson et al (2009), nominate *inquieta* differs from North African birds, eg, by a whitish instead of buffish supercilium, a dark instead of a pale iris, and slightly different colour tones on the underside.

Genetics

For their research on relationships of Streaked Scrub Warbler, Alström et al (2011) used DNA from a *saharae* from Tunisia. Apparently, they did not include individuals from elsewhere but they mentioned the finding, in GenBank, of 'a cytochrome b sequence of an individual (AF139826) from an unpublished study, presumably collected somewhere in the former Soviet Union, submitted by E P Sokolov, which is sister to the North African sample (BI PP 1.0) but differing by the substantial margin of 10.8% (uncorrected)'. It indicates that genetic research may be of help in establishing relationships between Streaked Scrub Warblers in different regions (for an early example of such a cytochrome b sequence approach, see Helbig et al 1995).

Vocalizations

Sound recordings in the collection of The Sound Approach indicate that no differences in song and calls exist between Streaked Scrub Warblers in West Saharan Morocco, Central High Atlas, or East Saharan Morocco. There are 38 recordings from two sites near Goulimine (Oued Sayed and Asrir) in West Saharan Morocco, in November, January, March and April 2002-12; two recordings from above Gorges du Todra, Central High Atlas, at c 1500 m altitude in April 2011; and five recordings west of Errachidia in East Saharan Morocco in March 2012. They all have identical song and call elements. There are also three *prrruuu* recordings of *saharae* from Douz in southern Tunisia in May 2005 which do not differ from similar *prrruuu* series from different areas in Morocco. Reports of differences in song (eg, Lee Evans in litt) are not substantiated by sound-recordings and probably concern non-homologous sounds.

The vocalizations of North African birds and nominate *inquieta* in the Middle East are quite different. The Moroccan sounds were compared with two recordings from Israel in December 2001 and 14 recordings from Jordan (Wadi Dana) in April-May 2004. The *prrruuu* call recorded in all regions of Morocco and in Tunisia (see sonagrams) could not be found in the Middle East recordings and, according to Yoav Perlman (in litt), sound distinctly lower than nominate *inquieta* calls. Also, the songs recorded in Morocco differ from those recorded in Israel and Jordan (see sonagrams). Only one song was available from Central Asia, recorded by Ian Farrow at Repetek, Turkmenistan, and available at www.xeno-canto.org/41373 (presumably *S i montana*); although it sounds reminiscent of nominate *inquieta* it is certainly different from North African songs. Combined with morphological and DNA differences, the sound differences may be a reason to reconsider the systematic position of North African *saharae*.

Discussion and conclusions

The distribution range of Streaked Scrub Warbler in Morocco is shown to be not as disjunct as previously thought, and the species does not occur in the south of Western Sahara or in Mauritania, where its alleged presence seems to be based upon misidentifications. It is not a real desert species and it is suggested that its disappearance from certain areas where it occurred in the past is not due to nomadic behaviour of the birds, eg, linked with precipitation, but caused by degradation of

vegetation. Most nest building takes place from early February through April and fledglings have been seen from late January to late May. The best examples of birds showing features of the subspecies *theresae*, with dark reddish plumage parts, seem to be present in the Goulimine area. It is suggested that there could be a relation between such rich colours and ecological circumstances. Otherwise, the colour differences between local populations appear to be small and variable. Possibly, all Moroccan birds (at least east to Errachidia, East Saharan Morocco) may be called *theresae* but, when birds from Algeria to Libya are not clearly different from East Saharan Morocco, both Moroccan subspecies could be better treated as synonyms. Within southern Morocco (from where a large sample could be used), we could not find differences in vocalizations between birds in the west or the east as well as southern Tunisia. However, there are obvious differences in sounds between populations of North Africa and the Middle East, and possibly also further east in Central Asia (from where only one recording was available). Further research is needed on morphology, vocalizations and genetics of all taxa in the Middle East and Central Asia to investigate how consistent these differences are. Given the differences presented here between North African and Middle Eastern birds, it would be no surprise when more than a single species should be recognized within Scotocercidae.

Samenvatting

VERSPREIDING, HABITAT, DETERMINATIE EN TAXONOMIE VAN MAQUIZZANGER IN MAROKKO Maquizzanger *Scotocerca inquieta* sensu lato heeft een groot verspreidingsgebied van westelijk Azië en het Arabische schiereiland west in Noord-Afrika (Maghreb) tot aan de Atlantische kust van de Westelijke Sahara, Marokko. Er worden acht ondersoorten onderscheiden waaronder twee in zuidelijk Marokko, *S i saharae* in het oosten en *S i theresae* in het westen (hierna *saharae* en *theresae*, respectievelijk). In dit artikel worden gegevens over de biologie, het voorkomen en de herkenning van de weinig bekende Marokkaanse ondersoorten gepresenteerd en de verschillen met andere taxa besproken. Het blijkt dat het verspreidingsgebied meer aaneengesloten en minder verbroken is dan tot nu toe bekend. De soort blijkt niet voor te komen ten zuiden van Boujdour, Westelijke Sahara, en dus ook niet in Mauretanië, waar hij in het verleden mogelijk is verward met Krekelpriina *Spiloptila clamans*. Het leefgebied in Marokko wordt gevormd door steppeachtige randen van 'echte' woestijn, met een kruidlaag en struikgewas, niet alleen in vlak terrein maar ook in bergen tot op 2550 m hoogte. Het is geen trekvogel maar na het broeden vindt enige dispersie plaats, zoals blijkt uit een noordelijke waarneming in Essaouira,

Distribution, habitat, identification and taxonomy of Streaked Scrub Warbler in Morocco

FIGURE 1 Streaked Scrub Warbler / Maquiszanger *Scotocerca inquieta inquieta*, song, Israel, 2 December 2001 (01.014.KM.00004 Killian Mullarney/The Sound Approach)

FIGURE 2 Streaked Scrub Warbler / Maquiszanger *Scotocerca inquieta inquieta*, All Bara forest, Wadi Dana, Jordan, at 1300 m altitude, 30 April 2004 (04.014.MR.04611 Magnus S Robb/The Sound Approach)

FIGURE 3 Streaked Scrub Warbler / Maquiszanger *Scotocerca inquieta inquieta*, song, All Bara forest, Wadi Dana, Jordan, at 1141 m altitude, 2 May 2004 (04.015.MR.05515 Magnus S Robb/The Sound Approach)

FIGURE 4 Streaked Scrub Warbler / Maquiszanger *Scotocerca inquieta inquieta*, song and pee calls, All Bara forest, Wadi Dana, Jordan, at 1141 m altitude, 2 May 2004 (04.015.MR.05547 Magnus S Robb/The Sound Approach)

FIGURE 5 Streaked Scrub Warbler / Maquiszanger *Scotocerca inquieta*, songs and calls, Oued Sayed, Goulimine, Lower Draa, Morocco, 4 April 2004 (04.007.AB.03355 Arnoud B van den Berg/The Sound Approach)

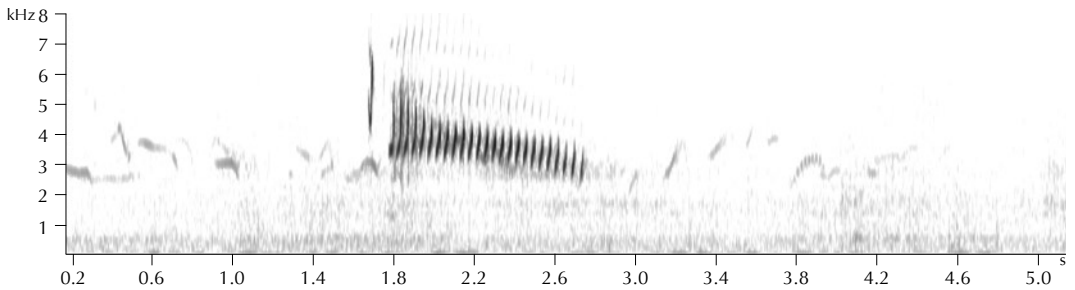

FIGURE 6 Streaked Scrub Warbler / Maquiszanger *Scotocerca inquieta saharae*, prrruu call, Kebili, Douz, Tunisia, 6 May 2005 (05.008.AB.11510 Arnoud B van den Berg/The Sound Approach)

FIGURE 7 Streaked Scrub Warbler / Maquiszanger *Scotocerca inquieta*, prrruu call, Gorges du Todra, north of Tinerhir, Central High Atlas, Morocco, at 1584 m altitude, 15 April 2011 (110415.AB.155700 Arnoud B van den Berg/The Sound Approach)

FIGURE 8 Streaked Scrub Warbler / Maquiszanger *Scotocerca inquieta*, prrruu call, Asrir, Goulimine, Lower Draa, Morocco, at 273 m altitude, 16 January 2012 (120116.AB.105800 Arnoud B van den Berg/The Sound Approach)

FIGURE 9 Streaked Scrub Warbler / Maquiszanger *Scotocerca inquieta*, prruuu calls, west of Errachidia, Tafilalt, Morocco, at 1092 m altitude, 13 March 2012 (120313.AB.152200 Arnaud B van den Berg/The Sound Approach)

Marokko. Het areaal lijkt te krimpen en de soort is zeldzaam geworden of zelfs verdwenen in grote delen van de oosthelft van zuidelijk Marokko, waar hij in 1960-80 nog vaak werd gemeld. Als oorzaak van deze achteruitgang wordt het verdwijnen van vegetatie genoemd, bijvoorbeeld door begrazing of klimaatverandering; in berggebieden met een intacte vegetatie is geen sprake van achteruitgang. In het westen van Marokko, zoals in Lower Draa en Tarfaya, is de soort niet zeldzaam geworden, mogelijk door de invloed van de oceaan. De gegevens over broedbiologie laten zien dat meestal van begin februari tot in april nestbouw plaatsvindt maar dat soms ook al in december met nestelen kan worden begonnen; er worden twee tot vier jongen grootgebracht. Het wordt betwijfeld of de uiterlijke verschillen tussen *saharae* en *theresae*, zoals in kleur en streping, gerelateerd zijn aan hun veronderstelde verspreidingsgebied. Er blijken tussen vogels in het westen en oosten van Marokko of die van Tunesië geen verschillen in geluid te zijn. Dankzij DNA-onderzoek is recent gebleken dat de soort tot een aparte familie Scotocercidae dient te worden gerekend. De Maghreb-vogels verschillen dermate sterk in uiterlijk en geluid van de nominaat ondersoort *S. inquieta* in het Midden-Oosten dat genetisch onderzoek gewenst is; over de kenmerken van andere ondersoorten in westelijk Azië en het Arabisch schiereiland is zo weinig bekend dat verder onderzoek noodzakelijk wordt geacht.

References

Alström, P, Fjeldså, J, Fregin, S & Olsson, U 2011. Gross morphology betrays phylogeny: the Scrub Warbler *Scotocerca inquieta* is not a cisticolid. *Ibis* 153: 87-97.

Amezian, M, Radi, M, Ibn Tattou, M, Laghdaf Khayya, M, Lamine Samlali, M & Qninba, A 2011. Cricket Longtail breeding in southern Morocco. *Dutch Birding* 33: 229-233.

Bergier, P, Qninba, A, El Agbani, M A & Dakki, M 2010. Notes naturalistes au Sahara Atlantique marocain 2. *Go-South Bull* 7: 56-88.

Bergier, P, Qninba, A & Thévenot, M 2011. Notes naturalistes au Sahara Atlantique marocain 3. *Go-South Bull* 8: 67-103.

Bergier, P, Thévenot, M & Qninba, A 2012. Notes naturalistes au Sahara Atlantique marocain 4. *Go-South*

Bull 9: 46-125.

Bierman, W H 1959. Observations ornithologiques au Maroc. *L'Oiseau et la RFO* 29: 4-39, 99-127, 221-244.

Charlton, T D 2011. First record of Cricket Warblers in South Atlantic Morocco, September 2007. *Go-South Bull* 8: 38-40.

Congost-Tor, J 1976. Estudio ornitológico de la región de Seguiat-El-Hamra, Sahara español, en Abril de 1973. *Misc Zool* 3: 195-207.

Cramp, S (editor) 1992. The birds of the Western Palearctic 6. Oxford.

Destre, R 1984. Les oiseaux du Tafilalt (Sud-Est marocain): étude biogéographique et écologique. Thèse Doct. 3ème cycle, Univ des Sciences et Techniques du Languedoc, Montpellier.

Dickinson, E C (editor) 2003. The Howard and Moore complete checklist of the birds of the world. Third edition. London.

El Ghazi, A & Franchimont, J 1998-99. Chronique ornithologique du GOMAC pour 1996. Partie 2: des Alouettes aux Bruants. *Porphyrio* 10-11: 25-59.

El Ghazi, A, Franchimont, J & Moumni, T 1998-99. Chronique ornithologique du GOMAC pour 1997. *Porphyrio* 10-11: 60-253.

Fregin S, Haase, M, Olsson, U & Alström, P 2012. New insights into family relationships within the avian superfamily Sylvioidea (Passeriformes) based on seven molecular markers. *BMC Evol Biol* 12: 157. Website: www.biomedcentral.com/content/pdf/1471-2148-12-157.Pdf.

Gill, F & Donsker, D (editors) 2013. IOC world bird names (version 3.3). Website: www.worldbirdnames.org.

Gloger, C W L 1833. Das Abändern der Vögel durch Einfluss des Klimas. Breslau.

Goriup, P D 1983. The Houbara Bustard in Morocco. Report of a preliminary survey. Bahrain & Cambridge.

Heim de Balsac, H & Mayaud, N 1962. Oiseaux du Nord-Ouest de l'Afrique. Paris.

Heinze, J 1979. Contributo all'avifauna del Marocco centrale e meridionale. *Gli Uccelli Ital* 4: 120-143.

Helbig, A J, Seibold, I, Martens, J & Wink, M 1995. Genetic differentiation and phylogenetic relationships of Bonelli's Warbler *Phylloscopus bonelli* and

Distribution, habitat, identification and taxonomy of Streaked Scrub Warbler in Morocco

- Green Warbler *P. nitidus*. J Avian Biol 26: 139-153.
- del Hoyo, J, Elliott, A & Christie, D A (editors) 2006. Handbook of the birds of the world 11. Barcelona.
- Isemann, P, Benmergui, M, Browne, P, Diam Ba, A, Diagana, C H, Diawara, Y & El Abidine ould Sidaty, Z 2010. Oiseaux de Mauritanie / Birds of Mauritania. Paris.
- Jennings, M C 2010. Atlas of the breeding birds of Arabia. Fauna of Arabia 25. Riyadh.
- Lenglat, P Y, El Ghazi, A & Franchimont, J 2001-02. Chronique ornithologique du GOMAC pour 1999, II. Des engoulevents aux bruants. Porphyrio 13-14: 44-60.
- Meinertzhagen, R 1939. New species and races from Morocco. Bull Br Ornithol Club 59: 63-69.
- Meinertzhagen, R 1940. Autumn in central Morocco. Ibis 14: 106-136, 187-234.
- Qninba, A, El Agbani, M A, Benhoussa, A, Rguibi Idrissi, H & Thévenot, M. 2005a. Phase de diagnostic du site 'Jbel Grouz'. Rapport définitif du volet 'ornithologie'. Rabat: Projet GEF de Gestion des Aires Protégées. Haut Commissariat aux Eaux et Forêts et à la Lutte contre la Désertification. Maroc.
- Qninba, A, El Agbani, M A, Benhoussa, A, Rguibi Idrissi, H & Thévenot, M 2005b. Phase de diagnostic du site 'Khniouss'. Rapport définitif du volet 'ornithologie'. Rabat: Projet GEF de Gestion des Aires Protégées. Haut Commissariat aux Eaux et Forêts et à la Lutte contre la Désertification. Maroc.
- Qninba, A & Thévenot, M 2005. Diagnostic ornithologique du Jbel Saghro. Projet de Conservation de la Biodiversité par la Transhumance dans le versant sud du Haut Atlas (CBTHA). Rabat.
- Ruthke, P 1966. Beitrage zur Vogelfauna Marokkos. Bonn Zool Beitr 17: 186-201.
- Sangster, G, Collinson, J M, Knox, A G, Parkin, D T & Svensson, L 2010. Taxonomic recommendations for British birds: sixth report. Ibis 152: 180-186.
- Sauvage, C 1963. Étages bioclimatiques. Atlas du Maroc, notices explicatives, planche 6b. Comité de Géographie du Maroc. Rabat.
- Schollaert, V & Franchimont, J 1995. Chronique ornithologique du GOMAC pour 1994. Porphyrio 7: 99-146.
- Schollaert, V, Moumni, T, Fareh, M, Gambarotta, C, Pascon, J & Franchimont, J 1994. Chronique ornithologique du GOMAC pour 1993. Porphyrio 6: 1-108.
- SENS (Soutien à l'Environnement Naturel et Social) 2005. Etude relative à l'inventaire participatif, identification et évaluation des sites clé de la biodiversité dans le versant sud du Haut Atlas. Vol 1: diagnostic et priorisation. Ouarzazate: Rapport Projet CBTHA: Conservation de la Biodiversité par la Transhumance dans le Versant sud du Haut Atlas, Projet MOR 99/G33/A/1G/99.
- Smith, K D 1965. On the birds of Morocco. Ibis 107: 493-526.
- Suarez, F, Fernandez, A & Lope, M J de 1986. Effets de l'aridité sur la structure et la composition des communautés de Passeriformes des Hauts Plateaux à Alfa (*Stipa tenacissima*) au Maroc. Bull Inst Sci Rabat 10: 185-192.
- Svensson, L, Grant, P J, Mullarney, K & Zetterström, D 2009. Collins bird guide. Second edition. London.
- Thévenot, M. 1987. The atlas of breeding birds in Morocco. In: Blondel, J & Frochot, B (editors), Bird census and atlas studies, Proc IXth Int Conf Bird Census & Atlas Work, Dijon. Acta Oecol / Oecol Gen 8: 317-319.
- Thévenot, M & Beaubrun, P 1983. Compte-rendu d'ornithologie marocaine, année 1982. Unpublished report.
- Thévenot, M, Bergier, P & Beaubrun, P 1980. Compte-rendu d'ornithologie marocaine, année 1979. Doc Inst Sci Rabat 5.
- Thévenot, M, Bergier, P & Beaubrun, P 1981. Compte-rendu d'ornithologie marocaine, année 1980. Doc Inst Sci Rabat 6.
- Thévenot, M, Beaubrun, P, Baouab, R E & Bergier, P 1982. Compte-rendu d'ornithologie marocaine, année 1981. Doc Inst Sci Rabat 7.
- Thévenot, M, Beaubrun, P C & Schouten, J 1988. Breeding birds of the Khniouss-La'youne region and its recent developments. In: Dakki, M & De Ligny, W (editors), The Khniouss Lagoon and its surrounding environment (Province of La'Youne, Morocco), Trav Inst Sci Rabat, pp 141-160.
- Thévenot, M, Vernon, R & Bergier, P 2003. The birds of Morocco. An annotated checklist. BOU Checklist 20. Tring.
- Urban, E K, Fry, C H & Stuart, K (editors) 1997. The birds of Africa 5. London.
- Valverde, J A 1957. Aves del Sahara español. Estudio ecologico del desierto. Instituto de Estudios Africanos, Consejo Superior de Investigacion cientificas. Madrid.
- Vernon, J D R 1973. Observations sur quelques oiseaux nicheurs du Maroc. Alauda 16: 101-109.

Patrick Bergier, Go-South, 4 Avenue Folco de Baroncelli, 13210 Saint Rémy de Provence, France (pbergier@yahoo.fr)

Michel Thévenot, 353 chemin des Mendrous, 34170 Castelnau-le-Lez, France (michelthevenot@wanadoo.fr)

Arnoud B van den Berg & The Sound Approach, Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid, Netherlands (arnoud.b.vandenberg@gmail.com)

Noordse Waterlijster op Vlieland in september 2010

Ben Gaxiola & Enno B Ebels

Van 18 tot 21 september 2010 verbleef een Noordse Waterlijster *Parkesia noveboracensis* op Vlieland, Friesland. De vogel werd het eerst gezien door Ben Gaxiola die samen met Bas van den Boogaard, Jeroen de Bruijn en Arnout Linckens op pad was tijdens het eerste Deception Tours (DT) weekend van het najaar. BG had niet eerder deelgenomen aan een DT-weekend en hij kreeg een 'rondleiding' van de andere drie in de Oude Eendenkooi, een zoetwaterplas omringd door dicht en vochtig loofbos. Ze liepen apart toen de vogel roepend onder een bruggetje vandaan vloog en zich op enkele meters afstand in een boompje liet bekijken; BG had snel door dat het om een Amerikaanse zangvogel ging en waarschuwde fluitend de anderen. Binnen korte tijd hadden ze alle vier de vogel bekeken en geconcludeerd dat het een Noordse Waterlijster was, een nieuwe soort voor Nederland. In de loop van de middag kregen alle vogelaars die op het eiland aanwezig waren hem goed te zien; c 30 vogelaars van het vasteland zagen hem nog ruim voor donker op de eerste dag, een zaterdag, door watertaxi's te regelen. De vogel bleef de volgende drie dagen en uiteindelijk hebben c 230 mensen hem op zondag gezien en nog een vergelijkbaar aantal in de loop van de volgende twee dagen.

141 Noordse Waterlijster / Northern Waterthrush
Parkesia noveboracensis, Oude Eendenkooi, Vlieland,
Friesland, 20 september 2010 (Marc Plomp)

Beschrijving

De beschrijving is gebaseerd op foto's van onder anderen Hans ter Haar, Arnold Meijer, René Pop, Laurens Steijn en Ruben Vermeer (cf Birding World 23: 382, 2010, Birdwatch nr 221: 64, 2010, Dutch Birding 32: 341, plaat 470, 358-359, plaat 500-503, 435, plaat 619, 2010, 33: 373, plaat 487-489, 2011), videobeelden van Marc Plomp (cf Plomp 2011), en geluidsopnamen van Arnoud van den Berg/The Sound Approach (www.dutch-birding.nl).

GROOTTE & BOUW Plompe pieperachtige vogel met relatief korte staart. Grootte ongeveer als Boompieper *Anthus trivialis* of Graspieper *A pratensis*.

KOP Olijfgroen met duidelijke en lange wenkbrauwstreep. Wenkbrauwstreep éénkleurig 'buff' tot crème-keurig. Licht vlekje onder oog. Oorstreek licht gevlekt op donkere ondergrond. Smalle donkere baardstreep, overgaand in streping op onderdelen. Kin licht. Keel roomwit met fijne streping gevormd door kleine donkere vlekjes.

BOVENDELEN Egaal olijfgroen tot olijfbroin.

ONDERDELEN Zwaar gestreept (donkere streping op vuilwitte ondergrond), met uitzondering van onderstaartdekveren, deze egaal en lichter dan rest van onderdelen.

VLEUGEL Olijfgroen tot olijfbroin als bovendelen; tials met kleine lichte punt aan top.

142 Noordse Waterlijster / Northern Waterthrush
Parkesia noveboracensis, Oude Eendenkooi, Vlieland,
Friesland, 18 september 2010 (Hans ter Haar)

143 Vogelaars bij Noordse Waterlijster *Parkesia noveboracensis*, Oude Eendenkooi, Vlieland, Friesland, 19 september 2010 (Dirk Bruin/Vlieland)

STAART Bovenstaart olijfgroen tot olijfbroen als bovendelen en vleugel.

NAAKTE DELEN Poot lichtroze met bruine tint. Nagels licht. Oog donker. Snavel donker met roze zweem en lichte snijrand.

GELUID Hard *tsik*. In avondscheming (18 september) lange, meer dan 90 sec durende serie van *tsik* roepjes met tussenpozen van 1.1 sec herhaald.

GEDRAG Rustig sluipend langs waterkant en met poten in water, vaak verborgen in ondergroei en soms uren uit beeld. Veelvuldig staart naar beneden pompend en vaak door 'knieën' zakkend zoals Waterspreeuw *Cinclus cinclus*.

Determinatie en leeftijdsbepaling

Op basis van grootte, bouw, koptekening en tekening van bovendelen en onderdelen komen alleen de twee Noord-Amerikaanse waterlijsters in aanmerking. Ovensvogel *Seiurus aurocapilla* valt af door de lichtere kop met geïsoleerd oog en geprononceerde zijkruinstreep en oranjebruine middenkruinstreep en zwaarder gevlekte onderdelen. Louisianawaterlijster *P. motacilla* en Noordse Waterlijster lijken sterk op elkaar en de verschillen zijn soms lastig vast te stellen. Dankzij de uitstekende documentatie van de vogel van Vlieland is Louisianawaterlijster echter snel uit te sluiten (cf

Kaufman 1990, Sibley 1999, Roeder & Moores 2007, van Duivendijk 2011, Sibley 2012). De belangrijkste kenmerken zijn: **1** Wenkbrauwstreep. Bij Noordse is de wenkbrauw uniform buff tot crèmekleurig over de volledige lengte. Bij Louisianawaterlijster is de wenkbrauw tweekleurig, warmer (buff tot bijna oranjeachtig voor het oog en witachtig achter het oog). **2** Kin. Bij Noordse is de kin meestal fijn gestreept. Bij Louisianawaterlijster is de kin altijd ongestreept. **3** Onderdelen. Bij Noordse is de grondkleur van de complete onderdelen crèmekleurig. Bij Louisianawaterlijster zijn de onderdelen witter en is de achterflank warmer gekleurd. **4** Snavelvorm. Noordse heeft een iets kleinere en scherpere snavel dan Louisianawaterlijster. **5** Pootkleur. De poten van Noordse zijn vaak wat 'vuiler' gekleurd dan de bleekroze poten van Louisianawaterlijster. **6** Tekening op onderdelen. De streping op de onderdelen (vooral op de achterflank) is bij Noordse sterker ontwikkeld dan bij Louisianawaterlijster, waar de achterflank vaak min of meer ongestreept is. **7** Handpenprojectie. De handpenprojectie bij Noordse is iets korter dan bij Louisianawaterlijster. En **8** Geluid. De roep (*tsik*) van Noordse is wat harder en droger dan de wat kortere, melodieuze en meer meta-

Noordse Waterlijster op Vlieland in september 2010

FIGUUR 1 Noordse Waterlijster / Northern Waterthrush *Parkesia noveboracensis*, Oude Eendenkooi, Vlieland, Friesland, 18 september 2010 (100918.AB.190100 Arnoud B van den Berg/The Sound Approach)

lige roep van Louisiana-waterlijster (*pit*).

Bij de vogel van Vlieland zijn met name de eerste drie kleedkenmerken goed zichtbaar op de foto's en de geluidsopnamen komen goed overeen met opnamen van Noordse uit de reguliere gebieden (cf www.xenocanto.org). De kleine lichttoppen aan de tertials duiden op een eerstejaars

vogel (www.migrationresearch.org/mbo/id/nowa.html).

Verspreiding en voorkomen

Noordse Waterlijster broedt in grote delen van Noord-Amerika en overwintert in Midden-Amerika en Zuid-Amerika. De soort is een dwaal-

TABEL 1 Gevallen van Noordse Waterlijster *Parkesia noveboracensis* in het West-Palearctische gebied / records of Northern Waterthrush *Parkesia noveboracensis* in the Western Palearctic

<i>Azoren / Azores</i> (6; gevallen met * nog niet formeel aanvaard)	& Rarities Committee 1990)
4 november 1996, op zee nabij Santa Maria, aan boord van een schip (www.birdingazores.com)	14-17 oktober 1996, Portland, Dorset, Engeland, geringd op 14 oktober (Cade 1996, Rogers & Rarities Committee 1997)
5-14 oktober 2010, Ribeira da Ponte, Corvo (www.birdingazores.com)	16 september 2011 tot 16 april 2012, St Mary's, Scilly, Engeland, eerstejaars, geringd op 1 oktober (Hudson & Rarities Committee 2012)
*25 augustus 2012, Lagoa das Furnas, São Miguel (van den Berg & Haas 2012a; http://tinyurl.com/chbp7qp)	<i>Frankrijk / France</i> (3)
*2 oktober 2012, Lagoa das Furnas, São Miguel (van den Berg & Haas 2012b; http://tinyurl.com/8eskhm8)	17 september 1955, Ouessant, Finistère, vrouwtje, vangst, verzameld (Etchécopar 1955, Dubois et al 2008)
*6 oktober 2012, ten noorden van Pico, Corvo (van den Berg & Haas 2012b; http://tinyurl.com/cmtk2zk ; Dutch Birding 34: 412, plaat 578, 2012))	21 oktober 2008, Lampaul-Plouarzel, Finistère (Reeber & CHN 2009)
*7-15 oktober 2012, Vila Nova, Corvo (van den Berg & Haas 2012b; http://tinyurl.com/8eskhm8)	27 april 2010, Porquerolles, Var, adult, geringd (http://tinyurl.com/arptaac)
De twee waarnemingen in oktober 2012 op Corvo hebben mogelijk betrekking op hetzelfde exemplaar.	<i>Ierland / Ireland</i> (2)
<i>Britannië / Britain</i> (7)	10-11 september 1983, Cape Clear Island, Cork (Preston & Murphy 1984)
30 september tot 12 oktober 1958, St Agnes, Scilly, Engeland, geringd op 30 september (British Ornithologists' Union 1960, Harris et al 1960, Pyman & Rarities Committee 1960)	27-30 augustus 2008, Cape Clear Island, Cork, eerstejaars (Fahy 2010)
3-7 oktober 1968, Tresco, Scilly, Engeland (Smith & Rarities Committee 1969, Wallace 1972)	<i>Kanaaleilanden / Channel Islands</i> (1)
29 september tot 4 oktober 1982, Bryher, Scilly, Engeland (Rogers & Rarities Committee 1983)	17 april 1977, Grouville Marsh, Jersey, geringd, losgelaten op 18 april (Long 1981ab)
22-23 oktober 1988, Gibraltar Point, Lincolnshire, Engeland, geringd op 22 oktober (Rogers & Rarities Committee 1989)	<i>Nederland / Netherlands</i> (1)
29-30 augustus 1989, St Agnes, Scilly, Engeland (Rogers	18-21 september 2010, Oude Eendenkooi, Vlieland, Friesland, eerstejaars

gast in het West-Palearctische gebied (WP) met tot en met 2012 20 gevallen (waarvan enkele nog niet zijn aanvaard; zie tabel 1). De meest gevallen (18) stammen uit het najaar (eerste datums tussen 25 augustus en 4 november); twee gevallen komen uit het voorjaar en betreffen beide ringvangsten uit april. Opmerkelijk is het zeer lange verblijf (en overwinteren) van een exemplaar op St Mary's, Scilly, Engeland (c 49° N), van 16 september 2011 tot 16 april 2012, een periode van zeven maanden. In Noord-Amerika overwinteren vogels normaliter niet noordelijker dan zuidelijk Florida, VS, en Baja California, Mexico (c 30° N). Winterwaarnemingen in Noord-Amerika komen echter sporadisch voor, noordelijk tot in het uiterste zuiden van Canada (c 49° N; cf <http://ebird.org/ebird/map/norwat>).

Louisianawaterlijster is aanzienlijk zeldzamer in de WP, met slechts één geval (La Palma, Canarische Eilanden, 10-26 november 1991); een foto van deze vogel werd aanvankelijk als Noordse gepubliceerd (Birding World 5: 26, 1992), waarna discussie ontstond met de correcte determinatie als gevolg (cf Haas 2012).

Dankzegging

Marcel Haas was behulpzaam bij het verzamelen van gegevens en verwijzingen met betrekking tot andere gevallen in de WP. Ina ter Haar-Zut en Ferry Ossendorp hielpen om foto's van Hans ter Haar beschikbaar te stellen. Hans was de drijvende kracht achter Deception Tours; hij overleed in oktober 2011.

Summary

NORTHERN WATERTHRUSH ON VLIELAND IN SEPTEMBER 2010 On 18-21 September 2010, a first-year Northern Waterthrush *Parkesia noveboracensis* was seen on Vlieland, Friesland, the Netherlands. It concerned the first record for the Netherlands. During its four-day stay, it was visited by more than 500 birders. Identification as Northern rather than Louisiana Waterthrush *P motacilla* was based on the following characters: **1** uniformly buff supercilium (bicoloured in Louisiana); **2** finely streaked chin (unstreaked in Louisiana); **3** cream-coloured underparts (more whitish with buffier rear flank in Louisiana); **4** rather fine and pointed bill (slightly heavier and blunter in Louisiana); **5** 'dirty' flesh-coloured leg (pale pinkish in Louisiana); **6** streaking on underparts extending to rear flank (rear flank weaker streaked or unstreaked in Louisiana); **7** shortish primary projection (slightly longer in Louisiana); and **8** harsh *tsik* call (call of Louisiana shorter, more melodious and metallic *pit*).

Until late 2012, there have been 19 other records in the WP: in the Azores (six, of which four in autumn 2012), Britain (seven), Channel Islands (one), France (three) and Ireland (two). There is only one WP record of

144 Noordse Waterlijster / Northern Waterthrush *Parkesia noveboracensis*, Oude Eendenkooi, Vlieland, Friesland, 21 september 2010 (René Pop)

Louisiana Waterthrush (Canary Islands, November 1991).

Verwijzingen

- van den Berg, A B & Haas, M 2012ab. WP reports: August-September 2012; October-November 2012. Dutch Birding 34: 320-335, 395-416.
- British Ornithologists' Union 1960. British Records Committee: Third Report (June 1960). Ibis 102: 629-630.
- Cade, M 1996. The Northern Waterthrush at Portland Bill. Birding World 9: 394-395.
- Dubois, P J, le Maréchal, P, Olioso, G & Yésou, P 2008. Nouvel inventaire des oiseaux de France. Parijs.
- van Duivendijk, N 2011. Advanced bird ID handbook – the Western Palearctic. Londen.
- Ethécopar, R D 1955. Observations à Ouessant et première capture en Europe de *Seiurus noveboracensis*. L'Oiseau 25: 313-314.
- Fahy, K 2010. Irish rare bird report 2008. Irish Birds 9: 77-106.
- Gaxiola, B 2010. DB Actueel: Noordse Waterlijster op Vlieland - 500e soort voor Nederland. Dutch Birding 32: 357-359.
- Haas, M 2012. Extremely rare birds in the Western Palearctic. Barcelona.
- Harris, G J, Parslow, J L F & Scott, R E 1960. Northern Waterthrush in the Isles of Scilly: a bird new to Great Britain and Ireland. Br Birds 53: 513-518.
- Hudson, N & Rarities Committee 2012. Report on rare birds in Great Britain in 2011. Br Birds 105: 556-625.
- Kaufman, K 1990. A field guide to advanced birding. Boston.
- Long, R 1981a. Review of birds in the Channel Islands, 1951-80. Br Birds 74: 327-344.
- Long, R 1981b. Northern Waterthrush in the Channel Islands. Br Birds 74: 531-532.

- Plomp, M (redactie) 2011. Dutch Birding videojaaroverzicht 2010. Dvd. De Cocksdoorp.
- Preston, K & Murphy, T 1984. Northern Waterthrush in Co. Cork – a species new to Ireland. Irish Birds 2: 533-535.
- Pyman, G A & Rarities Committee 1960. Report on rare birds in Great Britain in 1958. Br Birds 53: 153-173.
- Reeber, S & CHN 2009. Les oiseaux rares en France en 2008. Ornithos 16: 273-315.
- Roeder, J & Moores, C 2007. Separating Louisiana and Northern Waterthrushes. Website: <http://tinyurl.com/bkz8nsr>.
- Rogers, M J & Rarities Committee 1983, 1989, 1990, 1997. Report on rare birds in Great Britain in 1982; in 1988; in 1989; in 1996. Br Birds 76: 476-529; 82: 505-563; 83: 439-496; 90: 453-522.
- Sibley, D 2000. The North American bird guide. New York.
- Sibley, D 2012. Identification of waterthrushes. Website: <http://tinyurl.com/apnwc3u>.
- Smith, F R & Rarities Committee 1969. Report on rare birds in Great Britain in 1968. Br Birds 62: 457-492.
- Wallace, D I M 1972. Northern Waterthrush in the Isles of Scilly. Br Birds 65: 484-485.

Ben Gaxiola, A Knottenbeltsingel 42, 3135 HD Vlaardingen, Nederland (bgaxiola@chello.nl)
Enno B Ebels, Joseph Haydnlaan 4, 3533 AE Utrecht, Nederland (ebels@wxs.nl)

CDNA-mededelingen

Uitkomsten CDNA-vergadering Op de wintervergadering van de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA) te Santpoort-Zuid, Noord-Holland, op 12 januari 2013 zijn de volgende punten besproken en de volgende besluiten genomen.

Na 18 jaar heeft Max Berlijn zijn functie als archivaris neergelegd; zijn werkpakket is inmiddels overgenomen door Marcel Haas. De eerste termijn van Rob van Bemmelen en Roy Slaterus is verstreken; beiden zullen een tweede termijn gaan vervullen. Dick Groenendijk zal in januari 2014 de commissie verlaten vanwege het verlopen van zijn tweede termijn. Dat betekent dat er een nieuwe voorzitter zal worden benoemd. Over de opvolging van Dick zal in de zomervergadering verder worden gesproken.

Omdat DNA-identificatie steeds belangrijker wordt heeft Peter de Knijff aangeboden om een rol te gaan vervullen bij de behandeling van 'DNA-gevallen'. Tijdens de vergadering heeft Peter een aantal ontwikkelingen geschetst en zijn de volgende vragen naar voren gebracht: **1** wie gaat DNA-materiaal beoordelen, wie is daar capabel voor en wie bepaalt en controleert dat?; **2** wie gaat de ruwe data en de uitslagen opslaan?; **3** welke stappen moeten er genomen worden en hoe moet dit vormgegeven worden?; **4** wat is de rol van de Commissie Systematiek Nederlandse Avifauna (CSNA) in dit proces bij een nieuw taxon voor de Nederlandse lijst?; **5** zijn er juridische consequenties als de CDNA een actieve rol zou gaan spelen bij het verzamelen van bloed, uitwerpselen of veren?; en **6** wie zorgt er voor registratie in GenBank (de open database voor genetische analyses)? Om antwoorden op deze vragen te krijgen is een werkgroep geformeerd waarin Nils van Duivendijk, Arend Wassink, Rik Winters en Peter zitting hebben en waarin Peter het voortouw neemt. Met het 'braamsluiperdosier' (cf www.dutchbirding.nl/news.php?id=768) als leidraad wordt een protocol ontwikkeld waarvoor de CSNA al een eerste aanzet heeft geformuleerd.

Er zijn geen nieuwe taxa voor de Nederlandse lijst bekrachtigd (Bonte Stern *Onychopion fuscatus* (Maasvlakte, Zuid-Holland, 31 augustus 2012) zal naar verwachting op de volgende vergadering op de agenda staan; cf Dutch Birding 34: 302-305, 2012).

De CDNA heeft besloten om het enige geval van Lammergier *Cypaetus barbatus* (2 juni 2002, Castricum, Noord-Holland, en 2-4 juni 2002, Texel, Noord-Holland; Dutch Birding 24: 191-192, 2002, 25: 366, 2003, 27: 195-201, 2005) af te wijzen en de soort af te voeren van de Nederlandse lijst. Er zijn geen foto's of videobeelden beschikbaar waarop onbetwistbaar is te zien dat de vogel geen ring draagt. Aangezien Lammergier een van de soorten is waarvoor geldt dat het ontbreken van een ring overtuigend dient te zijn vastgelegd op foto's of videobeelden voordat van aanvaarding sprake kan zijn is de soort niet langer op de Nederlandse lijst te handhaven. Overigens vraagt de CDNA zich af of de regel dat nakomelingen van geherintroduceerde soorten aanvaardbaar zijn als dwaalgast op voorwaarde dat ze in het wild zijn uitgebreed bij Lammergier ook toegepast moet worden. De zwerftochten van deze soort die sinds de jaren 1990 regelmatig in Noordwest-Europa werden vastgesteld betroffen in veel gevallen individueel herkenbare gemerkte en/of gekleurde exemplaren uit de Alpen. Noordwaartse verplaatsingen reikten voordat met de herintroductieprojecten werd begonnen nooit noordelijker dan Frankrijk en Zuid-Duitsland (cf Dutch Birding 27: 195-201, 2005, tabel 1-2). Anders dan bijvoorbeeld bij andere (voormalige) beoordeelsoorten, waarbij er een kans is dat in het wild uitgebreedde exemplaren van herintroductieprogramma's zich hebben vermengd met die van de oorspronkelijke populatie (bijvoorbeeld bij Oehoe *Bubo bubo*), zijn volgens de CDNA alle gevallen van Lammergier in Nederland volledig 'te danken' aan de herintroductieprojecten in de Alpen en vraagt dit om een specifieke aanpak met betrekking tot de status. In verband daarmee is relevant dat bij de herziening nieu-

we informatie beschikbaar kwam die aantoonde dat de vogel van juni 2002 anders dan aanvankelijk gedacht een 'eerste-generatie herintroductievogel' kon betreffen, Reposoir, die in 2000 in het wild werd uitgebroed door geïntroduceerde ouders (Assignat en Melchior; <http://gypaetus.info/pdf/AR2002.pdf>). Bij de eerste beoordeling was niet opgemerkt dat er 11 maanden tijdsverschil was tussen de meest recente foto van Reposoir en de in Nederland gemaakte foto's. De CDNA concludeerde dat het verkleed van Reposoir in die periode van 11 maanden zodanig kan zijn veranderd dat het identiek oogde aan dat van de in Nederland waargenomen Lammergier.

Er is gesproken over de vraag of Kokardezaagbek *Lophodytes cucullatus* nog te beoordelen is nu recent een mogelijk broedgeval is vermeld in een SOVON-rapport. Omdat dit broedgeval niet overtuigend werd gedocumenteerd (er zijn bijvoorbeeld geen foto's), zal de CDNA deze soort vooralsnog blijven beoordelen volgens de huidige criteria (met de 'omgekeerde bewijslast', waarbij het ontbreken van een 'gevangenschapsring' fotografisch dient te worden vastgelegd). Mocht er verandering komen in de situatie (bijvoorbeeld als er goed gedocumenteerde broedgevallen bekend worden) dan zal de status opnieuw worden bekeken. Roze Pelikaan *Pelecanus onocrotalus* wordt met ingang van 1 januari 2013 toegevoegd aan de lijst van soorten waarvoor de 'omgekeerde bewijslast' geldt; gevallen van voor 1 januari 2013 worden niet herzien. Als aanvulling op een eerder genomen besluit zullen van Jufferkraanvogel *Grus virgo* alle gevallen alsmede afgewezen waarnemingen opnieuw worden beoordeeld. Dit komt voort uit nieuwe informatie over een aantal aanvaarde en afgewezen vogels die laat zien dat vergelijkbare waarnemingen op verschillende wijze zijn beoordeeld. In het licht van de toegenomen kennis over de determinatie van Kumliens Meeuw *Larus glaucoides kumlieni* en donkere Kleine Burgemeesters *L. g. glaucoides* is besloten het

eerste geval van Kumliens Meeuw (Terschelling, Friesland, januari 2005; Dutch Birding 27: 152-154, 2005, 31: 17-19, 2009) opnieuw in roulatie te brengen. De CDNA neemt alle bevindingen over van het door Justin Jansen en Gerald Oreeel verrichte onderzoek ten behoeve van de herziening van Kleinst Waterhoen *Porzana pusilla* (deze soort werd alleen in 1976-2006 beoordeeld; de soort werd bij de herziening van de Nederlandse Avifaunistische Lijst door de CDNA overgeslagen (cf Limosa 58: 65-72 1985, Dutch Birding 18: 157-202, 1996) en de opsomming in Avifauna van Nederland 1 (1999, 2001) was derhalve provisorisch). Nadat de resultaten van het onderzoek in een artikel in Dutch Birding zijn gepubliceerd zullen ze tevens in een CDNA-jaarverslag worden verwerkt. Uit een artikel in Dutch Birding 34: 386-392, 2012, over Siberische Tjiftjaf *Phylloscopus collybita tristis* blijkt dat dit taxon te 'talrijk' is om nog te worden beoordeeld; de CDNA zal geen gevallen meer behandelen van na 1 januari 2012. Omdat er (nog) geen onderzoek is gepubliceerd waaruit blijkt dat roepjes van Siberische Boompieper *Anthus hodgsoni* en Boompieper *A. trivialis* met zekerheid zijn te onderscheiden, is besloten om de op dit moment roulerende 'geluidsgevallen' voorlopig aan te houden. Met betrekking tot Roodsterblauwborst *Luscinia svecica svecica* is op basis van een uitgebreide analyse besloten om alleen de gevallen uit april en het najaar opnieuw te beoordelen. Vanwege de berichten over het op last van de Provincie Zuid-Holland uitroeien van Huiskraaien *Corvus splendens* te Hoek van Holland, Zuid-Holland, was er discussie of de CDNA de status van de soort zou moeten herzien ('exoot' in plaats van 'voormalige dwaalgast en nu inheemse broedvogel in zeer klein aantal'). Besloten is de status niet te wijzigen en de lijn aan te houden van de vergadering van augustus 2011 toen dat besluit in een brief aan de Commissie Invasieve Exoten werd meegedeeld. DICK GROENENDIJK, ARIAN OVAA & WILLEM VAN RIJSWIJK

Recensies

THE BARN OWL TRUST 2012. *Barn Owl Conservation Handbook: a comprehensive guide for ecologists, surveyors, land managers and ornithologists*. Pelagic Publishing, Exeter 2012. 395 pp. ISBN 978-1-907807-14-5, eISBN 978-1-907807-34-3. GBP 39.99 (c EUR46.40).

The Barn Owl Conservation Handbook is a new publication intended for ecologists, surveyors, land managers and ornithologists. It shares the knowledge and experience of a Devon-based organisation – the Barn Owl Trust – that has been working to conserve barn owls in the United Kingdom for the last 25 years. Birdwatchers are served primarily by the first 82 pages, which contain an introduction to Western Barn Owl *Tyto alba*, comparing it with other owls that occur in Britain and Ireland, and then going on to summarize what is known about its

ecological niche, adaptations, hunting, prey, nest and roost sites, home range use, dispersal and population dynamics. The remaining 300 or so pages contain chapters about British legislation relevant to its conservation, surveys, management and creation of suitable habitat, nestboxes and other accommodation, mortality and the scope for reducing it, planning issues, and finally what to do when encountering a sick or injured barn owl.

The book is written in a clear and accessible style and its tone is practical and optimistic. I have no doubt that it will make a significant contribution to barn owl conservation. The authors encourage and explain how to implement barn owl-friendly practices as diverse as creating rough grassland, building and maintaining safe nestboxes, and safety measures around major roads. They also explain why certain practices should be discouraged, such as unsafe nestboxes, barn conversions

and other developments that fail to offer continuity of owl accommodation, and rodenticides that cause secondary poisoning, always offering practical alternatives. For any conservationist working in areas where barn owls breed or might breed, this book is an essential and user-friendly manual.

It was fascinating to read about the relative value of different kinds of open habitats for barn owls and other wildlife, and about the ecology of the small mammals that barn owls feed on. I also enjoyed having access to all kinds of arcane knowledge as I read the book. There are sections about how to identify and age pellets, feathers and even corpses of barn owls over periods as long as 17 years! Such data are primarily intended for professional surveyors assessing how recently a building has been occupied by barn owls, but any amateur bird sleuth will appreciate them. Comparative data are presented for a variety of other species that nest in similar sites, such as Common Kestrels *Falco tinnunculus*, Little Owls *Athene noctua* and Western Jackdaws *Corvus monedula*.

I was disappointed to find out how minor a role listening plays in the work of the Barn Owl Trust. From my own experience, I know that several sounds are only used by courting or paired barn owls, and thus can help distinguish between roosts and nests, as well as giving information about the progress of breeding, without the need for close approach and inspection.

The book draws primarily on the experience of the authors and is therefore anglocentric, but the end of each chapter includes information on how the situation in continental Europe differs. For example, in Britain, barn owls feed primarily on Field Voles *Microtus agrestis* but in central Europe they prefer Common Voles *M arvalis*, resulting in marked differences in their habitat requirements. On the continent, barn owls prefer much higher nest sites such as church towers, where Beech Martens *Martes foina*, absent in Britain and Ireland, are

less able to predate them. While this kind of comparison is helpful, it serves largely to underline that this is a book about British barn owls. The book barely touches the surface of what is known about barn owls outside Britain, and it is noticeable that very little European literature, even when written in English, has been consulted. The extensive and fascinating work of Alexandre Roulin and colleagues in Switzerland, for example, is completely ignored. It is also noteworthy that the authors have not tried to address a potentially large English-speaking readership in North America and Australia, where closely related taxa also breed.

One of the most striking things about barn owls is the vast array of different taxa around the world. Whether these are treated as species or subspecies, their conservation is of importance. Portugal and Spain have global responsibility for an endemic taxon each – Madeira Barn Owl *T a schmitzi* of Madeira, and the very rare Slender-billed Barn Owl *T a gracillirostris* of the eastern Canary Islands, of which there are less than 100 pairs. Although these are perhaps beyond the ‘jurisdiction’ of the Barn Owl Trust, it is a pity that they are not even mentioned. The truth is that, nesting in rock cavities and being less dependent on small mammals, their conservation requires a different approach, but at least the book could have highlighted their plight.

Taken within its geographical limitations, the Barn Owl Conservation Handbook is worthy of high praise. I hope that it will serve as a model for a new genre of bird conservation manuals, especially for species that are most dependent on our help. Although other books have been written about owl conservation (eg, little owls *Athene*; van Nieuwenhuyse, D, Génot, J-C & Johnson, D H 2008. *The Little Owl. Conservation, Ecology and Behavior of Athene noctua*. Cambridge), this one is by far the best that I have seen. MAGNUS S ROBB

DBA-nieuws

Dutch Birding-vogelweekenden 2013 Van vrijdag 10 mei tot en met zondag 12 mei 2013 organiseren het Vogelinformaticentrum Texel en Dutch Birding het Dutch Birding-voorjaarsweekend op Texel, Noord-Holland. Net als in het najaar is het de bedoeling om met zoveel mogelijk vogelaars op Texel te verblijven en zo veel mogelijk leuke en zeldzame vogels te vinden. Statistisch gezien is de kans om een zeldzaamheid te

ontdekken in het voorjaar in de eerste helft van mei het grootst en Texel is ook in het voorjaar een fantastische plek. Meer informatie over onder meer de lezingen en het aanmelden voor de Big Day is binnenkort te vinden op www.dutchbirding.nl en op www.vogelinformatiecentrum.nl. Voor het najaar kan het (lange) weekend van 11-14 oktober 2013 alvast in de agenda worden gezet. BESTUUR DUTCH BIRDING ASSOCIATION

Corrigenda

In de Redactiemededeeling ‘Naamgeving van taxa in Dutch Birding’ (Dutch Birding 35: 40-43, 2013) werd in tabel 1 (p 41, rechter kolom, onderin) een verkeerde

Nederlandse naam gebruikt. De vermelding moet luiden: Nile Valley Sunbird / Nijlhoningzuiger *Hedydipna metallica*.

WP reports

This review lists rare and interesting birds reported in the Western Palearctic mainly from **February to mid-March 2013**. The reports are largely unchecked and their publication here does not imply future acceptance by a rarities committee. Observers are requested to submit their records to each country's rarities committee. Corrections are welcome and will be published.

SWANS TO DUCKS A pair of **Whooper Swans** *Cygnus cygnus* successfully rearing three young in the Dombes region north of Lyon in spring 2012 constituted the first breeding record for France. The first-ever hybrid **King x Common Eider** *Somateria spectabilis x mollissima* for Denmark was a male off Rørvig, Vestsjælland, from 30 January to 27 February. A second-year male **Harlequin Duck** *Histrionicus histrionicus* at Balranald, North Uist, Outer Hebrides, Scotland, from 18 February through mid-March was the 18th for Britain; other rare waterfowl in this period on North Uist included two **Snow Geese** *Anser caerulescens*, a **Hutchins's (Richardson's) Cackling Goose** *Branta hutchinsii hutchinsii*, a **Ring-necked Duck** *Aythya collaris* and a **Green-winged Teal** *Anas carolinensis*. In February, the number of **White-headed Ducks** *Oxyura leucocephala* at Sidi Bou Rhaba, Morocco, had risen to 90 individuals (the species first bred here c five years ago; Dutch Birding 31: 370-389, 2009). Coordinat-

ed helicopter surveys in 2009 of all known wintering areas of **Steller's Eider** *Polysticta stelleri* in Norway and Russia and ground counts in the Baltic resulted in c 27 000 individuals, similar to numbers found during the last such survey in the mid-1990s; however, c 85% of the population now winters in Russia compared with 30-50% then. The reasons for this rapid shift in distribution are unknown but are likely linked to climate change (Tomas Aarvak et al 2012). An adult male **American Scoter** *Melanitta americana* at the Baltic coast of Lukenin, Western Pomerania, from 16 March was the fourth for Poland (previous ones were in 1995, 2008 and 2009). In Denmark, adult males stayed at Asserbo Strand, Sjælland, on 2-26 February, at Melby Overdrev from 16 February and (for its 10th winter) at Blåvands Huk, Esbjerg, from 28 January (two on 12 February). The adult male **American White-winged Scoter** *M deglandi deglandi* at the latter site from 23 January remained into March. In Iceland, an adult male at Njarðvík from 29 January to late March was probably a returning bird; a second-year male White-winged at Höfn from 30 January to 11 February was probably also an American. A **Bufflehead** *Bucephala albeola* at Sokcho, Gangwon province, from 26 January into February was the first for South Korea. In early February, the males **American Black Duck** *A rubripes* on Achill Island, Mayo, Ireland,

145 Harlequin Duck / Harlekijneend *Histrionicus histrionicus*, immature male, North Uist, Outer Hebrides, Scotland, 2 March 2013 (*Kit Day*)

146 Bourne's Heron / Kaapverdise Purperreiger *Ardea bournei*, juvenile, Barragem de Poilão, Santiago, Cape Verde Islands, 5 March 2013 (*Kris De Rouck*) **147** Great Blue Heron / Amerikaanse Blauwe Reiger *Ardea herodias*, Corvo, Azores, 8 February 2013 (*Gerbrand Michielsen*) **148** Yellow-billed Egret / Middelste Zilverreiger *Mesophoyx intermedia*, Barragem de Poilão, Santiago, Cape Verde Islands, 5 March 2013 (*Kris De Rouck*) **149** Ashy Drongo / Grijsze Drongo *Dicrurus leucophaeus*, Fintas Park, Kuwait, 18 February 2013 (*Pekka Fagel*)

first seen in January 2001 and near Strontian, Highland, Scotland, first seen in June 2007 were back again. However, two males found at Crookhaven, Cork, Ireland, on 7 February were apparently new arrivals. On 8-9 February, a male **Baikal Teal** *A formosa* was swimming with 1000s of Eurasian Wigeon *A penelope* and Common Teal *A crecca* at Tacumshin, Wexford, Ireland, and is considered likely to be the same bird recorded at the same site in February 2010. In the Delhi area, India, a wintering **Baikal Teal**, a **Marbled Duck** *Marmaronetta angustirostris* and a **Long-billed Dowitcher** *Limnodromus scolopaceus* were all twitched on 3 March.

SEABIRDS The returning adult **Pacific Loon** *Gavia pacifica* at Mount's Bay, Cornwall, England, on 5-13 December 2012 was still present on 23 February. The first twitchable **Yellow-billed Loon** *G adamsii* for the Netherlands since 1996 was a juvenile at Bruinisse, Zeeland, on 9-18 February; it concerned the 38th record but all five in 1996-2010 were briefly present or found dead. On 30 January, a **Black-browed Albatross** *Thalassarche melanophris* was reported past Lahinch, Clare, Ireland. On Midway Atoll in the North Pacific Ocean, 'Wisdom', a famous female **Laysan Albatross** *Phoebastria immutabilis* aged c 62 years (arguably, the world's oldest bird) and ringed as an adult of at least five years old in 1956, hatched yet another young in early February, demonstrating that fertility does not necessarily disappear with age;

she raised up to 35 chicks of which five since 2006, and her worn rings had to be replaced five times. For the first time since the species was extirpated here in the 1930s, a pair of **Short-tailed Albatross** *P albatrus* laid an egg on Mukojima, Ogasawara islands, in December 2012; this came as a result from a reintroduction project involving transportation of artificially raised chicks. In Cape Verde Islands, an adult **Red-footed Booby** *Sula sula* was seen on Razo on 14 March. Six **Double-crested Cormorants** *Phalacrocorax auritus* together at Ponta das Contendas, Terceira, on 12 February, with presumably five of the same group over Cabo da Praia on 11 February, constituted the second largest flock for the Azores.

HERONS TO GREBES In Cape Verde Islands, a single adult **Black Heron** *Egretta ardesiaca* was again seen at Barragem de Poilão, Santiago, from 4 March (up to two were present since March 2011), together with an **Intermediate Egret** *Mesophoyx intermedia*. Moreover, a male **Little Bittern** *Ixobrychus minutus* (fourth record), three dark-morph **Western Reef Herons** *E gularis*, a (black-legged) **Western Great Egret** *Casmerodius albus*, 12 **Bourne's Herons** *Ardea bournei* (at a roost; only two adults) and also a **Ring-necked Duck** and four **Blue-winged Teals** *A discors* were present at Barragem de Poilão on 4-5 March. In the Azores, a new **Great Blue Heron** *A herodias* remained at Lajes, Pico, from 30 January to 22 February with another still on Corvo until 8 February.

150 Central Asian Oystercatcher / Centraal-Aziatische Scholekster *Haematopus ostralegus buturlini/longipes*, first-year, Ribeira Seca, São Miguel, Azores, 27 February 2013 (Jorge Cardoso)

151-152 Thayer's Gull / Thayers Meeuw *Larus thayeri*, adult, San Ciprian, Galicia, Spain, 10 March 2013 (*Antonio Martínez Pernas*) **153** Iceland Gull / Kleine Burgemeester *Larus glaucooides*, second-winter, Merligen, Bern, Switzerland, 26 January 2013 (*Jonas Landolt*)

154 Lesser Yellowlegs / Kleine Geelpootruiters *Tringa flavipes*, Cural Velho, Boavista, Cape Verde Islands, 8 March 2013 (*Kris De Rouck*) **155** Bonaparte's Gull / Kleine Kokmeeuw *Chroicocephalus philadelphia*, adult, Getxo, Bizkaia, Spain, 29 January 2013 (*Grégory Lepoutre*) cf Dutch Birding 35: 51, 2013 **156** Bonaparte's Gull / Kleine Kokmeeuw *Chroicocephalus philadelphia*, adult, Eastbourne, East Sussex, England, 9 February 2013 (*Steve Arlow*)

157 Homeyer's Golden Eagle / Homeyers Steenarend *Aquila chrysaetos homeyeri*, first-year, Boulariah Barrage, Aousserd, Western Sahara, Morocco, 7 February 2013 (*Arnoud B van den Berg*) **158** Black Heron / Zwarte Reiger *Egretta ardesiaca*, Barragem de Poilão, Santiago, Cape Verde Islands, 5 March 2013 (*Kris De Rouck*) **159** White-winged Scoter / Pacifische Grote Zee-eend *Melanitta deglandi*, first-year male, Höfn, Iceland, 3 February 2013 (*Björn Arnarson*) **160** Yellow-billed Loon / Geelsnavelduiker *Gavia adamsii*, first-year, Dreischor, Grevelingenmeer, Zeeland, Netherlands, 16 February 2013 (*Martijn Bot*)

Breeding results of **Northern Bald Ibis** *Geronticus eremita* in Morocco in 2012 showed mixed results for the species' last two colonies. At the Oued Massa colony, south of Agadir, 34 pairs nested (two less than in 2011) and 95 chicks hatched of which 56 fledged (in 2011, 79 fledged). However, at the Tamri colony, north of Agadir, the breeding was a complete failure with 43 pairs present (in 2011, there were 51) of which only 11 pairs laid eggs and none finished incubation. The most recent bad breeding year for the species was 2008 with 55 fledglings at Oued Massa and two at Tamri. **Pied-billed Grebes** *Podilymbus podiceps* occurred at Saint-Martin-de-Crau, Bouches-du-Rhône, France, from 20 January to at least 27 February; at Ham Wall, Somerset, England, from 15 February through mid-March; and at Tréméoc and Plonéour-Lanvern, Finistère, France, from 17 February into March. In the Azores, up

to two stayed at Lagoa Azul, São Miguel, and one was at Lagoa do Capitão, Pico, through February.

RAPTORS TO CRANES In South Korea, a **Black-winged Kite** *Elanus caeruleus* in a Seoul suburb from 2 February onwards was the first and a **Bearded Vulture** *Gypaetus barbatus* in Gangwon province from 30 January into February was the first since 1918. In Ireland, the juvenile female **Northern Harrier** *Circus hudsonius* at Tacumshin from 19 October 2012 remained until at least 9 March. An immature **Homeyer's Golden Eagle** *Aquila chrysaetos homeyeri* flew south over Boulariah Barrage at c 100 km from Mauritanian border, south-west of Aousserd, Western Sahara, Morocco. An adult **Spotted Crake** *Porzana porzana* at Barragem de Poilão on 4-5 March was the fourth for Cape Verde Islands. In Ireland, the **American Coot** *Fulica americana* at Murloch, Bally-

161 Sandhill Crane / Canadese Kraanvogel *Grus canadensis*, Gallocanta, Zaragoza, Spain, 24 February 2013 (Felipe Rosado/Asociación de Amigos de Gallocanta) **162** Balearic Woodchat Shrike / Balearische Roodkopklauwier *Lanius senator badius*, Oued Massa, Morocco, 29 January 2013 (Arnoud B van den Berg) **163** African Dunn's Lark / Afrikaanse Dunns Leeuwerik *Eremalauda dunnii dunnii*, west of Aousserd, Western Sahara, Morocco, 6 February 2013 (Arnoud B van den Berg) **164** Belted Kingfisher / Bandiisvogel *Megaceryle alcyon*, Santa Maria, Azores, 29 January 2013 (Gerbrand Michielsen)

conneely, Galway, from 28 November 2012 stayed through mid-March. On 24-26 February, a **Sandhill Crane** *Grus canadensis* was seen in a huge flock of Common Cranes *G grus* at Gallocanta lagoon, Zaragoza, Spain.

WADERS In February, in the Azores, up to two **Semi-palmated Plovers** *Charadrius semipalmatus* were present at Cabo da Praia, Terceira, and one again at Ribeira Grande, São Miguel, on 25 February; a **Killdeer** *C vociferus* remained south of the airport on Santa Maria until at least 26 February; up to four **Eurasian Dotterels** *C morinellus* stayed at Abegoaria Grande, Santa Maria; three **Hudsonian Whimbrels** *Numenius hudsonicus* were seen at Pedra Furada, Faial, on 25 February with two again at Cabo da Praia, Terceira on 24 February; and a total of three **Spotted Sandpipers** *Actitis macularius*

was reported (at Angra do Heroísmo, Terceira, on 7-13 February, at Lajes, Pico, on 12 February, and at Areia Larga, Pico, on 17-26 February). A **Eurasian Oystercatcher** *Haematopus ostralegus* wintering at Ribeira Seca, São Miguel, showed characters of the Central Asian *buturlini/longipes* population. On Boavista, Cape Verde Islands, an **American Golden Plover** *Pluvialis dominica* and two **Lesser Yellowlegs** *Tringa flavipes* were present at Lacacão on 7-8 March. An **American Golden Plover** at Kartong on, eg, 17 February was the fourth for The Gambia, while one reported at Tacumshin, Wexford, on 1 March may have overwintered. The **Least Sandpiper** *Calidris minutilla* at Noirmoutier, Vendée, France, from 12 December 2012 was last seen on 24 January. A first-winter **Short-billed Dowitcher** *L griseus* at San Pedro del Pinatar salt pans, Murcia, from 9 to at least late March was the first for Spain. Wintering **Long-billed Dowitchers**

165 Pine Bunting / Witkopgors *Emberiza leucocephalos*, male, Sprova, Nord-Trøndelag, Norway, 12 February 2013
(Terje Kolaas)

166 Pine Grosbeak / Haakbek *Pinicola enucleator*, first-year male, North Collafirth, Mainland, Shetland, Scotland,
2 February 2013 (Rebecca Nason)

included, eg, a second-year at Gann Estuary, Pembrokeshire, Wales, from 1 January through March, one at Giganta rice fields, Tagus estuary, Portugal, on 6 January, and an adult at Lady's Island Lake, Wexford, Ireland, from 14 January through March.

GULLS TO TERNS An adult **Bonaparte's Gull** *Chroicocephalus philadelphia* north of Sidi Brahim, Oualidia, on 26 January was the fourth for Morocco. Several were seen during this period in England, Ireland, Northern Ireland and Wales. On 24 May 2012, a total of 640 **Relict Gulls** *Larus relictus*, including 285 individuals sitting on nests, were counted at Aotai lake at the western suburbs of Hohhot, Inner Mongolia; it concerns an important new site for this species (Chinese J Zool 2012). On 7-24 February, a third-winter **Thayer's Gull** *L. thayeri* was photographed at Reykjavík, Iceland. The first for Spain was an adult at San Ciprian, north-eastern Galicia, from 10 March onwards which may have been a returning bird present as an immature in previous winters. The first **Iceland Gull** *L. glaucooides* for Switzerland stayed at Merligen, Bern, from 25 January to 23 February, while the second for Hungary was an adult at Patka on 16-20 January and Szeged from 31 January to 3 February. In African Birdlife 1 (2): 10-11, 2013, the first genetic data on relationships within **Kelp Gull** *L. dominicanus* sensu lato populations were reported; four out of 20 **Cape Gulls** *L. d. vetula* from Namibia, of which mitochondrial genes were sequenced by Viviane Sternkopf, grouped with South American samples from Argentina and Chile (rather than from samples from New Zealand, Kerguelen and Antarctica), suggesting that the South American nominate subspecies may reach Africa and that Cape Gull is still sufficiently linked to other Kelp Gull populations not to warrant recognition as a distinct species. It was also found that birds from New Zealand grouped with those from Antarctica and Kerguelen, so the recognition of six Kelp Gull subspecies has now been suggested (also *melisandae* from Madagascar, *judithae* from Indian Ocean, *austrinus* from Antarctica and *antipodus* from New Zealand) (Zoological Studies 51: 881-892, 2012). In Cape Verde Islands, a **Caspian Tern** *Hydroprogne caspia* was found at Rabil lagoon, Boavista, on 3 March. The adult **Forster's Tern** *Sterna forsteri* at Nimmo's Pier, Galway, from 29 October 2012 stayed through March. On 16 March, on one was photographed in Morbihan, France.

SANDGROUSE TO LARKS On 3 February, 61 **Chestnut-bellied Sandgrouse** *Pterocles exustus* were found in Minya governorate, Egypt (cf Dutch Birding 34: 213-218, 2012). Six **Eurasian Collared Doves** *Streptopelia decaocto* (one singing) were found at Achada Fazenda, Santiago, on 5 March; the species was first recorded in Cape Verde Islands in 2006 (on Sal) and 2008 (on São Nicolau) and became locally common on Santiago since. An **Oriental Turtle Dove** *S. orientalis* stayed at Källtorp, Göteborg, Västergötland, Sweden, from 6 February into March. A female or first-winter male **Snowy Owl** *Bubo scandiacus* was seen at Nørresundby and Vadum, Nordjylland, Denmark, on 26 and 28 February, while an

immature male was photographed at Lough Awaddy, Fermanagh, Ireland, on 13 February. A male remained on the top of Ben Macdui, Moray/Nairn, Scotland, in early March. In Denmark, the first-winter **Northern Hawk Owl** *Surnia ulula* from 5 January at Porsmose, Sydsjælland, was present until 19 February. In the Azores, the **Belted Kingfisher** *Megaceryle alcyon* first seen on 3 September 2012 was still at Ribeira de São Francisco, Santa Maria, on at least 26 February. An unseasonal and rare **Balearic Woodchat Shrike** *Lanius senator badius* was singing at Oued Massa, Morocco, on 29 January. The third **Ashy Drongo** *Dicrurus leucophaeus* for Kuwait stayed at Fahaheel Park, Kuwait city, from 5 February onwards. Up to three **Mesopotamian Crows** *Corvus cornix capellanus* at Jahra pool reserve from 23 October 2012 intermittently to at least 19 February constituted the first record for Kuwait (Phoenix 29: 1, 2013). The first **Ultramarine Tit** *Cyanistes ultramarinus* for Spain was trapped at Parc de la Ciutadella, Barcelona, on 19 February; in Europe, the species only breeds on Pantellaria, Italy. Along the Aousserd road in Western Sahara, Morocco, 100s of **Black-crowned Sparrow-Larks** *Eremopterix nigriceps* and **African Dunn's Larks** *Eremalauda dunnii dunnii* were still singing by early February after the rains in November 2012. In February, up to nine **Crested Larks** *Galerida cristata* remained at Denmark's only breeding site at Hirtshals, Nordjylland.

WARBLERS TO PIPITS A **Yellow-browed Warbler** *Phylloscopus inornatus* found on Santiago on 11 March may be the first for Cape Verde Islands. A handful **Black-throated Thrushes** *Turdus atrogularis* was found in Scandinavia and a male at Debrecen, Hajdú-Bihar, from 1 March was the first for Hungary. The female **Desert Wheatear** *Oenanthe deserti* at Rattray Head, Aberdeenshire, Scotland, from 3 December 2012 remained to at least late March. The second **Bohemian Waxwing** *Bombycilla garrulus* for the Azores stayed in Horta, Faial, on 2-21 February. The three **Olive-backed Pipits** *Anthus hodgsoni* at Costa Calma, Fuerteventura, Canary Islands, from 19 November 2012 were still present on 22 February. A new one for Portugal was discovered at Oeiras, Lisboa, on 23 February. The first for Egypt was seen and photographed at Dahab, Sinai, between 18 and 23 February. A **Meadow Pipit** *A. pratensis* in eastern Seoul from 12 January to at least 3 February was the second for South Korea. In Berkshire, England, the two **American Buff-bellied Pipits** *A. rubescens rubescens* at Queen Mother Reservoir from 12 December 2012 stayed until 22 January and one was still present on 2 February.

FINCHES TO BUNTINGS In north-eastern India, a flock of six **Bramblings** *Fringilla montifringilla* was found near Dirang; it possibly concerned the first record for Arunachal Pradesh, representing a considerable eastward extension of the species' winter range. The highest number of **Pallas's Rosefinches** *Carpodacus roseus* since 1993 for the Beijing area, China, were 78 found in the third week of January. In Scotland, a second-year male **Pine Grosbeak** *Pinicola enucleator* was present at North Collafirth, North Mainland, Shetland, from 29 January

to 23 February; presumably, the same bird had been photographed already on 1 November 2012 (Birding World 26: 60-71, 2013). The first **Fox Sparrow** *Passerella iliaca* for Finland on Utö from 20 December 2012 remained into March, when it started singing; the bird was first seen in Estonia on 2-17 December 2012 (cf Dutch Birding 25: 58, 2013). **Pine Buntings** *Emberiza leucocephalos* occurred at Rödene, Västergötland, from 26 January to 25 February (female); at Arendal, Aust-Agder, Norway, on 28 January (male); in Camargue, Bouches-du-Rhône, from 31 January to 2 February; at Sprova, Nord-Trøndelag, Norway, on 6-27 February (male); at Gimse, Sør-Trøndelag, Norway, on 14-25 February (male); and at Bällinge, Västergötland, on 23 February (female).

For a number of reports Birding World, Birdwatch, Oriental Bird Club, Ornithos, www.birdguides.com, www.netfugl.dk, www.rarebirdalert.co.uk and www.trektellen.nl were consulted. We wish to thank Patrick Bergier, Max Berlijn, Richard Bonser (Azores), Henri Bouwmeester, Rolf Christensen, Paul Cools, José Luis Copete, Andrea Corso, Pierre-André Crochet, Jennifer De Souza, Leio De Souza, Nikhil Devasar, Hugues Dufourmy, Enno Ebels, Tobias Epple, Lee Evans, Tommy Frandsen, Raymond Galea, Steve Gantlett, Geert Groot Koerkamp, Marcello Grusso, Ricard Gutiérrez, Cornelis Hazevoet, Jesper Hornskov, João Jara (www.birds.pt), Łukasz Ławicki (www.clanga.com), André van Loon, Krister Mild, Richard Millington, Dominic Mitchell, Geir Mobakken (Norway), Nial Moores, Killian Mullarney, Rebecca Nason, Yoav Perlman, Thomas Petterson, René Pop (The Sound Approach), Michael Rank, Magnus Robb (The Sound Approach), Kris De Rouck, Luciano Ruggieri, Michael Sammut, George Sangster, Roy Slaterus, Hiraoka Takashi (Yamashina Institute), Roland van der Vliet, Peter de Vries, Steven Wytema and Emin Yoğurtcuoğlu for their help in compiling this review.

Arnoud B van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid, Netherlands
(arnoud.vandenberg@planet.nl)

Marcel Haas, Helmweg 12C, 1759 NE Callantsoog, Netherlands (zoodauma@gmail.com)

Recente meldingen

Dit overzicht van recente meldingen van zeldzame en interessante vogels in Nederland beslaat voornamelijk de periode **januari-februari 2013**. De vermelde gevallen zijn merendeels niet geverifieerd en het overzicht is niet volledig. Alle vogelaars die de moeite namen om hun waarnemingen aan ons door te geven worden hartelijk bedankt. Waarnemers van soorten in Nederland die worden beoordeeld door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna wordt verzocht hun waarnemingen zo spoedig mogelijk in te dienen via www.dutchavifauna.nl.

Vooraf aan het begin van deze periode waren nog vele 1000en zeevogels aanwezig. Dit hing samen met grote hoeveelheden vis (met name Sprot) voor de kust, met name tussen Den Haag en Hoek van Holland, Zuid-Holland. Twee relatief korte vorstperiodes met sneeuwval in januari en februari zorgden voor verplaatsing van veel vogels, met name steltlopers, meeuwen, lijsters en piepers. Daarnaast viel hier en daar ook nog een mooie zeldzaamheid te twitchen, al waren dat veelal overblijvers uit 2012.

EENDEN Op c 20 plekken verspreid over het land werden **Sneeuwganzen** *Anser caerulescens* gezien maar of daar wilde vogels bij zaten is de vraag... Het hoogste aantal **Dwergganzen** *A erythropus* bij elkaar bedroeg 44 op 28 februari bij Petten, Noord-Holland. Ook op c 20 andere plekken verspreid over het land werd de soort waargenomen. Een **Kleine Canadese Gans** *Branta hutchinsii* van 23 tot 27 februari bij Vriezenveen, Overijssel, vertoonde kenmerken van de ondersoort *B h hutchinsii* of *B h taverneri*. Op 24 januari werd op een niet exact bekend gemaakte locatie in Friesland een **Roodhalsganzen**

B ruficollis geringd: de vierde voor Nederland. Voorts werd de soort op enkele 10-tallen plekken verspreid over het land aangetroffen. Een groep van maximaal zeven (waaronder een paar met vier jongen) werd op verschillende dagen in Zeeland opgemerkt, het vaakst in de omgeving van Wolphaartsdijk. In februari liep het aantal **Witbuikrotganzen** *B hrota* bij Petten op tot 44. Ook op 10-tallen andere plekken langs de kust werden exemplaren waargenomen. Kleine aantallen **Zwarte Rotganzen** *B nigricans* gaven uiteraard weer acte de présence op de bekende plekken in het Waddengebied en de Delta. Een exemplaar van 2 tot 4 januari bij Nieuwkoop, Zuid-Holland, was een regionale zeldzaamheid. Op c 15 plekken verspreid over het land werden **Witoogenden** *Aythya nyroca* gemeld. Een tam maar ongeringd paar in Alphen aan den Rijn, Zuid-Holland, kreeg de meeste ogen op zich gericht. Het bekende vrouwtje **Ringsnavel-eend** *A collaris* zwom van 14 tot 20 januari opnieuw in de Weerribben bij het gehucht Nederland, Overijssel. Het bekende mannetje hybride **Kuifeend x Ringsnavel-eend** *A fuligula x collaris* verbleef van 16 december tot in maart opnieuw in en bij Woerden, Utrecht. Waarschijnlijk hetzelfde eerste-winter vrouwtje **Brilzee-eend** *Melanitta perspicillata* dat van 18 tot 21 december langs de Brouwersdam, Zeeland, zwom, verbleef van 8 februari tot in maart in een groep van meer dan 70 Grote Zee-eenden *M fusca* voor de kust van Ouddorp, Zuid-Holland, iets ten noorden van de Brouwersdam. Door trek-tellers langs de kust werden in totaal 38 **Ijseenden** *Clangula hyemalis* gemeld. Het mannetje **Buffelkopeend** *Bucephala albeola* verbleef de gehele periode op de Gaatkensplas bij Barendrecht, Zuid-Holland. Van ten minste 20 januari tot 16 februari verbleef een mannetje **Amerikaanse Smient** *Anas americana* tussen Maurik,

167 Geelsnavelduiker / Yellow-billed Loon *Gavia adamsii*, eerstejaars, Dreischor, Grevelingenmeer, Zeeland, 16 februari 2013 (*Phil W Koken*)

168 Grote Burgemeester / Glaucous Gull *Larus hyperboreus*, tweede-winter, Vlaardingen, Zuid-Holland, 12 januari 2013 (*Martin van der Schalk*)

Gelderland, en Amerongen, Utrecht, aan beide zijden van de provinciegrens. Van 28 februari tot 6 maart was tevens een mannetje aanwezig bij Ritthem, Zeeland.

DUIKERS TOT STRANDLOPERS Van ruim 87 000 **Roodkeelduikers** *Gavia stellata* vlogen de meeste in het begin van de periode langs telposten in met name Noord- en Zuid-Holland. Langs Camperduin, Noord-Holland, passeerden er ruim 21 000 en langs De Vulkaan in Den Haag, Zuid-Holland, ruim 20 000. Hiertussen werden een kleine 50 langsvliegende **Parelduikers** *G. arctica* en drie **Ijsduikers** *G. immer* opgemerkt. Behalve enkele pleisteraars in Zuid-Holland en Zeeland trok ook een overwinterende Ijsduiker van 11 december tot 21 februari bij Heel, Limburg, veel publiek. Op het oostelijke deel van de Grevelingen, Zeeland/Zuid-Holland, werd op 13 februari tijdens een vogeltelling vanaf een boot een tweede-kalenderjaar **Geelsnavelduiker** *G. adamsii* ontdekt. Later werd bekend dat de vogel al op 9 februari was gezien. Hij bleef tot 18 februari en vormde voor een nieuwe generatie twitchers een nieuwe soort. Het vorige twitchbare geval stamde van de Reeuwijkse Plassen, Zuid-Holland, in de winter van 1995/96 maar er werden sindsdien nog wel een handvol niet-twitchbare aanvaard. Trektellers noteerden in totaal 11 **Noordse Stormvogels** *Fulmarus glacialis*. Langsvliegende **Grauwe Pijlstormvogels** *Puffinus griseus* werden gemeld op 19 januari bij

169 Mogelijke Baltische Mantelmeeuw / possible Baltic Gull *Larus fuscus fuscus*, Kanaleneiland, Utrecht, Utrecht, 10 maart 2013 (*Herman Bouman*) **170** Amerikaanse Smient / American Wigeon *Anas americana*, adult mannetje, Maurik, Gelderland, 3 februari 2013 (*Martin van der Schalk*)

171 Siberische Tjiftjaf / Siberian Chiffchaff *Phylloscopus collybita tristis*, Wageningse Bovenpolder, Gelderland, 13 januari 2013 (Alex Bos)

172 Bruine Boszanger / Dusky Warbler *Phylloscopus fuscatus*, Geestmerambacht, Noord-Holland, 18 januari 2013 (Phil W Koken)

173 Kleine Canadese Gans / Cackling Goose *Branta hutchinsii*, met Toendrarietganzen / Tundra Bean Geese *Anser serrirostris*, Vriezenveen, Overijssel, 26 februari 2013 (Arno ten Hoeve)

174 Kwartel / Common Quail *Coturnix coturnix*, mannetje, Zoutelande, Zeeland, 22 januari 2013 (Thomas Luiten)

Camperduin en op 2 februari langs Vlieland, Friesland (twee); met name in februari is deze soort uitermate zeldzaam. Een dode **Koereiger** *Bubulcus ibis* werd op 1 januari opgeraapt van het strand bij Den Hoorn op Texel, Noord-Holland. Een levende werd op 27 januari gemeld bij Maasbree, Limburg. De **Zwarte Ibis** *Plegadis falcinellus* van Schiermonnikoog, Friesland, werd daar op 1 januari nog – of weer – waargenomen. Trektellers registreerden in totaal vijf **Rode Vrouwen** *Milvus milvus*, acht **Zeearenden** *Haliaeetus albicilla*, 53 **Blauwe Kiekendieven** *Circus cyaneus* (met name tijdens de sneeuwperiodes), twee **Ruigpootbuiszeters** *Buteo lagopus*, zes **Smellekens** *Falco columbarius* en 34 **Slechtvalken** *F peregrinus*. Een mogelijke **Giervalk** *F rusticolus* hield tussen 20 januari en 6 februari de gemoederen bezig rondom Den Oever, Noord-Holland. Trektellers meldde op vier plekken in totaal 11 **Kraanvogels** *Grus grus*. Op vier plaatsen langs de kust werden solitaire **Rosse Franjepoten** *Phalaropus fulicarius* waargenomen.

JAGERS TOT MEEUWEN Door trektellers werden zeven **Middelste Stercorarius pomarinus**, 25 **Kleine** *S parasiticus* en 26 **Grote Jagers** *S skua* waargenomen. De bekende **Zwarte Zeekoet** *Cephus grylle* van Texel werd voor het laatst gemeld op 16 januari in de haven van Oudeschild. Vermoedelijk dezelfde vogel zwom van 22 tot 27 januari voor de kust van Den Helder, Noord-Holland. Langsvliegende exemplaren werden opgemerkt op 13 januari bij Katwijk, Zuid-Holland, en op 2 februari langs Ameland, Friesland. Een duizelingwekkend aantal van ruim 105 000 langsvliegende **Zeekoeten** *Uria aalge* werd genoteerd op met name Zuid-Hollandse telposten, waarvan c 60 000 vanaf De Vulkaan. Voorts werden in totaal 13 **Papegaaiduikers** *Fratercula arctica*, ruim 700 **Alken** *Alca torda* en drie **Kleine Alken** *Alle alle* op posten langs de kust geteld. Het aantal **Drieteenmeeuwen** *Rissa tridactyla* op zee was hoog, getuige de c 55 000 die op telposten werden genoteerd. Meeuwenliefhebbers

konden hun tanden stuk bijten op de herkenning van een mogelijke eerstejaars **Baltische Mantelmeeuw** *Larus fuscus fuscus* van 7 januari tot in maart in Utrecht, Utrecht, en van een mogelijke eerste-winter **Heuglins Meeuw** *L heuglini* van 21 december tot 25 februari in Dordrecht, Zuid-Holland. Na de spectaculaire aantallen van vorige winter was het nu behelpen met **Kleine Burgemeesters** *L glaucoides*. De enige twitchbare was een eerste-winter op 14 en 16 januari in Castricum en van 22 januari tot in maart in het nabijgelegen Heiloo in Noord-Holland. Voorts vloog op 1 februari rond 10:00 een eerste-winter richting west langs Terschelling, Friesland, en was mogelijk dezelfde vogel ruim 3.5 uur later ter plaatse op Vlieland. Ook **Grote Burgemeesters** *L hyperboreus* waren bijna op één hand te tellen. De bekende vogel van Vlaardingen, Zuid-Holland (en eerder waarschijnlijk Amsterdam, Noord-Holland), werd nog tot 4 maart in de omgeving waargenomen. Mogelijk dezelfde maakte op 7 februari een uitstapje naar de Brouwersdam. Van 9 februari tot in maart kwam een eerste-winter regelmatig eten van een dode zeehond bij Breezanddijk, Friesland. Een eerste-winter die op 15 januari werd ontdekt bij Westkapelle, Zeeland, werd hier een dag later dood gevonden. Een tweede-winter verbleef van 8 tot 23 januari bij IJmuiden, Noord-Holland. Andere meldingen waren op 4 januari langs zowel Huisduinen, Noord-Holland, als Texel; op 5 januari bij de Kwade Hoek bij Goedereede, Zuid-Holland; op 12 januari op Terschelling; en op 23 januari bij Den Oever.

HOPPEN TOT GORZEN Naast een melding van een **Hop** *Upupa epops* in Roosendaal, Noord-Brabant, op 29 januari was vooral de vondst op 9 februari in Haarlem, Noord-Holland, spectaculair: het betrof een deels vergane prooirest op het nest van een Slechtvalk. Tevens lag hier een prooirest van een Bokje *Lymnocyptes minimus*. Twee **Buidelmezen** *Remiz pendulinus* werden op 13 februari gefotografeerd in Het Twiske bij Oostzaan, Noord-

Holland. Twee **Kuifleeuweriken** *Galerida cristata* verbleven de gehele periode bij Venlo, Limburg. Trektellers merkten 71 **Strandleeuweriken** *Eremophila alpestris* op, merendeels in Groningen. De **Humes Bladkonigen** *Phylloscopus humei* van de vorige periode bleven nog hangen tot 2 januari in Beijum in Groningen, Groningen, tot 13 januari in Katwijk aan Zee, Zuid-Holland, en tot 18 januari in de Bosjes van Poot in Den Haag. De **Bruine Boszanger** *P. fuscatus* die van 8 tot 20 december in Geestmerambacht bij Alkmaar, Noord-Holland, werd waargenomen, bleek op 14 januari toch nog aanwezig en werd voor het laatst gemeld op 18 januari. Een **Siberische Tijftjaf** *P. collybita tristis* verbleef van 11 tot 16 januari bij Wageningen, Gelderland. Een **Braamsluiper** *Sylvia curruca* werd op 6 januari gemeld in de stad Groningen. Op enkele 10-tallen plekken verspreid over het land werden nog **Pestvogels** *Bombycilla garrulus* waargenomen; er waren maar weinig groepjes van meer dan 10. Een **Zwartbuikwaterspreeuw** *Cinclus cinclus cinclus* werd van 15 december tot in maart nu en dan waargenomen op verschillende plekken rond Eibergen, Gelderland. Het winterweer in januari bracht behoorlijk wat **Kramsvogels** *Turdus pilaris* in beweging. Door trektellers die de

kou trotseerden werden ruim 67 000 exemplaren genoteerd. Daarnaast werden er bijna 3700 geringd. Op een 10-tal plekken werden **Europese Kanaries** *Serinus serinus* waargenomen. Overwinteraars in Assen, Drenthe, en Zwolle, Overijssel (drie), trokken veel bekijks. Vooral tijdens de sneeuwperiodes werden door trektellers aardig wat **Fraters** *Linaria flavirostris* gezien. In totaal passeerden 437 vogels, waarvan ruim 100 in het westen. Tot 35 exemplaren op de Kwade Hoek werden veelvuldig bezocht. Er werden door trektellers 834 **Sneeuwgorzen** *Plectrophenax nivalis* genoteerd, vrijwel allemaal in Groningen. De 46 doortrekkende **Ijsgorzen** *Calcarius lapponicus* waren gelijkmatiger over de kustprovincies verdeeld. Een **Dwerggors** *Emberiza pusilla* werd op 16 januari geringd in een tuin bij Sint Maartensvlotbrug, Noord-Holland. Op enkele in Oost-Groningen en Zeeuws-Vlaanderen, Zeeland, na kwam het gros van de waarnemingen van **Grauwe Gorzen** *E. calandra* uit de zuidelijke helft van Limburg; bij Puth verbleef de gehele periode een groep van maximaal 24.

We bedanken Jan-Willem Vergeer voor zijn hulp bij het samenstellen van dit overzicht.

Roy Slaterus, Bervoetsbos 71, 2134 PM Hoofddorp, Nederland (roy.slaterus@dutchbirding.nl)
 Vincent van der Spek, Acaciastraat 212, 2565 KJ Den Haag, Nederland
 (vincent.van.der.spek@dutchbirding.nl)